

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUK EVLERİ SİTESİ VE ÇOCUK EVLERİNDEKİ
BAKIM ELEMANLARININ PROBLEM ÇÖZME VE
EMPATİK BECERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ertan ERARABACIOĞLU

SOSYAL HİZMET POLİTİKA VE UYGULAMALARI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2017

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUK EVLERİ SİTESİ VE ÇOCUK EVLERİNDEKİ
BAKIM ELEMANLARININ PROBLEM ÇÖZME VE
EMPATİK BECERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ertan ERARABACIOĞLU

SOSYAL HİZMET POLİTİKA VE UYGULAMALARI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2017

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evlerindeki Bakım Elemanlarının Problem Çözme ve
Empatik Becerileri

Ertan ERARABACIOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

09.06.2017

Tez Danışmanı:

Yrd. Doç. Dr. Esra ÇALIK VAR

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Nurdan DUMAN

Yrd. Doç. Dr. Esra ÇALIK VAR

Yrd. Doç. Dr. Hicran ÇETİN GÜNDÜZ

Okuduğumuz ve Savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans Derecesi için
gereken tüm kapsam ve kalite sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Özen ÖZENSOY GÜLER

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

09.06.2017

Ertan ERARABACIOĞLU

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim sürecimde ve tez çalışmamın her aşamasında, bana çok değerli zamanını ayıran, bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, öneri ve fikirleriyle araştırmaya yeni bakış açıları ile yaklaşabilmem konusunda yardımcı olan sabır ve anlayışla tecrübelerini paylaşan, desteğini hiç eksik etmeyen değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Esra ÇALIK VAR'a,

Tez savunma jürimde yapıcı önerileri ile tezime destek olan değerli hocalarım Prof. Dr. Nurdan DUMAN ve Yrd. Doç. Dr. Hicran ÇETİN GÜNDÜZ'e,

Yüksek lisans sürecinde beni her zaman destekleyen Doç. Dr. Cengiz ÖZBESLER ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü hocalarıma,

Bilimsel çalışmalarında her zaman beni teşvik eden, çalışmalarına destek olan ve zaman ayıran meslektaşım sosyal hizmet uzmanı Said DEMİREL'e,

Araştırmayı yapabilmem için gerekli ortamı sağlayan Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evlerinde görev yapan bakım elemanlarına,

Beni her zaman destekleyen eşime ve çocuklarıma,

Sonsuz saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Araştırmanın Problemi	5
1.4. Tanımlar	8
2. GENEL BİLGİLER	9
2.1. Çocuk	9
2.2. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk.....	9
2.3. Çocuk Koruma Politikalarının Gelişimi.....	11
2.4. Çocuk Koruma Politikalarının Yasal Durumu	14
2.4.1. Çocuk Koruma Kanunu.....	14
2.4.2. Sosyal Hizmetler Kanunu	16
2.4.3. Medeni Kanun	16
2.4.4. Ceza Kanunu	17
2.4.5. Çocukların Yasal Hakları	18
2.5. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler.....	20
2.5.1. Aile Yanında Bakım.....	20
2.5.2. Kurum Bakımı.....	23
2.6. Kurum Bakımında Personelinin Yeri	28
2.6.1. Meslek Elemanı.....	28
2.6.2. Sosyal Servis	29
2.6.3. Çocuk Evi Sorumlusu	29
2.6.4. Grup Sorumlusu	30
2.7. Bakım Elemanı	30
2.7.1. Bakım Elemanının Sorumlulukları	32
2.7.2. Bakım Elemanın Nitelikleri	33

2.8. Empati	36
2.8.1. Empati	36
2.8.2. Sempatı.....	38
2.8.3. Aşamalı Empati Sınıflaması.....	39
2.8.4. Empatinin Yararları.....	40
2.9. Problem Çözme	43
2.9.1. Problem Kavramı	43
2.9.2. Problem Çözme.....	44
2.9.3. Problem Çözme Yöntemleri.....	49
2.9.4. Problem Çözmeyi Etkileyen Faktörler.....	49
2.9.5. Problem Çözme Süreci.....	51
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	53
3.1. Araştırmanın Modeli	53
3.2. Çalışma Grubu.....	53
3.3. Araştırmanın Etiği	54
3.4. Veri Toplama Araçları.....	54
3.4.1. Anket Formu	54
3.4.2. Problem Çözme Envanteri	55
3.4.3. Empatik Eğilim Ölçeği.....	56
3.5. Verilerin Toplanması.....	56
3.6. Verilerin Analizi.....	56
4. BULGULAR.....	58
4.1. Bakım Elemanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	58
4.2. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular.....	59
4.3. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süreye İlişkin Bulgular	61
4.4. Bakım Elemanlarının, Görev Yaptığı Kuruluş Türü, Sorumluluklarındaki Çocuk Sayısı ve Çocukların Yaş Grubuna İlişkin Bulgular.....	62
4.5. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilimlerinin Problem Çözme Becerisine Etkime Durumuna İlişkin Bulgular.....	63
4.6. Bakım Elemanlarının, Problem Çözme Envanteri Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	65

4.7. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilim Ölçeği Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulgular.....	68
5. TARTIŞMA	73
5.1. Bakım Elemanlarının Sosyo- Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması	73
5.2. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Durumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	76
5.3. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süreye İlişkin Bulguların Tartışılması.....	79
5.4. Bakım Elemanlarının, Görev Yaptığı Kuruluş Türü, Sorumluluklarındaki Çocuk Sayısı ve Çocukların Yaş Grubuna İlişkin Bulguların Tartışılması	79
5.5. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilimlerinin Problem Çözme Becerisine Etkime Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması.....	81
5.6. Bakım Elemanlarının, Problem Çözme Envanteri Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	82
5.7. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilim Ölçeği Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	84
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
7. KAYNAKLAR	95
8. EKLER.....	103
EK-1. ARAŞTIRMA İZİN OLUR’U.....	103
EK-2. YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL İZİNİ.....	104
EK-3. ANKET FORMU	105
EK-4. PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ	108
EK-5. EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ.....	111
EK-6. ÖZGEÇMİŞ.....	112

ÖZET

Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evlerindeki Bakım Elemanlarının Problem Çözme ve Empatik Becerileri

Bu araştırmada, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerindeki bakım elemanlarının problem çözme ve empatik becerileri incelenmiştir.

Bakım elemanları; çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal, bilişsel ve manevi gelişiminde en fazla etkisi olan kişilerdir. Araştırmanın örneklemini ise bu çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapan ve basit tesadüfî yöntemle seçilen bakım elemanından araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 322 kadın, 16 erkek bakım elemanı oluşturmaktadır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Anket Formu”, “Problem Çözme Envanteri” ve “Empatik Eğilim Ölçeği”nin Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerindeki katılımcılara uygulanması yoluyla elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi SPSS 23.0 paket program ile yapılmıştır.

Bakım elemanlarının sosyo-demografik bilgilerine, problem çözme becerilerine ve empatik eğilimlerine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Regresyon analizine göre Empatik Eğilim alt boyutunun ve ben merkezci eğilimin problem çözmeyi anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Problem çözme becerisi ile öğrenim düzeyleri, çalışılan kuruluş türü, görev yapılan yaş grubu, sorumluluktaki çocuk sayısı arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bakım elemanlarının çoğunlukla “Çocuk Psikolojisi”, “Çocuk ve Ergen Psikolojisi”, “Bakım Yöntemleri”, “Gelişim Dönemleri” ve “Özel Eğitim” alanında hizmet içi eğitime gereksinim duyduklarını belirtmektedirler.

Çalışma çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde bakım elemanlarının problem çözme ve empatik eğilimlerinin incelenmesi açısından önemlidir. Bakım elemanları istihdam edilirken problem çözme ve empatik eğitim becerilerine sahip olanların tercih edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bakım Elemanı, Çocuk, Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Sitesi, Empati, Problem Çözme

ABSTRACT

Problem Solving and Empathic Skills of Care Staff in Children's Homes Site and Children's Homes

In this research, the aim is to view relation between children protection site dependent on Ankara provincial directorate of family and social policies and problem solving and empathetic abilities of care staff that work at children protection institutions. Care staff are most efficient at children's physical, emotional, social, cognitive and moral development. Examples of this research compose of 322 women and 16 men care staff working at children protection institutions site and children houses and who were chosen with a basic and incidental method and who were volunteer to take part in the research. The research data has been obtained by implementing "Interview Form", "Problem Solving Inventory" and "Empathetic Tendency Scale" prepared by researcher to the participants at children protection site dependent on Ankara provincial directorate of family and social policies and children houses. Analyze of the data has been made with SPSS 23.0 package program.

As results relevant to socio-demographic information, problem solving abilities and empathic tendency of care staff has been obtained. According to regression analyses, it has been concluded that the lower dimension of Empathic Tendency and Egocentric Tendency predict problem solving expressively. It has been determined that there is a significant relation between problem solving ability and education background, type of institution that they work at, age group that they work with, number of children that they are responsible for. The subjects that care staff like to have in service training are; the care staff participated in the research mostly state that they need to have in service training on fields as "Child Psychology", "Adolescent Psychology", "Care Methods", "Developmental Periods" and "Special Training". The research is important in terms of viewing problem solving and empathic tendency of care staff at children protection institutions site and children houses. While hiring care staff, it is recommended to hire people who has problem solving abilities and empathic tendency.

Key Words: Care Staff, Children Protection Institution, Children Protection Institution Site, Empathy, Kid, Problem Solving

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AEP	: Aile Eğitim Programı
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
ÇHS	: Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1. Bakım Elemanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	58
Tablo 4.2. Hizmet İçi Eğitime İlişkin Bulgular.....	60
Tablo 4.3. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Almak İstedikleri Konulara İlişkin Dağılımlar	61
Tablo 4.4. Bakım Elemanı Olarak Görev Yapılan Süreye Göre Dağılımlar.....	62
Tablo 4.5. Görev Yapılan Kuruluş Türü ve Yaş Grubu Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	62
Tablo 4.6. Sorumluluktaki Çocuk Sayısına Göre Dağılımlar	63
Tablo 4.7. Problem Çözmeyi Etkileyen Değişkenlere İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	64
Tablo 4.8. Bakım Elemanlarının Öğrenim Durumları ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları.....	65
Tablo 4.9. Bakım Elemanlarının Göreve Başlamadan Önce Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları.....	65
Tablo 4.10. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süre İçinde Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları.....	66
Tablo 4.11. Bakım Elemanlarının Çalışılan Kuruluş Türü ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları	66
Tablo 4.12. Bakım Elemanlarının Görev Süresi ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları.....	67
Tablo 4.13. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Yaş Grubu ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları.....	67
Tablo 4.14. Bakım Elemanlarının Sorumluluğundaki Çocuk Sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları.....	68
Tablo 4.15. Bakım Elemanlarının Göreve Başlamadan Önce Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları.....	69

Tablo 4.16. Bakım Elemanlarının Öğrenim Durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları.....	69
Tablo 4.17. Bakım Elemanlarının Görev Yapılan Süre İçinde Alınan Hizmet İçi Eğitim Sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları.....	70
Tablo 4.18. Bakım Elemanlarının Çalışılan Kuruluş Türü ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları.....	70
Tablo 4.19. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süre ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları.....	71
Tablo 4.20. Bakım Elemanlarının Görev Yapılan Yaş Grubu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları.....	71
Tablo 4.21. Bakım Elemanlarının Sorumluluktaki Çocuk Sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları	72

1. GİRİŞ

Çocuk Dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren tüm ihtiyaçlarını karşılayacak bir aileye ihtiyaç duymaktadır. Aileler çocuklarına doğduğu günden itibaren korunma ve bakımları gibi en temel ihtiyaçlarını yerine getirirken sevgi, ilgi, güven gibi psiko-sosyal ihtiyaçlarını da karşılarlar. Çocuğun topluma uyumu, eğitimi, kişiliğinin oluşumu ailede başlar ve yaşam boyu devam eder. Ancak, birçok çocuk çeşitli nedenlerle onlara destek sağlayacak aile ortamında gelişimlerini sürdürememekte, korumaya ihtiyacı olan çocuk olarak tanımlanmakta ve korunma altına alınmaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu'na (ÇKK)' göre, bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuk "Korumaya İhtiyacı Olan Çocuk" olarak nitelendirilmektedir (1). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nde ise Korumaya İhtiyacı Olan Çocuk tanımı yapılmamış, ancak hangi hallerde çocuklar için koruyucu önlemler alınacağı düzenlenmiştir. Bu haller, çocuğun ana-babasının ya da onlardan birinin, kanuni vasi ya da vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırıya, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü istismar ve kötü muameleye uğramasıdır (2). Yukarıda da bahsedildiği durumlarda, aileler ya da çocukların bakımından sorumlu olan kişiler görevlerini yerine getirmediğinde, sosyal hizmet sunmak üzere kamu kurumları devreye girmektedir (3).

Korunma ihtiyacı olan çocuklar öncelikli olarak aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmakta, aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmayanlar ise aile ortamına en yakın olarak düzenlenmiş çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakımları sağlanmaktadır. Koruma ve bakım altında olan çocuklar için ailenin rolünü onların bakımından sorumlu olan uzmanlar üstlenmektedir. Yaman (2010) ve Başer (2013)'inde ifade ettiği gibi öz annenin bulunmadığı durumlarda, annenin yerini tutacak kişinin; çocukla kuracağı tutarlı, pozitif ve uzun süreli ilişki ve etkili iletişim

anne yoksunluğunun olumsuz etkilerini giderme de önem arz etmektedir (3, 4). Özellikle çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde çocuklardan yirmi dört saat sorumlu olan ve vardiyalı çalışan, çocuğun temel gereksinimlerini karşılayan, çocuklarla oldukça uzun zaman geçiren, onlara fiziksel, duygusal, sosyal, bilişsel ve manevi bakım veren kişiler bakım elemanlarıdır. Mevzuatta bakım elemanları çocuğun gelişiminden ve bakımından sorumlu personel olarak tanımlanmaktadır (5).

Kurumdan kuruma değişen fiziksel koşullar, kurumların kendilerine özgü atmosferi, bakım elemanlarının ve çocukların bireysel özellikleri bakım elemanı ve çocuk arasındaki bu ilişkiyi olumsuz etkileyebilmekte, çocuğun gelişimi için oldukça önemli olan iletişim engellerini ortaya çıkarabilmektedir. Çocukla kurulacak sağlıklı bir etkileşim ve iletişim, çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir. Sağlıklı iletişimin olduğu yerde sevgi, anlayış, hoşgörü ve empati vardır. Empati kurmak; iletişimi kolaylaştıran, insanın kendisini başkasının yerine koyması, onun hissettiklerini hissetmeye, gördüklerini görmeye çalışması ve bunu karşısındakine doğru olarak aktarmasıdır (6).

Bununla birlikte çocuklara bakım veren ve onların tüm ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan bakım elemanları koruma altındaki çocukları yetiştirirken farklı problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler, bu problemleri çözerken de farklı problem çözme becerilerini kullanırlar. Bireylerin günlük hayatlarındaki problemlerine genellikle kişisel tecrübelerine, geleneklere veya otoriteye başvurarak çözüm yoluna gittikleri görülmektedir (7). Problem çözme becerisi ise belli bir durum çerçevesinde düşünebilme, eldeki imkanları kullanabilme ve bu yolla çözüme ulaşma olarak tanımlanmaktadır (8). Empatik yaklaşım, problem çözme becerilerine olumlu katkı sağlar.

Bu araştırma Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik kuruluşlarda çocuklara daha iyi koruma ve bakım hizmeti sunacak bakım elemanın istihdamında oluşturulacak kriterler değerlendirilirken empati ve problem çözme becerilerinin değerlendirilmesi, hizmet içi eğitimlerle bakım verenlere uygun ve etkili problem çözme becerileri ve empatik beceri kazandırılması için uygulamaların başlatılması açısından önemli olacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu kapsamda bu araştırmanın genel amacı Ankara İli Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evleri'nde görev yapan bakım elemanının bazı değişkenlere göre problem çözme becerisi ve empatik becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın alt amaçları ise aşağıdaki gibi ele alınacaktır.

1. Bakım elemanlarının, sosyo- demografik özellikleri nelerdir?
2. Bakım elemanlarının, hizmet içi eğitim durumu nedir?
3. Bakım elemanlarının, mesleki tecrübe durumu nedir?
4. Bakım elemanlarının, görev yaptıkları kuruluş türü ve yaş grubu ve sorumluluğundaki çocuk sayısı durumu nedir?
5. Bakım elemanlarının, empatik becerilerinin problem çözme becerisi üzerinde etkisi var mıdır?
6. Bakım elemanlarının, problem çözme becerileri bazı değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
7. Bakım elemanlarının, empatik eğilim becerileri bazı değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakım altına alınan çocukların, sağlıklı bireyler olabilmeleri için çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde de çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenerek gereksinimlerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Çocuk gelişim alanlarında önemli bir yeri olan duygusal gelişim, çocukların çeşitli duyguları nasıl edindiklerini, bu duygularını ifade yöntemlerinin nasıl olduğunu ve bu duygularını nasıl kontrol altına aldıklarını açıklayan gelişim alanıdır (9).

Koruma gereksinimi olan çocukların duygusal gelişimlerini destekleyecek bireylerden olan bakım elemanları, çocukların gelişimlerini gelişim alanlarında yanlarında olacak olan ve onlarla en fazla zaman geçiren profesyonellerdendir. Ebeveynleri ya da ebeveynlerinin yerine geçen profesyonellerle, sürekli ve uzun

sürelili ilişkisi bulunan çocukların bireysel gelişimlerinin daha dengeli, eğitsel gelişiminin ise yeterli ve kurum profesyonelleri ile iletişiminin daha olumlu olduğu yönünde bazı bulgular bulunmaktadır (10). Ekşi (1990) koruma ve bakım altındaki çocuklarda karşılaşılan gelişimsel ve zihinsel eksikliklerin sebeplerini çocukların birden çok bakım elemanı ile bakılıyor olması, tek bir bakım elemanı ile duygusal ilişkinin temin edilememesi ile açıklamıştır (11). Yaman (2010) ve Başer (2013)'inde ifade ettiği gibi öz annenin bulunmadığı durumlarda, annenin yerini tutacak kişinin; çocukla kuracağı tutarlı, pozitif ve uzun süreli ilişki ve etkili iletişim anne yoksunluğunun olumsuz etkilerini giderme de önem arz etmektedir (3, 4).

Empati becerisi, gelişim döneminde diğer bireylerin rolünü üstlenebilmeye ilişkin tecrübeleri ile ve yaşamındaki önemli bireyler model alınarak gelişir. Yani empatik anlayış, diğer bireylerin rolünü üstlenebilme becerisinin gelişmesi ile doğru orantılıdır. Bir başkası ile empati kuran birey, yaşadığı bu deneyimle kendisini tanıyarak farkındalığını ortaya koymaktadır (12).

Empati kurmak; iletişimi kolaylaştıran, insanın kendisini başkasının yerine koyması, onun hissettiklerini hissetmeye, gördüklerini görmeye çalışması ve bunu karşısındakine doğru olarak aktarmasıdır (6). Empati kurmak, insan ilişkilerinde çok önemli bir yere sahiptir. Empati becerisi gelişmiş insan karşısındaki kişinin duygularını anlar, hissettikleri hissetmeye çalışır. Birey, karşısındakinin bakış açısından olayları görmeyi başardığında iletişim daha kolay olur. Empatik yaklaşım, problem çözme becerilerine olumlu katkı sağlar. Problem çözme becerisi ise belli bir durum çerçevesinde düşünebilme, eldeki imkanları kullanabilme ve bu yolla çözüme ulaşma olarak tanımlanmaktadır (8).

Bu becerilere sahip bakım elemanları; çocukları daha iyi anlayacak, onlarla daha iyi iletişime girecek, problemlere daha doğru ve pozitif çözümler üretebilecektir. Problem çözme ve empati kurma becerilerindeki eksiklikler; bireylerin şahsi yeterliliklerinin yanında mesleki performanslarını da olumsuz şekilde etkilemektedir (13).

Koruma ve bakım altında bulunan çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek için bakım elemanlarıyla nitelikli vakit geçirmeleri önemlidir. Bakım

elemanlarının problem çözüme becerileri ve empatik becerinin incelenmesinin aynı zamanda alandaki bilgi eksikliğinin doldurulmasına yönelik yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması, bakım elemanlarının istihdam edilmesinde belirlenecek kriterlere katkı sağlaması ve oluşturulacak hizmet içi eğitim programlarında dikkat edilmesi gereken bir unsur olarak ele alınması ümit edilmektedir.

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde görev yapan bakım elemanlarının empatik eğilim becerileri, koruma ve bakım altında olan çocukların psikolojik gereksinimlerinin karşılanmasında büyük bir öneme sahiptir. Çocuk evlerinde ve çocuk evleri sitelerinde çocukların model alacakları duygusal açlıklarını giderecek birincil kişiler bakım elemanlarıdır. Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde görev yapan bakım elemanlarının empatik eğilim becerilerinin çocuklarda ortaya koyduğu etkileri dikkate alındığında bu araştırma konusu daha da önem kazanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Problemi

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakım altında olan çocukların karşılaştıkları temel sorun maddi imkanların eksikliğinden ziyade, çocukların duygusal yoksunluk yaşadıkları ifade edilebilir. Çocuk evi ve çocuk evleri sitesinde koruma ve bakım altında olan çocuklar ebeveynlerinden bekledikleri ilgi ve sevgiyi bakım elemanlarından beklemektedirler. Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde çocukların gereksinimlerini karşılamalarındaki en büyük engel çalışan bakım elemanlarının iletişim konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamasıdır. Çocukların sağlıklı büyümeleri ve toplumsal hayata hazırlanmalarında en büyük faktörlerden biri de kurumlarda görev yapan personelin iletişim becerileridir. Buna göre kurumlarda çalışan bakım elemanlarının empatik becerilerini geliştirecek, görev bakım elemanlarına çocuklara daha etkin ve sıcak ilişkiler kurabilecek hizmet içi eğitimler verilmesi ve bakım elemanlarının mesleki yeterliliklerinin artırılması son derece önemlidir (14).

Gelişiminin değişik dönemlerinde çocuklar çeşitli problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Biyolojik ebeveynlerini yanında kalan çocuklarda karşılaşılan problemler, koruma ve bakım altına alınan çocuklarda daha çok ve yoğun

yaşanmakta olup çözümü daha fazla zaman almaktadır. Bunda kurum bakımının aile ortamından farklı özelliğe sahip olmasının etlisi ifade edilebilir. Kurum bakımı; çocuk evi ve çocuk evleri sitesinin hizmet modeli özelliklerine, görev yapan bakım elemanlarının kişilik özelliklerine, öğrenim durumuna, çocukların beklentilerine ve çocukların durumlarına göre farklılıklar gösterebilir. Çocuk evi ve çocuk evleri sitelerinde çocuklarla yüz yüze iletişim halinde olan bakım elemanları ebeveyn rolü almayı üstlenmektedir. Bakım elemanlarının vardiyalı çalışmaları, çalışma süresinin sınırlı olması gibi nedenlerle bakım elemanlarının çocuklarla günün değişik saatlerinde birlikte olabilmektedirler (15).

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakım altında olan çocuklar vardiya sisteminden ve ev yaşam alanlarında çocukların zimmetlenememesinden dolayı bir çocuk birden çok bakım elemanından bakım hizmeti almak durumunda kalmaktadır. Bu durumda bakım elemanları arasındaki farklılıklar çocuklara farklı şekilde yansımaktadır. Bütün bunların yanında bakım personellerinde elde olmayan zorunlu nedenlerle de olsa görev yaptıkları evlerinde değişiklik olmasından çocuklar çok fazla etkilenmektedirler.

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde ebeveyn bakımından yoksun olarak büyüyen çocukların yaşamış oldukları sorunlar dikkate alındığında burada önemli etkilerden birinin de bakım elemanının çocuklara yönelik tutum ve davranışları olduğu söylenebilir. Çocukların gereksinim duyduğu sevgi, ilgi ve isteklerini yerine getirmekte bakım elemanları çeşitli nedenlerle güçlük yaşamaktadırlar. Empatik tutum ve becerilerin insan ilişkilerinde pozitif etkisi göz önüne alındığında bakım elemanlarının çocukların duygu ve düşüncelerini anlamaları ve empatik eğilim becerilerinin çocukları olumlu yönde etki edeceği ifade edilebilir (14).

Çocuk evleri ve çocuk evler sitesinde bakım elemanları göreve başladıklarında, problem çözme becerilerine sahip olurlarsa, çocuklara koruma ve bakım hizmeti sunarken ortaya çıkması muhtemel problemleri daha kolay çözebilirler ve problemi süregelen olmaktan çıkartıp çözülebilir hale getirebilirler. Bakım elemanlarının sorunlara kalıcı çözüm üretmesi ve sağlıklı olması aynı çocuklara hizmet sunan bakım elemanlarının ve meslek elemanlarının iş birliği

yaparak problemleri çözüme kavuşturmaları korunma gereksinimi olan çocukların geleceğe hazırlanmasına katkı sağlayacaktır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı'na bağlı olarak çocuklara koruma ve bakım hizmeti vermekte olan 1092 çocuk evinde 3276 bakım elemanı ile 5-6 kapasiteli evlerde 5626 çocuğa toplumun içinde, toplumla birlikte hizmet verilmektedir. Çocuk evleri sitesinde, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında 2016 yıl sonu verilerine göre 3063 bakım elemanı ile 5257 çocuğa koruma ve bakım hizmeti verilmektedir (16).

Çocuk evlerine her vardiyada bir bakım elemanı olacak şekilde toplamda üç bakım elemanı istihdam edilmektedir. Çocuk evleri sitesinde her vardiyada 0-3 yaş grubunda üç çocuğa bir bakım elemanı, 3-6 yaş grubunda her 5 çocuğa bir bakım elemanı, 7-18 yaş grubundaki her 10 çocuğa bir bakım elemanı istihdam edilmesi öngörülerek bakım elemanları istihdam edilmektedir.

Çocuk evlerinden sorumlu çocuk evi sorumlusu bulunmaktadır. Çocuk evi sorumlusunun sorumluluğuna dört çocuk evine kadar sorumluluğuna verilebilmektedir. Çocuk evi sorumlusu mesai mefhumu gözetmek sizin görevini yerine getirmektedir. Ancak bir çocuk evi sorumlusu tüm mesaisini çocuk evlerini gezerek geçirmiş olsa bile bir gün içerisinde bir eve ancak iki saat vakit ayırabilmektedir. Bu süre içerisinde çocukların okulda olma vb. gibi durumlarını da sayarsanız çocuklarla ne kadar görüşebileceği ortadadır. Çocuk evleri sitesinde de grup sorumlularının sorumluluğuna ortalama iki grup verilmektedir. Yani toplamda yirmi çocuk sorumluluğunda bulunmaktadır. Çocuk evi sorumlusu ve grup sorumlularının çocuklara ayırabilecekleri vakit sınırlı olduğundan, çocuklarla en fazla vakit geçiren, 24 saat onlarla birlikte vakit geçiren, onların tüm gereksinimlerini karşılamaya çalışan, çocukların en fazla rol model aldığı bakım elemanlarıdır.

Çocuk evinde görev yapan bakım elemanları bir evin içerisinde çocuklarla yirmi dört saat yalnız olarak çocuklara koruma ve bakım hizmeti vermektedirler. Süreç içerisinde çocuk evinde yaşanan problemlere acil olarak müdahale etmek durumundadırlar. Mesai saatleri dışındaki zamanlarda ise bakım elemanından başka

bir çocuklarla ilgilenecek sorumlu bulunmamaktadır. Dolayısıyla bakım elemanları karşılaşılan problemlere doğru ya da yanlış kendileri çözüm bulmaktadırlar.

Açıklamalar doğrultusunda problem çözme becerisinin de empatik eğilim becerisi gibi etkilerinin önce bireyi daha sonrada çocukları olumlu yönde etkileyeceği açıkça ortadadır, amacımızın çocukların koruma ve bakımları sağlanırken problemlerini çözmek olduğunu unutmadığımızda da problem çözme becerisi ile empatik eğilim becerisi arasındaki benzerliği ve bakım elemanlarına olan etkililiğini görülmektedir. Problem çözme becerisi örgütü çok yönlü etkileyebilmektedir, problem çözme becerisine sahip bakım elemanlarının önce kendilerini sonra çocukların problem çözmede olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

1.4. Tanımlar

Bakım Elemanı: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çocuk evleri sitesi (sevgi evleri) ve çocuk evlerinde istihdam edilmiş olan ve çocuklara rol model olarak gelişimlerini ve bakımını sağlayan personeldir.

Çocuk Evi: Korunma ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimi.

Çocuk Evleri Sitesi: Korunma ihtiyacı olan çocukların bakımlarının sağlandığı aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet biriminden oluşan yatılı sosyal hizmet kuruluşu.

Çocuk: Haklarında korunma veya bakım tedbir kararı alınan daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış birey.

Empati: Bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır.

Problem Çözme: Karşılaşılan problemler başa çıkmadır.

2. GENEL BİLGİLER

Araştırmanın amacı doğrultusunda çocuk, korunmaya gereksinimi olan çocuk, çocuk koruma politikaları mevzuatı, korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan hizmetler, kurum personeli, bakım elemanı, ilgili literatürde yer alan çalışmalar ile empati ve problem çözmeye yer verilecektir.

2.1. Çocuk

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununda çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış birey olarak tanımlanmaktadır (1).

Çocuk Hakları Sözleşmesine göre çocuk, 18 yaşından küçük insan olarak tanımı yapılmıştır (17). Genel olarak bakıldığında ulusal ve uluslararası düzenlemelerde çocuk kavramı yaş ile sınırlandırılmıştır. Başka bir açıdan bakıldığında çocuk; fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimleri açısından yetişkin bireylerin korumasına gereksinimi olan birey olarak tanımladıklarını görülebilmektedir. Dolayısıyla çocuk kavramı hem yaş hem de çocukların gereksinim ve yetişkinlere bağımlılık boyutları içeren bir kavramdır (18).

2.2. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk

Koşar (1992) korunmaya ihtiyacı olan çocuğu tanımlarken; temel bakımı, büyütülmesi, koruma ve bakımında yetersizlikler olan, bu yetersizlikler nedeniyle, fiziksel, psiko-sosyal ve ahlaki yönden sağlıklı bir birey olması yönünde risk grubuna girme durumlarını göz önüne alarak ve korunmaya gereksinimi olan çocuğu her yönden sağlıklı korumu ve bakımının sağlanması için gerekli şartların yerine getirilemediği çocuk olarak tanımlamıştır (19).

Tanımlanış şekline göre çocuğun kanunun koyduğu hükümler uyarınca özen ve bakımının sağlanamaması sonucunda fiziksel, psiko-sosyal ve fikir güvenliğinin risk oluşturması korunmaya gereksinimi olma kavramını özetlemektedir. Türk

Medeni Kanunu bedensel ve zihinsel gelişimi tehlikede olan veya manen terk edilme ile karşı karşıya kalan çocukları korunma gereksinimi olduğunu belirtir (20). Korunmaya gereksinim olan çocuk; bedensel, zihinsel, duygusal, ahlaksal, sosyal gelişmeleri ile bireysel güvenlikleri risk altında olup ebeveynleri olmasına rağmen ebeveynleri tarafından fuhuşa, dilencilığe, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma alışkanlığına veya her türlü sosyal tehlikelerden korunmayan ve sosyal tehlikelere sürüklenen çocuk olarak tanımlanabilir (21).

Çocuk koruma sistemleri, istismara ve ihmale uğramanın sonucunda zarar görmüş veya büyük zarar görebilecek çocukların korunmasına açıktır (22). Bu süreç içinde de çocuk koruma hizmetlerinde risk değerlendirmesi, çocuklara yönelik kötü muamelenin engellenmesini sağlamak için en güvenilir yol olarak teşvik edilmiş ve çocuklar ve ailelerle uygulama merkezi hale gelmiştir (23).

Kuruluşlarda koruma ve bakım altına alınan çocuklar, anne babaları ile birlikte gelişimlerini tamamlama gibi en temel haklarına yoksun kalmış ya da bırakılmış veya çocuğun şahsi güvenliği ve yüksek yararı açısından artık ebeveynleri ile birlikte büyüme ortamı bulamayan çocuklardır (24).

2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu korunmaya gereksinimi olan çocuğu;
“... *beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;*

1. *Ana veya babasız, ana ve babasız,*
2. *Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,*
3. *Ana ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen,*

4. *Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk”* olarak kabul etmektedir (25).

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu korunma gereksinimi olan çocuk ve suçta sürüklenen çocuk olarak çocuğu ikiye ayırmaktadır. Korunmaya gereksinim olan çocuk; fiziksel, duygusal, sosyal, zihinsel ve ahlaki gelişimi veya şahsi güvenliği risk altında olan, ihmal ve istismara uğramış ya da bir suçun mağduru olan çocuktur. Suçta sürüklenen çocuk ise kanunlarda suç olarak belirtilen bir eylemi işlediği

iddiasıyla hakkında soruşturma veya kovuşturma başlatılan ya da işlediği eylemden dolayı hakkında güvenlik tedbir kararı verilen çocuk olarak belirtilmektedir (1).

2.3. Çocuk Koruma Politikalarının Gelişimi

Dünya’da korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan hizmetler zamanla değişim ve gelişim göstermektedir. Dünya’da çocuklara sunulan hizmetler üç aşamada sıralanabilir.

1- Korunma ve bakım gereksinimi olan çocukların büyük kapasiteli çocuk yuvası (0-12 yaş) ve yetiştirme yurtlarında (13- 18 yaş) bakımı,

2- Büyük kapasiteli kurumlarda koruma ve bakımın çocuklara zararlarının anlaşılması ve koruyucu aile hizmetinden yararlandırılmaları ve çocukların aile ortamına en yakın olarak düzenlenmiş çocuk evi ile çocuk evleri sitesinde korunma ve bakımlarının sağlanması,

3- Çocuğun öz ailesinin yanında koruma ve bakımının yerine getirilmesi için çocuğun ailesine sosyal ekonomik destek vererek çocuğun ailesinin yanında bakımının sağlanması ve en kötü ailenin çocuğa en iyi kurumdan daha iyi koruma ve bakım sağlayacağı bakış açısının benimsenmesidir (26).

Ülkemizde korunma gereksinimi olan çocuklara verilen hizmetler;

Tanzimat Dönemi ile korunma gereksinim olan çocuklara yönelik oluşturulan politikalar değişmeye başlamıştır. Osmanlı Dönemi'nde ihtiyaçlara göre sosyal devlet anlayışında değişim meydana gelmiştir. Savaşlarda babası şehit olan çocukların sayısının artması ile korunma gereksinimi olan çocuk kavramı gelmiştir (27).

1851 yılında savaşlarda babası şehit olan çocuklar için Eytam Nizamnamesi çıkarılmıştır. Bu teşkilat bir sosyal devlet anlayışla oluşturulan korunma gereksinimi olan çocukların haklarını ve mallarını koruma altına almak amacı ile oluşturulan ilk kurum olmuştur (27).

Bununla birlikte herhangi bir nedenle babasını kaybeden ve yetim kalan çocukların Eytam İdaresi'ne bildirilmesi zorunluluğu bu dönemde olmuştur.

Darü'ş-Şafaka babası veya annesi vefat etmiş maddi imkansızlıkları olan başarılı öğrencilere güzel bir eğitim fırsatı sunarak çocukların yaşamlarını değiştirmeyi amaçlamıştır (28). Darü'ş-Şafakanın kurulması (1872) ve korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik sosyal hizmetleri yürütmesi de oldukça önemli bir gelişmedir (29).

1877 yılına Osmanlı-Rus Savaşı başlaması ile birlikte İstanbul'a 400.000'e yakın göçmen gelmiştir. Bunun sonucu olarak sokaklarda evsiz, hasta, korunma gereksinimi olan çocuk ve dilenciler artmıştır. İstanbul'daki korunma gereksinimi olan çocukları bir araya toplayıp onları rehabilite ederek meslek sahibi yapmak amacı ile 2. Abdülhamit döneminde Darülaceze kurulmuştur (30).

2. Abdülhamit tarafından "başıboş çocukların" eğitilmesi amacıyla 1899 yılında kurulan Darülhayr-ı Ali ise 1909 yılında ekonomik sorunlar nedeni ile kapatılmak zorunda kalmıştır (27). Bu kurumların dışında Balkan Savaşlarının sonucunda ortaya çıkan göç hareketleri ve anne babasız çocukların sayısının fazlalığı Darüleytam adında bir kurumun daha kurulması ihtiyacını ortaya koymuştur. Yetimhane, yetim evleri ya da öksüzler yurdu anlamına gelen Darüleytamlar Cumhuriyet'in kabul edilmesi ile birlikte Millî Eğitim Bakanlığı'ndan alınarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlanmıştır. Darüleytamlar 1926 yılında kanunla kapatılmıştır (31).

1921 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin kuruluşu ile bu süreç devam etmiştir. Himaye-i Etfal Cemiyeti modern bir sosyal hizmet fikri ile hizmet başlamış, ülke genelinde ve ülke dışında şubeler açılması sağlanmıştır. İlk yıllarda şehit çocuklarının korunması temel amaç olmuştur. Bu temel amacın yanında çocuk hastaneleri, misafirhaneler ve yetim yurtları açmak; süt dağıtma yerleri kurmak; yoksul çocuklara yiyecek, malzeme ve kırtasiye yardımında bulunmak; çocukların ebeveynlerine çocuklar için yardım yapmak ve takibini yapmak sağlamak; çocukların haklarının savunulmasına yardım etmek ve velisiz/vasisiz çocukların vasisi almak gibi amaçları vardır (32). Tüm bu amaçlar dönemin koşullarını, korunma gereksinimi

olan çocuğa bakış açısını ve çocuğun ihtiyaçlarını da ortaya koymaktadır. Bu amaçlar aynı zamanda korunma gereksinimi olan çocuğa yönelik olumlu değişikliklerin de göstergesi olmuştur.

Himaye-i Etfal Cemiyeti, 1935 yılında (33) Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu adını almış ve 1937 yılında Bakanlar Kurulu'nun vermiş olduğu karar ile kamu yararına hizmet veren bir dernek statüsü almıştır. 1981 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlanan kurum, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu yürürlüğe girene kadar geçen süreçte dernek statüsüyle çalışmalarına devam etmiştir (29).

1935 yılında kurumun adı "Çocuk Esirgeme Kurumu" olmuş; 1937 yılında Bakanlar Kurulunun verdiği karar ile kamu yararına çalışan sivil toplum örgütü statüsünü almıştır (33).

1949 yılında Muhtaç Çocuklar Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanun Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığına sorumluluklar ve farklı yasal talimat vermektedir. 1957 yılında çıkartılan 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu"na yerini bırakmıştır. 1983 yılında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu çıkartılmıştır. Bu Kanun ile korunma ve bakıma muhtaç dezavantajlı gruplara verilen hizmetleri ve sosyal yardımları çağın gereksinimlerine göre yeniden düzenlemiştir (34).

1983 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu adı 2011 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 633 sayılı KHK ile Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir. Korunma ve bakıma ihtiyacı olan çocuklara yönelik iş ve işlemler Sosyal Hizmetler Kanunu ile birlikte 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile yürütülmektedir. Sosyal Hizmetler Kanunu yer alan korunmaya muhtaçlık kavramı değiştirilerek korunma ihtiyacı içinde olan çocuk kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Bu değişiklik ile birlikte muhtaçlık kavramı yerine ihtiyaç kavramı üzerinde durulmaktadır (35).

2.4. Çocuk Koruma Politikalarının Yasal Durumu

T.C. Anayasası ve Türk Medeni Kanunu'nda çocuğun korunması; aile ve çocuğun bütünlüğünün korunması şeklinde hüküm altına alınmıştır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuğun korunmasına ilişkin hükümler ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

2.4.1. Çocuk Koruma Kanunu

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile çocuk korunma gereksinimi olan çocuk ve suça sürüklenen çocuk kavramı ile ayrı ayrı ele alınmaktadır. Çocuk Koruma Kanunu'nda *“bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu”* korunma gereksinimi olan çocuk olarak, *“kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu”* ise suça sürüklenen çocuk olarak yer almaktadır.

Çocuk Koruma Kanunu ile;

“Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,

Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,

Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde çalışmaları,

Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,

Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,

Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi,

Kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,

Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları” ile çocuğun hakları koruma altına alınmıştır (1).

Çocuklar hakkında uygulanan iş ve işlemlerde, adli süreçlerin işletilmesinde çocuğun kimlik bilgilerinin üçüncü şahıslardan korunmasına yönelik gerekli tedbirin yerine getirilmesi, gibi çocukların haklarının güvence altına alınmasına ilişkin ilkeler çocuk hakları sözleşmesinde yer alan hükümlere benzerlik göstermektedir.

ÇKK hükümlerine göre, çocuğun çeşitli nedenlerle korunma kararı verilmesini gerektiren sebeplerin olduğu durumda; Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri tarafından bakım ve gözetim altına alınan çocuk hakkında acil korunma kararının alınması için çocuğun iş ve işlemlerini yerine getiren sosyal hizmet kuruluşu tarafından en geç beş gün içinde mahkemeye başvurulur. Mahkeme üç gün içinde çocuk hakkında karar verir. Hakim, duruma göre çocuğa koruma ve bakım hizmeti verilecek yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde aile ve sosyal çevresi ile kişisel ilişkinin kısıtlanmasına karar verebilir. Otuz gün geçmeden çocuğun koruma ve bakımının sağlandığı sosyal hizmet kuruluşu tarafından sosyal inceleme yapılır. Kuruluş yaptığı sosyal inceleme neticesinde çocuk hakkındaki görüşünü ve çocuğun yaralanması gereken sosyal hizmet modelini mahkemeye bildirir. Çocuğun, ailesine verilmesine ya da çocuk için gerekli tedbir kararı mahkemece verilir. Çocuğun koruma ve bakımının sağlandığı kurum, çocuk için tedbir kararı verilmesi gereken durumlarda mahkemeden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınmasını talep edebilir. Çocuk hakkında mahkeme danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, sağlık tedbiri ve barınma tedbiri verebilir. Verilen tedbir kararlarını ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarınca ivedilikle yerine getirilir (1).

2.4.2. Sosyal Hizmetler Kanunu

1983 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu adı 2011 yılında çıkartılan 633 sayılı KHK ile Sosyal Hizmetler Kanunu olarak değiştirilmiştir. Bu kanunla (36) Sosyal Hizmetler Kanunu ile çocuklara yönelik hizmetler bir arada toparlanmıştır.

2828 Sosyal Hizmetler Kanununda; sosyal hizmetlere gereksinim duyan çocukları tespit etmek ve incelemesini yapmaktan sorumlu kurumları, koruma gereksinimi olan çocukları reşit oluncaya kadar kurum bakımı yada aile odaklı hizmetlerden birinden yararlandırılarak koruma ve bakımlarının sağlanması, reşit olduktan sonra eğitimleri devam eden çocukların kendi rızaları ve kurumun talebi doğrultusunda mahkemenin takdiri neticesinde koruma ve bakım kararlarının uzatılabileceği, reşit olmuş tek başına hayatlarını idame ettiremeyecek ancak kız çocukları himaye altına alınarak koruma kararı mahkemece uzatılması ve sürekli bakıma muhtaç engel durumu bulunanlarında koruma kararları uzatılacağı hükmü yer almaktadır (25).

2.4.3. Medeni Kanun

Toplumsal hayatın içindeki rol ve sorumluluklar Medeni Kanun ile yasalaştırılmıştır. Medeni Kanun 1926 yılında yürürlüğe girmiş, 2001 yılında revize edilerek, toplumsal normlar ve ilişkiler ölçüsünde küçüklerin korunması hususu da yer almıştır.

Türk Medeni Kanunu'nda (TMK), çocukluktan çıkma olarak 18 yaşını doldurma ve 18 yaşını tamamlamamış bireylerin evlenmeleri ile olacağı hususu yer almaktadır. TMK'da 17 yaşını dolduran bireylerin evlenebileceği, 16 yaşını tamamlayanların ise mahkemenin vereceği karara göre evlenmelerine izin verildiği husus yer almaktadır. Kanun, çocuğun anne rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyetine sahip olduğunu hükmetmektedir (37).

Türk Medeni Kanunu, çocuğun korunması ile çocuğun yüksek yararı ve gelişiminde risk oluşturduğu durumda ebeveynlerin duruma çözüm üretemediği veya bunu yapacak kabiliyetleri yok ise; mahkemenin, küçüğün korunması hususunda uygun önlem aldirabileceği yer almaktadır. Hakim, çocuğun aile ve sosyal çevresi içerisinde yaşaması risk oluşturuyorsa çocuğun koruma ve bakım altına alınmasına hükmedebilir. TMK, çocuğun velayeti ebeveynlerden birine verilebileceği gibi her ikisinden de alınarak bir vasi tayin edilebilir. Kanunda ebeveynlerin çocuklarla olan ilişkileri düzenlenmiştir. Medeni Kanun, çocuğa ebeveynlerin sözünü dinleme, ebeveynlerin rızası dışında evden ayırlamama yükümlüğü olduğunu belirtmektedir (37).

2.4.4. Ceza Kanunu

Ceza Kanunu, çocuğun suçun mağduru olması ile ilgili olarak çocuğa karşı işlenen suçların cezasını belirterek koruyucu nitelikte hükümlere yer vermektedir.

Kanun, çocukların yaşam hakkı, intihara yönlendirilmeleri, kasten öldürülmeleri, çocuğun vaktinden önce doğmasına sebebiyet vermek, yaralanmasına sebebiyet vermek, çocuklar üzerinde deney yapmak ve anne karnındaki doğmamış çocuğu düşürmeyi ve kısırlaştırmayı suç olarak belirtmiştir (38).

Çocuğun rızası olsa bile kanuni temsilcisinin rızası olmaksızın evi terk eden çocuğu, ailesine ya da resmi kurumlara bilgi vermeden alıkoyan birey hakkında cezai işlem uygulanır.

Çocuğu büyötmek, yetiştirmek, eğitimini sağlamak, korumak ile sorumlu olan bireyin çocuğa kötü muamelesi sonucunda cezai işlem uygulanır.

Kanuna göre kendi sorumluluğunu alamayacak ve kendini idare edemeyecek küçüğü terk etmek ve ilgililere bilgi vermemek suç olarak nitelendirilmiştir. Çocuğun özgürlüğünün kısıtlanması, çocuğa kötü muamele ve eziyet edilmesini, yetişkinlere karşı işlenen suçlara göre yükseltilmiş hapis cezalarıyla ceza verilebileceği hükme bağlanmıştır (38).

2.4.5. Çocukların Yasal Hakları

Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nde çocuk hakları ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Çocuğun; yaşama hakları, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları olmak üzere dört ana grupta çocuk hakları sözleşmesinde yer almaktadır (39). Çocuğun, ebeveynlerin yoksulluk durumu, ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin yitirilmesi, ihmal, istismar, aile içi şiddet gibi olumsuzluklarla çocuğun sorumluluğunu Devlet üstlenmektedir.

ÇHS ile uluslararası alanda çocuk hakları ile ilgili çalışmalar başlamış, Birleşmiş Milletler'in (BM) tavsiyeleri ile hayata geçirilmiştir. 1959 senesinde BM Genel Kurulunda, onaylanan, "*Dünyadaki çocuklara asgari bir özen gösterilmelidir*" hükmünü temel alır. 1979 yılının "Dünya Çocuk Yılı" ilan edilmesiyle başlayan faaliyetler, ÇHS'nin, 1989'da BM Genel Kurulu tarafından onaylanmasıyla sonuçlanmıştır (40). Bu sözleşmeyle çocuk haklarına dair uluslararası norm oluşmuş ve süreç içinde tüm ülkeler tarafından kabul görmüştür.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuk koruma sisteminin en önemli yasal dayanağıdır. Ulusal alanda ise çocuğun korunması ve bakımı hakkında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Medeni Kanunu, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuk koruma politikaları ayrıntılı olarak belirtilmektedir.

Her toplumda korunma gereksinimi olan çocuklar sorunu ortak bir sosyal sorundur. Kırdan kente göçün süreç içerisinde meydana gelen sonucu olarak sosyal sorunlar; işsizlik, aile içi problemlere ve aile dağılmasına sebep olmaktadır. Koşar (1992) korunma gereksinimi olan çocuğu; "*temel bakımı, yetiştirilmesi, korunması ve gözetilmesindeki yetersizlik ve aksamaya bağlı olarak fiziksel, ruhsal, sosyal ve ahlaki yönden sağlıklı bir bireyin olmasına engel bulunan çocuk*" olarak ele almaktadır (19). Bir başka deyişle "korunma gereksinimi olan çocuk veya çocuklar", gerek uluslararası gerekse ulusal hukukun belirttiği şekilde çocukları korumak için hazırlanan yasal sınırlar dahilinde olan çocuklardır (41).

Ülkemizde çocukların korunmasına ilişkin iş ve işlemler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce yürütülmektedir.

Koruma ve bakım altına alınan çocuklar Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 07.05.2012 tarihli ve 2015/15 sayılı Çocuk Hizmetlerine İlişkin Genelge'ye göre; öncelikle olarak Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimlerine haklarında korunma veya bakım kararı verilinceye ve/veya çocuğun şartlarına uygun hizmet modeline karar verilinceye kadar 20 günü geçmeyecek şekilde geçici süre için alınmaktadırlar (42).

Çocuklar öncelikle aile ailelerinin sosyal ekonomik destek hizmeti ile çocukların ailelerinin yanında bakılmaları sağlanması, hukuki durumları uygun olanların koruyucu aile veya evlat edindirme hizmetlerinden yararlandırılması, aile odaklı hizmetlerden yararlandırılması mümkün olmayanların ise çocuk evleri ve çocuk evleri sitesi koruma ve bakımları sağlanmaktadır (41, 43).

Korunma gereksinimi olan çocuklara koruma ve bakımının sağlanmasında devlet ile birlikte ve toplumu oluşturan diğer dinamiklerinde görev almalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan hizmetlerin; çocukların etkileşim içinde bulunduğu aile ve sosyal çevresinden, mevzuata, toplumsal hayata ve uygulanan sosyal politikalara kadar bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ülkemizde toplumsal, sosyal ve ekonomik gelişmeler, işsizlik, kırsal bölgelerden kentlere göç, yoksulluk ve yoksulluğa bağlı olarak ortaya çıkan olumsuzluklar, çarpık kentleşme gibi toplumsal değişime neden olan yapısal etmenlerle çocuğun aile yapısının etkilenmesinin bir ürünü olarak çocuklar korunma gereksinimi içerisinde olduklarını ifade etmektedir (36).

Toplumsal değişimden ebeveynler ve çocuk hem etkilenmekte hem de etkilemektedir; bu açıdan, çocuğun hayatındaki her türlü değişim ile sosyal politikadaki her türlü değişikliğin çocuğu aynı ölçüde etkilemektedir.

2.5. Korunma Gereksinimi Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM) tarafından korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik iş ve işlemler yürütülmektedir.

ÇHGM; koruma ve/veya bakım tedbiri kararı verilen ve kurum bakımına alınan çocukların korunması, bakımı, eğitimi, bir iş ve meslek edinmeleri, topluma faydalı yurttaşlar haline getirilmeleri ile ilgili her türlü iş ve işlemleri yapan, çocuk evleri, çocuk evleri siteleri, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları ve çocuk destek merkezleri gibi sosyal hizmet kuruluşları açan ve iş ve işlemlerini yürüten Genel Müdürlüktür.

ÇHGM korunmaya gereksinimi olan çocuklara yönelik temel hizmet politikası mevcut yasalar ve uluslararası sözleşmeler doğrultusunda iş ve işlemleri yürütmektedir. Geçmişte kurum bakımına öncelik verilmekte iken günümüzde kurum bakımı en son tercih edilen bakım yöntemidir. Koruma ve bakım altına alınan çocukların psiko-sosyal olarak sağlıklı gelişimlerinin sağlanabilmesi için aile odaklı hizmetler büyük önem göstermektedir. Buna göre çocuğun öncelikle öz ailesi yanında sosyal ekonomik destek hizmeti ile bakımına önem verilmektedir. Öz ailesi yanına bakım imkanı bulamayan çocukların akrabalarının yanında bakımının sağlanması, koruyucu aile hizmetinden faydalandırılması, hukuki durumları uygun olanların evlat edindirilmesi, aile odaklı modellerinden yararlandırma imkanı bulamayan çocukların ise aile ortamına en yakın olarak planlanmış çocuk evine veya çocuk evleri sitesinde koruma ve bakımları yapılmaktadır.

2.5.1. Aile Yanında Bakım

Aile toplumun en küçük sosyal birimidir. Sağlam ve güçlü bir toplum yapısının oluşması sağlıklı ve güçlü aile yapısının oluşmasına bağlıdır. Sağlıklı ve güçlü aileler de ancak kişilikleri sağlıklı ve sağlam bireylerle kurulabilir.

Çocuğun kişilik gelişimi ailesinde başlar. Çocuğun özellikle okul öncesi dönemdeki yaşantılarının ve bu dönemin izlerinin onun yetişkinlik dönemlerindeki kişilik özellikleri üzerinde belirleyici rolü olduğu bilinmektedir.

Çocuğun ebeveynleri tarafından koruma ve bakımının sağlanması, diğer bakım yöntemlerine göre daha eski, daha insancıl ve her açıdan olumlu sonuçlarının olduğu bakım modelidir. Çocuk haklarının temel anlayışı ve medeniyetlerin ortak özelliği gereği, çocuğun ailesi veya sosyal çevresi ile birlikte koruma ve bakımının sağlanması temel koruma ve bakım yöntemi olarak benimsenmektedir (27).

Korunma gereksinimi olan çocukların korunmasında, çocukla ilgili aile odaklı hizmetlerden yararlanılamayan çocuklar için uygulanabilecek son çare bakım tedbiri olması gerektiği hususu üzerinde durulmaktadır. Ülkemizde uzun yıllardır kurum bakımına öncelik verilmiş, çocuk yararını gözeten aile odaklı hizmetlere verilen önem yetersiz kalmıştır (36). Özellikle son yıllarda korunmaya gereksinimi olan çocuklar aile odaklı hizmetlerden öncelikle ailesi veya akrabalarının yanında sosyal ekonomik destekle bakımları sağlanmakta, sosyal ekonomik destekten yararlanması mümkün olmayanlar ise koruyucu aile hizmetinden faydalandırılması, hukuki durumu uygun olanların evlat edinme faydalandırılması öncelikli sosyal hizmet politikalarındandır.

Gelişmiş ülkelerinde uygulanan çocuk koruma modellerinde olduğu gibi, Ülkemizde de korunma gereksinimi olan çocuklar, ailesi ve sosyal çevresi ile birlikte hayatına devam ederek koruma ve bakımının yerine getirilmesine ve aile bütünlüğünün korunmasına olanak sağlayan hizmet modellerine öncelik verilmektedir (44).

Çocuk haklarının temel anlayışı ve ülkelerin ortak amacı, korunma gereksinimi olan çocuğun, ailesi ve sosyal çevresi ile birlikte korunma ve bakımının yerine getirilmesi olmuştur. (27). Çocuklar için hazırlanmış her türlü imkanın olduğu en modern şekilde düzenlenmiş kurumlar bile ailenin sağladığı sıcaklığın ve şefkatin yerini alamayacağı belirtmektedir (45).

2.5.1.1. Sosyal Ekonomik Destek

Yoksulluk içinde olup da temel gereksinimlerini yerine getiremeyen ve hayatını en alt seviyede dahi sürdürmekte zorluk yaşayan kişi ve ailelere çocuklarını kendi yanında bakımına olanak sağlanması amacıyla kamu imkanlarının yeterliliği ölçüsünde yapılan ekonomik destek ile ailelere verilecek psiko-sosyal destek hizmetini kapsamaktadır (46).

Sosyal ve ekonomik yoksunluk içinde olan birey ve ailelerin çocuklarının, ailesi ya da akrabaları yanında ve aile ve sosyal çevresinden ayrılmadan bakımının yerine getirilmesi amacıyla sosyal ekonomik destek hizmeti uygulanmaktadır.

Ülkemizde 2016 yılı itibariyle 111.880 çocuk sosyal ekonomik destek hizmetinden faydalandırılmıştır (16).

2.5.1.2. Evlat Edinme

Evlat edinme, aralarında kan bağı olmaksızın yasal ve sosyal açıdan ana-baba ve çocuk ilişkisinin tesis edilmesidir (19). Durumu evlat edinmeye uygun bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun bir birey veya aile arasında hukuki bağlar tesis edilerek çocuk ebeveyn ilişkisinin tesis edilmesidir. Korunma ve bakım kararı verilen çocuklardan hukuki durumları uygun bulunanlar, evlat edinebileceği mevzuata göre uygun olduğu belirtilen ailelerin yanına yerleştirilmektedir (47).

Evlat edinilen bir çocuğun gelişimsel yörüngesini etkilemektedir. Dışa dönükleştirme, içe dönükleştirme, bağlanma ve travma sonrası stres bozukluğu belirtileri ortaya çıkabilir. Sosyal hizmet uzmanı çocuk ve ergen psikiyatrları bu durumu üstesinden gelmekte hem evlat edinen ebeveynlere hem de çocuklara yardımcı olabilir (48). Bununla birlikte, evlat edinme, çocuk gelişimini derin şekillerde de etkileyebilir. Erken yaşta ciddi ihmal veya istismara maruz kalan çocuklar için, evlat edinen bir aile, duygusal ve fiziksel travmayı iyileştirmek ve gelişimsel açıkları tersine çevirmek için kayda değer bir çevredir (49). Geçmiş istismar veya ihmalin tespit edilmesi zor olabilir, çünkü geçici bir çevredeki çocuklar

diğerlerine güvenmeyecek kadar rahat hissetmeyebilirler (50). Evlat edinme açık olması, evlat edinen ve biyolojik aileler arasında birtakım temasın sürdürülmesi, çocuğun evlatlığa uyum sağlamasına yardımcı olabilecektir (51).

ASPB 2016 İdare Faaliyet raporuna göre 814 çocuk 803 aile yanına evlat edindirilmek üzere 2016 yılında yerleştirilmiştir (16).

2.5.1.3. Koruyucu Aile

Çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakımları mümkün olmayan çocukların, belirli veya belirsiz süre için, gönüllü veya ücretli olarak devlet adına; eğitim, bakım ve yetiştirilme sorumluluğunu üstlene kişi ya da ailelerin gerçekleştirdiği, özel nitelikler gerektiren bir hizmettir (52).

Koruyucu aile, geçici olarak ev dışında bakıma ihtiyaç duyan çocuklar için ve evlat edinen çocuklar için çocuk refahı alanında kritik bir role sahiptir (53). Koruyucu aile, kurumsal bakımın en iyi alternatifi olduğunu vurgulamak gerekir. Koruyucu aile programının en önemli yönü koruma ve bakım altındaki çocuk yetiştirmek ve ona sevgi, bakım, koruma ve onun büyümesine elverişli bir ortam oluşturmak için istekli olan ailelerin seçimidir (54). ASPB 2016 yılı Faaliyet Raporu verilerine göre 5004 çocuğun 4115 koruyucu aile yanında koruma ve bakımı sağlanmaktadır (16).

2.5.2. Kurum Bakımı

Koruma altına alınan çocukların koruma ve bakımının yerine getirilmesi için uygulanan en eski bir bakım yöntemi kurum bakımındır. Geliştirilen kurum bakım türleri ve yapılan yasal düzenlemelere rağmen, çocuğun ailesi yanında bakım ve korunması sağlanamadığı durumlarda kurum bakımından faydalandırılması devreye sokulan son bir seçenektir (55).

Fakat etkili bakımın önemli boyutları vardır bunlar: Bakım ve kontrol, istikrar ve süreklilik, güvenlik, aile bağlantıları, en az bir yetişkinle yakın ilişki, etnik ve kültür ve arkadaşlıklar (56).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik politikası; çocukların kuruluş bakımına alınmadan aile odaklı hizmetlerden yararlandırılması, aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmayan toplu bakım modeli olan kuruluş bakımında koruma ve bakım altında bulunan çocukların, ev tipi bakım modeli olan çocuk evine ve çocuk evleri sitesine yerleştirilmesi, suç mağduru ve suça sürüklenen çocukların ise çocuk destek merkezlerinde koruma ve bakımının sağlanmasıdır.

2.5.2.1. Çocuk Yuvaları

Çocuk yuvaları 0-12 yaş arası korunmaya gereksinimi olan çocuklara ve gerekli durumlarda 12 yaşını tamamlamış korunma gereksinimi olan kız çocuklarına hizmet vermektedir. Korunma gereksinimi olan çocukların bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar edinmelerini yerine getirmekle görevli ve sorumlu yatılı sosyal hizmet modelidir (57). Çocuk yuvaları ÇHGM'nin yeni hizmet politikası gereği yerini ev tipi bakım modeli olan çocuk evleri ve çocuk evleri sitesine bırakmaktadır.

ASPB'nin 2016 yılı Faaliyet Raporu verilerine göre 6 çocuk yuvasında toplam 323 çocuğun koruma ve bakımı sağlanmaktadır (16).

2.5.2.3. Yetiştirme Yurtları

13-18 yaş grubu korunmaya gereksinimi olan çocukları korunması, bakılması ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini gerçekleştirmekle görevli ve sorumlu olan sosyal hizmet kuruluşlarıdır (58).

Son 25 yılda yapılan araştırmalar yetiştirme yurdu konusundaki olumsuz görüşlere katkıda bulunmuştur ancak aynı zamanda potansiyeline ve nasıl geliştirilebileceğine ilişkin bazı ipuçları sağlamıştır. 48 yuvayı kapsayan bir araştırmada standartlar çok düzensiz olduğu ve her on sakinin içinde dört kişi daha önce sabıka kaydı bulunmadığı ortaya çıkmış (59). Kendine zarar verme ve intihar etmekle tehdit endişe verici seviyelere ulaşmıştır. Yurtta yaşarken yapılan iyileştirmeler genellikle ayrıldıktan sonra da devam etmemektedir (60).

Başka bir çalışmada kayıp vakaları daha çok yetiştirme yurtlarında grlmştir. Bu durum hem çevresel faktörlere hem de gençlerin yerleşim öncesi tarihleriyle bağlandırılabilir (61). Bütün bu sebeplerden yetiştirme yurtları yerini HGM’ünün yeni hizmet politikası olan ev tipi bakım modeli olan ocuk evleri ve ocuk evleri sitesine bırakmaktadır.

ASPB’nin 2016 yılı Faaliyet Raporu verilerine göre 8 yetiştirme yurdunda toplam 396 çocuğa koruma ve bakım sağlanmaktadır. Ayrıca, ocuk yuvası ve kız yetiştirme yurdu olarak 0-18 yaş çocuklara hizmet veren 4 kuruluşta 254 çocuğun koruma ve bakımı sağlanmaktadır (16).

2.5.2.4. ocuk Evleri Sitesi

ocuk evleri sitesi, korunma gereksinimi olan çocukların koruma ve bakımlarının sağlandığı aynı kampüs içerisinde, küçük müstakil binaların bulunduğu, site içerisinde küçük birimlerin olduğu, aile ortamına benzer oluşumlar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların koruma ve bakımlarının yerine getirildiği kuruluşlardır.

10-12 Çocuğun, koruma ve bakımının sağlandığı, hayatlarını idame ettirebileceği, temel gereksinimlerini yerine getirebileceği, aile ortamına yakın oluşumlar ve ilişki sistemi içinde koruma gereksinimi olan çocukların kalacağı kuruluşlar ocuk evleri sitesidir. Çocuklarda temel güven duygusunu kazandırarak, sağlam ve tutarlı davranış özelliği ile muhtemel kişilik ve davranış bozukluklarını minimum seviyeye indirmek için aile ortamına yakın şeklinde planlanmış, az sayıda

personelle sürekli ve değişmeyen koruma ve bakım hizmeti sağlanmaktadır (62). Çocuk evleri sitesinin yaygınlaştırılma çalışmaları devam ettirilmektedir.

ASPB'nin 2016 yılı Faaliyet Raporuna göre 631 villa tipi evden oluşan 92 çocuk evleri sitesinde toplam 5257 çocuğa koruma ve bakım hizmeti verilmektedir (16).

2.5.2.5. Çocuk Evleri

Çocuk koruma sistemine yönelik kurum bakımı modeli içinde oluşturulan, en yeni hizmet modeli çocuk evleridir. Aile ve sosyal çevresinde bakımının mümkün olmadığı veya aile odaklı hizmetlerden faydalandırma olanağı bulamayan çocukların aile ve sosyal çevre içinde korunması ilkesinden hareketle hazırlanan çocuk evleri ile, çocukların toplumun içinde, toplumla birlikte ve toplumun değer yargıları ile yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (57).

Çocuk evleri; her ilin sosyo-kültürel ve fiziksel özelliklerine uygun olarak, il merkezlerinde veya çocuk yetiştirmeye uygun mahallelerde, okullara ve hastanelere yakın, apartman dairelerinde, 0-18 yaş grubunda, aralarında en fazla 4 yaş bulunan, 5-8 çocuğun bakımının sağlandığı yeni sosyal hizmet modelidir. Çocuk evleri komşuluk, arkadaşlık ve mahalle gibi yaşayarak öğrenilebilecek oluşumları, toplumun değer yargıları ve kültürünü öğrenerek toplumla içinde, kendine yetebilen bir gençlik yetiştirmek için, toplu kurum bakımının olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için geliştirilen yeni hizmet modelidir (3).

Çocuk evleri 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda "0-18 yaşlar arasındaki korunmaya ihtiyacı olan çocukların kaldığı ev birimleri" olarak tanımlanmaktadır. Bu birimlerde 0-18 yaş grubu arasındaki 5 ila 8 çocuğun yerleştirildiği, aile ortamına en yakın olarak oluşturulmuş bakım modelidir (63).

Çocuk evlerinde koruma ve bakım altında olan çocukların akran ya da kardeş olmalarına dikkat edilmektedir. Aynı çocuk evinde kalan çocukların arasında en fazla dört yaş fark olacak şekilde çocuk evine yerleştirilmelerinde dikkat edilmektedir.

Çocukların bakımları; yaş ve gelişimlerine, psiko-sosyal gereksinimlerine uygun fiziksel koşullara sahip çocuk evleri oluşturulmaktadır. Ayrıca çocuk evlerinde üç bakım elemanı vardiyalı olarak görev yapmaktadır. Görevlendirilen bakım elemanları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programları ile güçlendirilmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için kurum bakımına ilişkin temel hizmet politikasında toplu kurum bakımından ev tipi modele geçiş süreci büyük oranda tamamlanmıştır. Hizmet dönüşümü toplu bakımın korunma gereksinimi olan çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırılması için hızlandırılmaktadır. Toplu bakımın çocuklar üzerindeki bu olumsuz etkileri en aza indirgeyebilmek için aile ortamına en yakın küçük kapasiteli çocuk bakım modelleri hazırlanarak korunma gereksinimi olan çocukların koruma ve bakımı yerine getirilmektedir. Bu kapsamda aile ortamına en yakın, küçük kapasiteli “çocuk evleri siteleri” ve “çocuk evleri” modelleri kuruluşlar ÇHGM’nin korunma gereksinimi olan çocukların korunma ve bakımında temel hizmet politikası olmuştur. Kurum bakım modelleri içerisinde en sağlıklı bakım modelinin çocuk evi olduğu yönünde kanaat bulunmaktadır.

ASPB’nin 2016 yılı Faaliyet Raporu verilerine göre 1092 çocuk evinde toplam 5626 çocuğa fiilen koruma ve bakım hizmeti verilmektedir (16).

2.5.2.6. Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezleri (ÇEKOM)

Çocuk evlerine yönelik gerekli planlamanın yapılması, çocuk evinin açılışı, çocuk evleri arasındaki koordinasyon, çocuklar hakkında yapılacak her türlü mesleki iş ve işlemler, çocukların her türlü özlük işlemleri, eve ve çocuklara yönelik yapılacak harcamaların takibi ve denetlenmesi amacıyla kurulan merkezdir.

2016 yılsonu itibariyle ülke genelinde 75 ilde 77 Çocuk Evi Koordinasyon Merkezinde çocuk evleri iş ve işlemlerini yürütmektedir (16).

2.5.2.7. Çocuk Destek Merkezleri

Suç mağduru, suça sürüklenen çocukların ve sosyal tehlikelere karşı karşıya kalması sebebi ile haklarında koruma ve bakım kararı verilen çocuklardan psiko-sosyal desteğe ihtiyacı olduğu tespit edilenlere sosyal rehabilitasyon amaçlı 29.03.2015 tarihli ve 29310 sayılı Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe giren Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği ile açılan kuruluşlardır. Çocuk destek merkezleri, korunma gereksinimi olan çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli mesleki müdahaleleri uygulamak, aile ve sosyal çevrelerine dönmelerini veya diğer sosyal hizmet modellerinden yararlanmaya uygun hale gelmelerini temin etmek amacı ile hizmet vermektedir (64). Çocuk destek merkezleri, yaş gruplarına (11-14/15-18) ve cinsiyete göre, mağduriyet, suça sürüklenme, sokakta yaşama, gebelik, madde bağımlılığı gibi alanlarda ihtisaslaştırılmaktadır (64). ASPB'nin 2016 yılı Faaliyet Raporu verilerine göre 68 çocuk destek merkezinde toplam 1463 çocuğa hizmet verilmektedir (16).

2.6. Kurum Bakımında Personelinin Yeri

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde çalışan profesyoneller korunmaya gereksinimi olan çocukların psiko-sosyal ve fiziksel gelişimi açısından büyük sorumluluk üstlenmektedirler. Kuruluş personeli korunmaya gereksinimi olan çocukların psiko-sosyal ve fiziksel gelişimleri için çocukları her türlü alanda desteklemektedirler (65, 66).

2.6.1. Meslek Elemanı

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde meslek elemanı çocukların ilk yerleştirme iş ve işlemleri ile çocukların kurumda buldukları süre içerisinde çocukların özlük iş ve işlemlerini ile mesleki iş ve işlemleri planlar, uygular ve takip eder. Meslek elemanı olarak sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci görevlendirilmektedir (65, 66).

2.6.2. Sosyal Servis

Yönetmeliklerde sosyal servisin görevleri ayrıntılı bir şekilde ifade edilmektedir.

Korunma gereksinimi olan çocuğun kuruluşa kabulü ve uyumu için mesleki çalışmaları planlar, çocuk ve ailesi hakkında sosyal inceleme raporu hazırlar, çocuklar için belirlenecek en uygun hizmet modeli konusunda gerekli çalışmaları yapar, çocukların özlük işlemlerini takip eder, çalışan personelin hizmet içi eğitimlerini planlar ve yürütür, çocukların eğitim öğretim, sosyal, sportif ve kültürel faaliyetlerini planlar, uygular ve takip eder. Sosyal serviste meslek elemanları; sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve çocuk gelişimci görev yapmaktadır. Meslek elemanları sosyal servis iş ve işlemlerini yürütmekle sorumludurlar (65, 66).

2.6.3. Çocuk Evi Sorumlusu

Sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen ve sosyolog veya üniversitelerin sağlık, sosyal, eğitim bilimleri bölümlerini tamamlamış kişiler arasından ASPB İl Müdürlüğü tarafından çocuk evi sorumlusu görevlendirilir.

Çocuk evi sorumluları, çocuk evi sorumlularına en fazla dört evin sorumluluğu verilmektedir. Çocuk evi sorumluları 7 gün 24 saat şeklinde sorumlusu oldukları dört çocuk evinde olabildiğince mesai yapmaktadırlar. Çocuk evi iş ve işlemleri, çocuğun eve ilk yerleştirilmesi, uyumu, eğitim öğretim ve sağlık takipleri, aile ve sosyal çevresi ile görüştürülmeleri, çocuklar için günlük yaşam programı hazırlanarak uygulanması, yapılan iş ve işlemler çocukların gelişimlerinin izlenmesi amacıyla raporlaştırılarak ÇEKOM'a iletilmesi, evinin finansal iş ve işlemleri çocuk evi sorumluları tarafından yerine getirilmektedir (3).

Bütün bu görevlerle birlikte çocuk evi sorumluları çocuk evlerinde görev yapan bakım elemanlarının günlük çalışma ve yaşam programlarını hazırlamakta, çocuk evi hizmet modelinin hassasiyetleri konusunda bakım elemanlarına rehberlik yapmakta, ÇEKOM tarafından yapılan eğitimlerde görev almaktadır (3).

2.6.4. Grup Sorumlusu

Çocuk evleri sitesinde koruma ve bakım altına alınan çocuklar yaş ve öğrenim durumlarına göre yaşam alanlarına ayrılır. Her yaşam alanından sorumlu öğretmen veya meslek elemanları grup sorumlusu olarak görevlendirilir.

Çocukların yetenekleri ve talepleri doğrultusunda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılmalarını, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslek elemanları ile koordinasyon içerisinde çocuğun kariyer planlaması yapmasını, çocukların eğitim öğretim takiplerini, yaşını doldurarak koruma kararı kaldırılacak çocukların hayata hazırlanmalarını çocuk evleri sitesinde grup sorumluları yerine getirmektedir. Grup sorumlusu olarak sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci ve öğretmen görevlendirilmektedir (65, 66).

2.7. Bakım Elemanı

Bakım elemanı yönetmelikte çocuk evlerinde çocukların gelişiminden ve bakımından sorumlu personel olarak tanımlanmaktadır. Korunma gereksinimi olan çocuğun ebeveynlerin yerini tutabilecek, çocuğa karşı ebeveynlik görevlerini yerine getirebilecek bir yetişkinin olması çocuğun gelişimini sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmesi için çok önemlidir. Ebeveyn bakımı olmaksızın hayatlarını devam ettiren çocuklara, onların yerini tutabilecek, sorumluluklarını üstlenecek, çocuklarla birebir ilgilenebilecek bireylerin varlığının, ebeveyn bakımından yoksun olmasının olumsuz etkilerini azaltmada önem teşkil ettiği yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur (4). Çocuk evlerinde ve çocuk evleri sitelerinde çocukların birebir koruma ve bakım sorumluluğunu üstlenen bakım elemanlarının; çocukların gelişimleri ve yetiştirilmelerinde çok önemli olan görev ve sorumluluklarının bilincinde olmaları ve bakım elemanlarının çocuklara olan yaklaşımlarında çocukların yüksek yararları doğrultusunda görevlerini yerine getirmeleri önem arz etmektedir.

Bakım elemanları çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde çocuklarla en fazla zaman geçiren çok önemli bir personeldir. Esas görevleri çocuğun günlük bakım gereksiniminin yerine getirilmesidir. Çocuk için görevlendirilmiş ve ebeveyn

modeline en yakın personeldir. Bakım elemanı çocukların yaşam alanında çocuklarla birlikte yemeğini yer, içer, onları uyandırır, temizliklerini yapar, ilgilenir, aralarındaki problemleri çözer, çocuklar arasındaki uyumu düzenler, hastalık durumlarında tedavileri için iş ve işlemleri yaparak onların yanında olur ve tedavilerini izler, okullarını takip eder ödevlerinde destek olur. Kısaca bakım elemanı çocuğun hayatında her alanda vardır (19).

Çocukların; çocuk evinde, çocuk evleri sitesinde koruma ve bakımlarının sağlandığı dönem, gelişim özellikleri ve yaş grupları dikkate alındığında kişiliklerinin en fazla gelişim gösterdiği dönemdir. Bu dönemde çocukların korunma gereksinim durumları ve gelişim özelliklerine uygun bilimsel normlar içerisinde sistemli ve planlı davranış sergilenmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle korunmaya gereksinimi olan çocuklara hizmet sunan çocuk evi ve çocuk evleri sitelerine uzman personel kontrolünde programlı bir şekilde koruma ve bakım hizmeti sağlanmalıdır (21). Bakım elemanları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi mezunları ile sağlık meslek liselerinin hemşirelik bölümünü tamamlayanlar ve bu bölümlerin ön lisans veya lisans mezunları veya düz lise mezunlarından çocuk bakımı alanında sertifika alanlar içerisinde seçilerek görevlendirilir. Bunlara ek olarak lisans mezunlarından pedagojik formasyonu olanlar bakım elemanı olarak istihdam edilmektedir.

Bakım elemanları; çocuk evinin tertip ve düzenini sağlamak, çocuklara sağlıklı ortamının sağlanmasında rol almak, sağlıkları ve öz bakımları gibi gereksinimleri ile yakından ilgilenmek, çocuklara günlük hayatlarında rehberlik yapmak, çocukların beslenmeleri ile yakından ilgilenmek ve yemek yemede sorun yaşayan çocuklara destek olmak görevleri arasındadır (63). Yönetmelikle belirlenen bu görevler, bakım elemanlarının çocukların büyümesi, gelişmesi ve toplumsal rol ve sorumlulukları rol model olarak öğrenmelerinde son derece önemli olduğunun açık bir göstergesidir. Bakım elemanları çocuk evlerinde kalan çocuklar ile en fazla zaman geçirirken ve çocukların yaşamlarını sürdürebilmeleri için ihtiyaçlarını ilk elden karşılamaktadır. Bu da bakım elemanlarının çocuk evi ve çocuk evleri sitelerindeki sorumluluklarının önemini daha da vurgulamaktadır.

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde yetişen çocukların, topluma faydalı birey olmaları ve ebeveyn bakımından yoksunluklarından oluşan olumsuzluklarla baş edebilmeleri için, bakım elemanlarının çocukların bireysel kişilik özellikleri ve gelişim dönemlerine göre ihtiyaçlarının farkında olmaları gerektiği, çocukların koruma ve bakım altına alınma süreci ve öncesinde yaşanan travmaya göre davranış ve tutum ortaya koymaları gerektiği söylenebilir.

2.7.1. Bakım Elemanının Sorumlulukları

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından mevzuatlarda bakım elemanının görev ve sorumlulukları “Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” in 13’üncü maddesinin (2) inci bendinde;

- a) Çocuk evinin tertip ve düzenini sağlamak, çocuklara sağlıklı aile ortamının hazırlanmasında yardımcı olmak, çocukların sağlık, temizlik, yemek yeme, giyinme, soyunma, uyku ve alt temizliği ile yakından ilgilenmek,
- b) Çocukların öz bakımlarını yapmak ya da yardımcı olmak,
- c) Çocukların beslenmeleri ile ilgilenmek ve yemek yemekte zorluk çeken çocuklara yardımcı olmak,
- ç) Çocuklara günlük yaşamda rehberlik etmek,
- d) Bakıcı anne/bakım elemanı çocukların gelişimi ve çocuk evinin işleyişine ilişkin her türlü işte çocuk evi sorumlusuna karşı sorumludur.” denilmektedir.

Buna ek olarak yönetmeliğin aynı maddesinin (3) inci bendinde; “Koordinasyon merkezince alınan kararlar doğrultusunda verilen diğer görevleri yerine getirir.” denilmektedir (63).

Aile ortamına en yakın olarak dizayn edilmiş çocuk evi ve çocuk evleri sitelerine yerleştirilen çocukların ebeveynleri tarafından yerine getirilemeyen gereksinimlerini Devlet adına karşılayabilmek için çocuklarla en fazla zaman geçiren ve ilk müracaat ettikleri bakım elemanlarıdır. Bundan dolayı bakım elemanlarının korunmaya gereksinimi olan çocukların korunma ve bakımlarının yerine getirilmesinde büyük sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar göz önüne alınarak

bakım elemanlarının istihdam edilmeleri korunma gereksinimi olan çocuklara hizmet sunumunda önemli olduğu söylenebilir.

2.7.2. Bakım Elemanın Nitelikleri

Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ile Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in Uygulanması Genelgesinde; çocuk evinde görev yapacak bakım elemanlarının çocuk evinin hususiyetleri nedeni ile ASPB İl Müdürlüklerince oluşturulan ve katılımcılarının belli olduğu komisyon tarafından bakım elemanlarının istihdam edileceği, görev tanımları, işe başlamadan ve iş sırasında bakım elemanlarının görev hakkında farkındalığının oluşturulması ve niteliğinin artırılması amacıyla hizmet içi eğitimlerin yapılacağı gibi hususlar yer almaktadır (67). Buna göre;

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan mevzuatlarda bakım elemanının niteliklerine yönelik olarak "Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" (63)in 13'üncü maddesinin (1) inci bendinde;

"(1) Bakıcı anneler/bakım elemanları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri ile fakülte, yüksekokul veya sağlık meslek liselerinin hemşirelik bölümü mezunları veya lise mezunu olup, çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olanlar arasından seçilir." denilmektedir.

Bakım elemanlarının lise mezunu olup sertifika ile görev yapacaklardan MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından verilen 936 saatlik "*Çocuk Bakım Elemanı Kurs Programı*" sertifikası olanlar değerlendirilmektedirler.

Ayrıca "2011/2 sayılı Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in uygulaması Hakkında Genelgesinin 1 inci bölümünün 2 inci Maddesinin (a) ve (b) bentlerinde bakım elemanlarının niteliği Yönetmelikte olduğundan biraz daha genişletilerek hüküm altına alınmıştır (67). Buna göre;

“a) Bakım elemanı/bakıcı annelerin evin sorumluluğunu alabilecek yaş ve nitelikte olmasına, söz ve davranışlarıyla çocuklara örnek teşkil etmesine özen gösterilir. Bakım elemanlarının seçiminde üniversitelerden kişilik analizi konusunda destek alınabilir.

b) Bakıcı anneler/bakım elemanları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri ile fakülte, yüksekokul veya sağlık meslek liselerinin hemşirelik bölümü mezunları veya lise mezunu olup, çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olanlar arasından seçilir. Ayrıca 4 yıllık fakülte mezunlarından pedagojik formasyon almış veya çocuk bakımı konusunda sertifika sahibi olanlar çocuk evlerinde bakım elemanı/bakıcı anne olarak görev yapabilirler.” şeklinde yer almaktadır.

Ayrıca Genelgenin (2008/12) 2 inci maddesinin (e) bendinde *“bakım elemanı/bakıcı annelerin; evin sorumluluğunu alabilecek yaş ve nitelikte olmasına söz ve davranışlarıyla çocuklara örnek teşkil etmesine özen gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu maddede bakıcı annenin evin sorumluluğunu alabilecek yaş ve nitelikte”* olması gerektiği ifade edilmektedir.

Buna ek olarak ASPB ÇHGM'nün talimatları ile çocuk evleri, çocuk evleri siteleri, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtlarında bakım elemanı olarak görev yapan özel hizmet alımı personelinin özellikleri belirlenmiştir. Çocuk evlerinde; her çocuk evinde üç bakım elemanı istihdam edilmektedir.

Çocuk evleri sitesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında ise çocukların yaş grupları ve bakıma ihtiyaç duyma durumları dikkate alınarak bakım elemanı istihdam edilmektedir. 0-2 yaş grubunda üç çocuğa, 3-6 yaş grubunda beş çocuğa, 7-12 yaş grubunda sekiz çocuğa, 13-18 ve üstü yaş grubunda her on çocuğa her vardiyada bir bakım elemanı düşecek şekilde görevlendirme yapılmaktadır (3).

Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in uygulaması Hakkında Genelgesinin gereği en fazla 4 çocuk evine bir çocuk evi sorumlusu görevlendirilebilmektedir. Bu durum yaşanan sorunlardan dolayı bir çocuk evi sorumlusuna adresleri birbirlerine yakın iki ya da üç çocuk evi sorumluluğu verilmektedir.

Çocukların Alternatif Bakımına İlişkin Rehber İlkeler isimli çalışmanın 71. ve 73. maddelerinde yatılı ve aile odaklı hizmetlerdeki bakımın kalitesine, bakım verenlerin mesleki yeterliliğine, seçimine, eğitimine ve denetimine özel itina gösterilmesi gerektiği açıklanmaktadır. Ayrıca bakım verenlerin bakım hizmetleri sunmadaki mevzuata uygun nitelikte olmaları ve bu iş için uygun mesleki yeterlilikte bulunması gerektiği yer almaktadır (68).

Mevzuatta belirtilen şartları taşıyan personelin 13.03.2013 tarihli ve 326 sayılı Minimum Standartlar İzleme ve Değerlendirme Programının Uygulanmasına Dair Yönerge uyarınca özelliğine uygun olarak iş başı ve oryantasyon eğitimlerinden ayrı olarak yılda en az 2 defa ihtiyaç analizi yapılarak hizmet içi eğitimlerin yapılması gerektiği yer almaktadır (69).

Korunma gereksinimi olan çocuklara sunulan hizmetlerin en nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesinde, görev alan her kademedeki personelin önemi büyüktür (69).

2011/2 sayılı Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in uygulaması Hakkında Genelgesinin 2. Maddesinin (c) bendine göre; bakım elemanları göreve başlamaları ile birlikte, oryantasyon eğitimine alınırlar, yılda en az iki defa hizmet içi eğitim alır. Bakım elemanlarına görev yaptıkları süre içinde çocuk evi sorumluları rehberlik danışmanlık yaparlar (67).

Korunma gereksinimi olan çocuklarda temel güven duygusunun oluşumu ve gelişiminde, çocuk ile bakım elemanı arasındaki ilişkinin niteliği çocuk için önem taşımaktadır. Öncelikle önem verilmesi gereken konu bakım elemanının ve çocukların sık sık değişmemesi, bakım elemanının sürekliliği, tutarlılığı ve bakım elemanlarının kullanacağı disiplin yöntemlerinde kararlı olmasıdır. Bakım elemanlarının aldığı temel eğitimin yanı sıra üstlendiği vazifenin sorumluluğunu taşıyacak mesleki bilgi ve beceriye sahip olması ve mesleki bilgi ve becerileri hizmet içi eğitimlerle desteklenmeleri gerekmektedir. Çocukların korunma gereksinimleri ve hassasiyetleri göz önünde bulundurularak bakım elemanlarının problem çözme ve empati konularında beceri kazanmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

2.8. Empati

Aşağıda empati ve sempati tanımları yapılarak, empatinin sınıflandırılması ve yararlarına değinilmiştir.

2.8.1. Empati

Toplumda bilgi sahibi olmanın tek yolu varlıkla çevremizdekilerle iletişim kurmakla gerçekleşir. İnsan, çevresindeki bireyleri gözlemleyerek sözsüz ve duygusal iletişim kurmaya çalışır. Daha sonra sözlü iletişim yollarını kullanarak onları ortak paydalar bulmaya çalışır. Bu süreç iletişimle sürüp gider. İletişim hayat devam ettiği sürece var olan bir süreçtir. İnsanlar arası iletişimde, insanların birbirlerini anlamaları, birbirlerine karşı ihtiyaçları ile doğru orantılıdır. İnsan sosyal bir varlık olarak toplumla birlikte toplumun içerisinde bir birey olarak hayat sürmektedir. Birey, kendini tanımaya başladıkça başkaları ile olan ilişkilerine önem vermeye başlar. İletişim kurduğu şahıs ile daha sıcak ve yakın iletişim kurma çabası içerisine girer. Bunun başka bir yolu da empatidir. Başka bir açıdan ifade edersek “karşımızdaki ile hemhal olma” halidir. Empati, insanı bir bütün olarak ele almak ve içinde bulunduğu şartlarla birlikte anlayabilme gayretidir (71).

Empati konusunda ilk akla Carl Rogers ve yaptığı çalışmaları gelmektedir. Empatinin birçok tanımı yapılmış Rogers’ın yaptığı empati tanımında uzlaşma sağlanmıştır (72).

Carl Rogers empatiyi bir durum olarak incelemiş ve empatik olmak bir kişinin içsel duygularını doğru olarak algılamak, onun duygusal unsurlarını kendisi yaşıyormuş gibi hissetmek ve bu imiş gibi olmak şartını yerine getirmek olarak betimlenmektedir. Sonraki çalışmalarında ise Rogers empatiyi bir süreç olarak incelemiş ve bu süreci bir bireyin bir olayla ilgili olarak, karşısındaki bireyin duygularını anlaması, onun gibi hissetmesi ve bu durumu karşısındakine bildirmesi olarak anlatmıştır (73). Empati karşısındaki insanın neler deneyimlediğini, o bireyin duygu alanı içinde düşünerek duygularını anlama ve diğerinin duygularını içselleştirebilme olarak tanımlanabilir (74).

Empati kurma karşındaki bireye ve onun hayatı anlamlandırma şekline ulaşmak için kullanılan aktif dinlemedir (75). Empatik davranma becerisi karşındaki bireyin duygu, düşüncelerinin ve bunların bireyde ne anlama geldiğinin farkında olma ve davranışlarını karşındaki bireyin psikolojik durumuna göre belirleyebilmektir (76). Empati bireyin kendisini karşısındaki bireyin yerine koyması, empati kuracağı kişinin bakış açısını öngörebilmesi, karşısındakinin bakış açısına saygı ile yaklaşarak kendi bakış açısıyla duruma görebilmesi ve karşısındaki birey ile birlikte hareket edebilmesidir (77).

Bilişsel ve duygusal empatinin yüksek seviyede olması, empati kuracağımız bireyi anlamamıza olumlu katkı sağlar. Empatinin her iki yönünün yüksek düzeyde olması halinde farkındalık düzeyi yükselir ve ilişki istenilen düzeyde kurulma imkanı bulur (12).

Empati; sadece bireyin duygularını algılamak farkına varmak değil, karşındaki bireyin duygularına aktif olarak katılmak ve duyguları ile ilgili olmaktır (14).

Dökmen (71) empatiyi, *“Bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması”* olarak tanımlamaktadır. Dökmen bir insanın karşısındaki birey ile empati kurabilmesi için gerekli üç temel ögeden bahsetmektedir. Bunlar;

a) Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmalıdır.

b) Empati kurmuş olmak için karşımızdaki bireyin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamak gereklidir.

c) Empati tanımındaki son öge ise, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın karşındaki bireye iletilmesidir (72).

Genel olarak empati, karşındaki bireye dikkat etmek, yoğunlaşmak ve onun penceresinden bakıp duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmak olarak tanımlanmaktadır (14).

Empati, kişinin bir iletişim esnasında, kendisini karşısındakinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakarak karşısındakinin duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışması ve duyarlı bir yaklaşım içinde olmasıdır. Empatiyi başka bir şekilde ifade edecek olursak, empati başka bir bireyin iç dünyasında düşünebilme, hissedebilme, duygu ve düşüncelerine karşılık verebilme olarak da ifade edilebilir (78).

Empati becerisinin temelinde insanların kendilerini başkalarının yerine koyabilme özelliği olduğundan insanların öncelikle kendi duygularını tanımaları gerekmektedir. Kendisinde gerek acı gerekse de birtakım mutluluk duygularını hissetmeyen bireyin karşısındaki bireylerin duygularını anlamaları kolay olmayacaktır. Duyarlı insanların diğer bireylerin duygularını anlama ve onlar gibi hissetme becerileri yani empati kurma becerileri yüksektir (78). Empatik anlayış olmadan kişilerin duygusal dünyalarına girmenin mümkün olmayacağını ve gerçek anlamda bir yardım yapılamayacağı ifade edilmektedir (78).

Empati kurmak, insan ilişkilerinde çok önemli bir yere sahiptir. Empati becerisi gelişmiş insan karşısındaki kişinin duygularını anlar, hissettikleri hissetmeye çalışır. Birey, karşısındakinin bakış açısından olayları görmeyi başardığında iletişim daha kolay olur. Empatik yaklaşım, problem çözme becerilerine olumlu katkı sağlar. Problem çözme becerisi ise belli bir durum çerçevesinde düşünebilme, ne yapılacağına ve nasıl yapılacağına karar verebilme, eldeki imkanları kullanabilme ve bu yolla çözüme ulaşmaktır (13).

Empatik eğilim ve becerileri yüksek olan insanlar çevreleriyle daha az çatışma yaşar ve daha çok sevilir ve aranılırlar (72).

2.8.2. Sempati

Eski Yunancadaki “sympatheia” teriminden İngilizceye “sympathy” olarak aktarılan terimin kelime anlamı, “birisiyle birlikte acı çekmek”tir. İlk olarak 18. Yüzyılın ortalarında David Hume ve Adam Smith tarafından inceleme konusu yapılan sempati, içinde bulunduğumuz yüzyılda psikoloji kapsamında, daha çok

sosyal psikoloji alanında ele alınmıştır. Günümüzde sempati, özellikle empati kavramının yanlış anlaşılmasını önlemek amacıyla inceleme konusu yapılmaktadır (72).

Empati de karşıdaki bireyin duygu ve düşüncelerine katılmak o bireyi anlamak yer bulunmasına rağmen, sempati de yer alan bireyin kendi yaşantısıdır. Empati duyan kişi karşıdaki bireyin duygularını anlamlandırmaya çalışırken, sempati duyan birey ise karşıdaki kişinin anlattıklarıyla geçmişteki hayatı arasında ilişki kurar. Sempati bir kişi ile ortak duygu, ilgi ve çıkarların paylaşılmasıdır. Empati ise bir diğer kimsenin duygularını doğru olarak hissetmektir (79).

Sempatide karşıdaki bireyin üzüntüsünü azaltma onu teselli etme gayreti varken, empati kuran birey kendisini karşıdaki bireyi anlamaya çalışır. Empatide karşıdaki bireyin olumlu ya da olumsuz duygularını yargılamadan anlamaya çalışır, sempati de anlamış olmasa bile karşıdakine hak vermek söz konusudur (80).

Bir insana sempati duymak demek, o insanın sahip olduğu duygu ve düşüncelerin aynısına sahip olmak demektir. Karşımızdaki kişiye sempati duyuyorsak, onunla birlikte acı çekeriz ya da seviniriz. Bu duygu paylaşımı nedeniyle ona hak veririz. Empati kurduğumuzda ise karşımızdakinin duygu ve düşüncelerini anlarız. Burada dikkat çeken iki nokta sempatide “ona hak verme”, empatide “onu anlama” söz konusudur. Sempati sübjektiftir, empati daha objektif gözlem yapar. Empatide kişi anlama aracıdır ve asla kendi kimliğini kaybetmez. Empati sürecinde karşıdaki kişiye ulaşırken, sempatide o kişiden uzaklaşırız. Empati bir bilme ve anlama yöntemi, sempati ise bir bağlantı kurma yöntemidir (81). Çevremizdekiler bize sempati duyduklarında, bir gruba ait olduğumuzu, bizimle empati kurduklarında ise bizi anladıklarını hissedebiliriz (72).

2.8.3. Aşamalı Empati Sınıflaması

Aşamalı empati sınıflamasına göre üç temel empati basamağı vardır. Bu basamaklar, Onlar Basamağı, Ben Basamağı ve Sen Basamağı'dır. Dökmen'in aşamalı empati sınıflandırmasında, onlar basamağında tepki veren bir birey,

karşıdaki bireyin kendisine ifade ettiği sorun üzerinde düşünmez, sorunu yaşayan bireyin duygu ve düşüncelerine dikkat etmez. Yaşanan bu soruna ilişkin olarak kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmez. Ben basamağında ise empatik tepki veren birey, benmerkezcidir. Kendisine sorununu ifade eden bireyin duygu ve düşünceleri ile ilgilenmek yerine, sorunu yaşayan bireyi eleştirir, ona öğütler verir. Bazen de bireyi kendi sorunuyla baş başa bırakıp kendinden bahsetmeye başlar. Sen basamağında empatik tepki veren bir birey, kendisine sorununu aktaran bireyin rolüne girer, olaylara o bireyin bakış açısıyla bakar. Yani kendisine aktarılan sorun karşısında, toplumun ya da kendisinin düşüncelerini dile getirmez, doğrudan doğruya karşıdaki bireyin duyguları ve düşünceleri üzerine odaklanarak, o kişinin ne düşündüğünü ve hissettiğini anlamaya çalışır (72).

2.8.4. Empatinin Yararları

İnsan, içinde yaşadığı çevredeki diğer insanlarla ilişki içerisinde hayatını idame ettiren sosyal bir varlıktır. İnsanın diğer bireylerle ilişki kurma ihtiyacı temel ihtiyaçlardan biridir. İnsanlarla kurulan ilişkiler, bu ilişkilerin niteliği, kalitesi, ilişki içinde bireyin kendine ilişkin almış olduğu dönütler, onun kendine ilişkin algıları için bir referans oluşturmaktadır. İnsan ilişkilerindeki temel motivasyonlardan biri, içinde yaşadığı grup veya toplum tarafından duygusunun ve düşüncesinin anlaşılmasıdır. Her insan ilişki içerisinde oldukları tarafından anlaşılma ister. İnsan ilişkilerinde karşıdaki insanı anlamak olan empati önemli bir niteliktir. Bundan dolayı empati kavramı iletişimin temel öğelerinden biridir (82).

Bireyler arası ilişkilerde empatik beceriyi kullanan bir birey zamanla karşıdaki kişiye model olabilir. Bu da empatik beceri kişiler arasında sağlıklı iletişimin kurulmasında önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Empati becerisi, gelişim döneminde diğer bireylerin rolünü üstlenebilmeye ilişkin tecrübeleri ile ve yaşamındaki önemli bireyler model alınarak gelişir. Yani empatik anlayış, diğer bireylerin rolünü üstlenebilme becerisinin gelişmesi ile doğru orantılıdır. Bir başkası ile empati kuran birey, yaşadığı bu deneyimle kendisini tanıyarak farkındalığını ortaya koymaktadır (12).

Empati davranış bilimleri ile sosyal bilimlerin felsefi altyapısında bulunmaktadır. Empati, her alanda etkileşim içerisinde olan sosyal hizmet uygulamasının da önemli bir yer oluşturmaktadır. İnsanların empati ile birbirlerini bilişsel ve duyuşsal deneyimler yaşayan bireyler olarak algılamaları olanaklıdır. Empatik anlayış, günlük yaşamın her alanında bireylerin birbirlerini anlamalarını sağlama ve iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. Kendileri ile empati kurulan bireyler anlaşıldıklarını ve önem gördüklerini hissederler (83).

Kişinin, kendisi dışındaki bir insanın herhangi bir yaşantı karşısında nasıl hissedeceğini bilişsel bir gayret olmaksızın bilebilmesi empati ile mümkün olmaktadır. Bireyin kişisel duygu ve düşüncelerini empati kurduğu bireyle iletişimi süresince başarılı bir biçimde ayarlayabilmelidir (83).

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakım altında olan çocukların karşılaştıkları temel sorun maddi imkanların eksikliğinden ziyade, çocukların duygusal yoksunluk yaşadıkları ifade edilebilir. Çocuk evi ve çocuk evleri sitesinde koruma ve bakım altında olan çocuklar ebeveynlerinden bekledikleri ilgi ve sevgiyi kurum bakım elemanlarından beklemektedirler. Koruma ve bakım altında olan çocuklara yönelik hizmet veren çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde çocukların isteklerini karşılamalarındaki en büyük engel çalışan personelin iletişim konusunda yeterli bilgi ve birikime sahip olmamasıdır. Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakım altında olan çocukların sağlıklı büyümeleri ve toplumsal hayata hazırlanmalarında en büyük faktörlerden biri de kurumlarda görev yapan personelin iletişim becerileridir. Buna göre kurumlarda çalışan personelin empatik becerilerini geliştirecek, görev yapan personele çocuklara daha etkin ve sıcak ilişkiler tesis edebilecek hizmet içi eğitimler verilmesi ve görev yapan personelin mesleki yeterliliklerinin artırılması son derece önemlidir (14).

Yaşamlarının çeşitli dönemlerinde ebeveyn bakımından yoksun kalmış veya çeşitli sebeplerle onların şefkat ve ilgisinden mahrum olmuş, uygun bedensel ve zihinsel gelişme ortamı bulamamış çocuklarının farklı sorunları olacağı düşünülmektedir. Çocuk evleri ve çocuk evleri siteleri korunmaya ihtiyacı olan çocuklara; barınak sağlamak, yemek ihtiyaçlarını karşılamak, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek üzere aile ortamına en yakın olarak

oluşturulmuşlardır. Çok küçük yaşlarda koruma ve bakım altına alınarak aile ve özellikle anne bakımından yoksun, çocuk evinde ya da çocuk evleri sitesinde yetişen çocuklar çoğu zaman kurumsal bakımın olumsuz etkilerini taşımaktadır.

Gelişiminin değişik evrelerinde çeşitli sorunlarla her çocuk karşılaşmaktadır. Öz ebeveynlerini yanında bakımları sağlanan çocuklarda görülebilecek sorunlar, koruma ve bakım altındaki çocuklarda daha sık ve ağır yaşanmakta ve etkileri fazla zaman almaktadır. Bunda kurum bakımının aile sıcaklığından farklı yapıya sahip olması etken olduğu söylenebilir. Kurum bakımı; kurumların hizmet modeli özelliklerine, hizmet veren personelin kişiliğine, eğitim durumuna, beklentilerine ve çocukların durumlarına göre farklılıklar gösterebilir. Koruma ve bakım altında olan çocuklara hizmet veren kurumlarda çocuklarla yüz yüze temas halinde olan bakım elemanları ebeveyn rolü almayı üstlenmektedir. Bakım elemanlarının vardiyalı çalışmaları, çalışma süresinin sınırlı olması gibi nedenlerle bakım elemanlarının çocuklarla günün değişik saatlerinde birlikte olabilmektedirler (15). Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma ve bakım altında olan çocuklar birden çok bakım elemanından bakım hizmeti almak durumunda kalmaktadır. Bu durumda bakım elemanları arasındaki bireysel ve eğitim farklılıkları çocuklara farklı şekilde yansımaktadır. Bütün bunların yanında bakım personellerinde elde olmayan zorunlu nedenlerle de olsa değişiklik olmasından çocuklar etkilenmektedirler.

Çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde ebeveyn bakımından yoksun olarak büyüyen çocukların yaşamış oldukları sorunlar dikkate alındığında burada önemli etkilerden birinin de çocuk bakım kuruluşlarında çalışan bakım elemanının çocuklara yönelik tutum ve davranışlar olduğu söylenebilir. Çocukların gereksinim duyduğu sevgi, ilgi ve isteklerini yerine getirmekte kurumda çalışan bakım elemanları çeşitli nedenlerle güçlük yaşamaktadırlar. Empatik tutum ve becerilerin insan ilişkilerinde olumlu etkisi dikkate alındığında korunmaya ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren kuruluşlarda görev yapan bakım elemanlarının korunma gereksinimi olan çocukların duygu ve düşüncelerini anlamaları ve empatik eğilimlerinin kurumda çocukları olumlu etkileyeceği söylenebilir (14).

Empatik beceriye sahip olan bakım elemanları, çocukları daha iyi anlayabilir ve çocuklara daha iyi bakım hizmeti sunabilirler. Empatik becerinin bu özelliği

çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde çocuklarla kurulacak ilişkilerde olumlu gelişmelere neden olabilecektir. Kurumda çalışan personel çocukların yaşadığı durumu, empati kurarak anlayabilir. Çocuğun mimiklerine, konuşma şekline, kullandığı kelimelerin anlamına, dış görünüşüne ve fiziksel hareketlerine dikkat eden ve onun yerindeymişçesine onun duygularını ona aktaran bakım elemanı empatik davranabilmektedir. (14).

2.9. Problem Çözme

Aşağıda problem, problem çözme, problem çözme yöntemleri, problem çözme etkileyen faktörler, problem çözme süreci kavramlarına yer verilmiştir.

2.9.1. Problem Kavramı

Toplum içerisinde yaşayan birey doğumundan başlayan hayatının her alanında çözüm bekleyen olumsuzluklarla, zorluklarla karşı karşıya gelmektedir. Bu yaşamın doğası gereğidir. Birey bu istenmeyen durumları problem olarak görebilir. Problemin olmaması ya da problemle karşılaşılması olası değildir. Problemsiz bir yaşam ya da problemsiz bir yaşam alanı bulma imkanı yoktur. Dolayısıyla problemsiz bir yaşam beklemek hayali bir durum olmaktadır. Bu hayallerle yaşamak yerine hayata bir yerde anlam kazandıran, bireyi yaşadığı süreçte güdümlendiren problemlerin nasıl çözüleceğini öğrenmek kaliteli bir hayatın yaşanmasında çok büyük önem taşımaktadır.

Problem, bireyin hedeflerine ulaşmasını engelleyen etmenlerle karşı karşıya kaldığı çatışma halidir. Karşısına çıkan engeller sonuca ulaşmasını zorlaştırır. Problem çözme bu gibi durumlarda engeli geçmenin en iyi yolunu bulmaktır (84).

Problemin türü ve karmaşıklığına göre karşılaşılan problemin çözümü değişmektedir. Duygusal olgunlukla çözülecek problemler vardır, mantık ile çözülecek problemler vardır. Yeni bir bakış açısı ile bakılması gereken problemler de vardır. Ortak olan ise amaca ulaşmada problem olan engeli ortadan kaldırmaktır (85).

Günlük konuşmalarda sık sık kişisel problemlerden, gençlerin problemlerinden, toplumsal problemlerden, ekonomik problemlerden, sağlık problemlerinden, iletişim problemlerinden ve bunlar gibi birçok ifadelerden söz edilmektedir. Bu ifadelerde adı geçen problem sözcüğünün herkes tarafından anlaşıldığı düşünülür. Oysa problem sözcüğü ile ne anlatılmak istendiği çoğu zaman açıkça belli değildir. Problem kavramıyla ilgili literatür incelendiğinde birbirinden farklı birçok tanım olduğu görülmüştür. Problem kelimesi Latince bir kavram olup, Arapça'da, "mesele" kavramına karşılık gelirken, günümüz Türkçesinde problem kavramına karşılık olarak "sor" kökünden türetilen "sorun" kavramına karşılık gelmektedir. Sorun kavramı; çözümlenmesi, öğrenilmesi, bir sonuca varılması anlamlarına gelen engelli ve sıkıntılı bir durumu ifade eder. Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde sorun, "düşünülüp çözülmeye, konuşulup bir sonuca bağlanmaya değeri ya da gerekliliği olan durum" olarak tanımlanmıştır (86).

"Problem, bireyin varmak istediği amaca ulaşmasına ket vuran engeller var olduğu zaman ortaya çıkar." Problem erişilmek istenen bir amacın ve bu amaca ulaşılmasını önleyen engellerin varlığını ifade eder (75). "Bireyi fiziksel ya da düşünsel yönden rahatsız eden kararsızlık ve birden çok çözüm yolu olasılığı görülen her durum problem oluşturur" (7). Bireylerin yaşadığı ortama, kültüre, zamana göre yaşanan problemler çeşitlilik gösterebilirler. Aynı ortamda yaşayan bireyler bile olayları farklı değerlendirip farklı olarak algılayabilirler. İnsanın doğası gereği kişisel farklılıklar her zaman söz konusudur. "Problemler uzun süreli, kısa süreli, basit veya karmaşık olabilir. Problemleri duygusal, ekonomik ve bedensel problemler olarak sınıflandırılabilen ve bu farklı problem türleri birbirleriyle karışarak büyük ve karmaşık problemler haline dönüşebilmektedir" (75).

2.9.2. Problem Çözme

Yaşamın her alanında olan problemler insan var olduğu sürece var oldu ve daha karmaşık bir şekilde olmaya devam edecektir. Karşılaştığımız problemlerle baş etmeyi öğrenmek durumundayız. Hayatımızda çözüm bekleyen birçok problem vardır. Çözmemiz gereken birden çok problemle aynı anda karşı karşıya kalabiliriz.

Problemlerle karşı karşıya kaldığımızda ve onlara çözüm üretmeye çalıştığımızda kendimizi değerli hissederiz (87).

Günümüzde hayatın her alanında yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm bireylerin günlük yaşantıları içerisinde sık sık problemlerle karşılaşmaları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Karşılaşılan bu problemler bazen bireysel düzeyde ve görece daha basit çözümü kolay problemler de olsalar bireyin birtakım bilişsel ve davranışsal becerilerini kullanarak çözüme kavuşturması gerektirmektedir. Problem çözme bireyin ilk nefes almaya başladığı anda başlamaktadır. Yeni doğmuş bir bebeği karnının acıkması onun için çözülmesi gereken bir problemdir ve ağlayarak bu probleminin çözümü için bir adım atmış iletişim kurmuş olur. Yaş ilerledikçe karşılaşılan problemlerin özellikleri ve bu problemlerin çözümünde kullanacağımız beceriler de karmaşıklık göstermektedir (88).

Karşılaşılan problemlerin çözümleri, problemin niteliğine ve sadeliğine göre farklılık gösterir. Karşılaşılan bazı problemlerin çözümünde bilişsel beceriler ön plandadır, bazı problemler sosyo-duygusal gelişmişliği, bazı problemler ise yaratıcı bir yaklaşımı gerektirir. Problemlerin çözülmesinde asıl önemli olan bireyin hedeflerine ulaşmasını engelleyeni aşabilmektir (75). Yaşanan problemler personelin ve kurumun verimliliğini etkilemektedir. Çözüme kavuşturulan her problem yeni bir oluşumla karşı karşıya kalınmasını anlamına gelmektedir. Her problem aynı zamanda birlikte çözümü de getirmektedir. Bu durum personelin ve kurumun gelişmesi ve ilerlemesini adına adım atılıyor demektir (89).

Problem çözme, belirli bir amacı gerçekleştirmek ortaya çıkan engelleri bertaraf etme çözüm üretme süreci olarak söylenebilir (84). Problem çözme, bireyin zihinde meydana getirdiği bilişsel süreçler desteği ile elindeki imkanları kullanarak karşılaştığı problemi kendi adına çözümlenme (90). Bir başka deyişle problem çözme, karşılaşılan sorunun çözümünde deneyimlenmiş tecrübelerle öğrenilen çözüm yollarından ziyade, yeni problem çözme teknikleri bulabilmektir (91). Problem çözme becerisine sahip bireylerin, yenilikçi ve yeni fikirlere açık, sorumluluk bilinci olan, yeni fikirlere üretebilen, özgüvenli ve hareketli olmaları ortak özelliklerinden birkaçıdır (92).

Problem çözüme, mevcut bir problemi çözüme kavuşturmak için tecrübeler aracılığı ile kavranan kuralların kullanılmasından ziyade başka çözüm yolları bulabilmek olarak tanımlanabilir. Problem çözüme, bilişsel becerilere ek olarak duyuşsal ve davranışsal nitelikleri de olan çok boyutlu süreçtir. Buna ek olarak problem çözüme; şahsın psikolojik uyumu, kendine güveni, iletişim becerilerinin etkililiği ve karar verme stilleri, akademik ve sosyal özsaygısı da problem çözmeyi etkileyen etmenlerdendir (93).

Yaşamın ilk yıllarında daha çok temel ihtiyaçları giderici basit problemlerle karşılaşılırken, ilerleyen yıllarda karmaşık problemlerle karşı karşıya kalınmaktadır. Karşılaşılan problemlerin çözümü için ne derece cesaret gösterilirse bireyin problemler karşısında umusu o oranda artmaktadır. Çalışma ortamında karşılaştığı problemlere çözüm getirebilmesi kendine olan güvenini pekiştirdiği gibi mesleki yeterliliğine olan güvenini de pekiştirmesini sağlayacaktır. Bu da önce problem çözenin kendisinin sonra çevresinin gelişmesi olarak açıklanabilir (94).

Heppner ve Krauskopf'a göre problem çözüme karşılaşılan problemle başa çıkmaktır (87). Dewey (8) problem çözmeyi yaşanan zorluk ile başladığının üzerinde durmaktadır. Problemin betimlenmesi, olası çıkış yollarının önerilmesi, uygun delillerin toplanması, hipotezlerin denenmesi, problemin çözülmesi ve sonuçların raporlaştırılması ile sonlanır. Morgan (84) ise, problem çözmeyi karşılaşılan problemi çözümenin en uygun yolunu bulmak olarak belirtmektedir. Morgan'ın tanımını diğerlerinden ayıran yönü problem çözümenin ancak en iyi çözüm yolu uygun çözüm bulunduğunda gerçekleşeceğidir. Bütün bu tanımlara bakıldığında vurgulanan temel nokta, problem çözümenin bir süreç olduğudur. Bu durum problem çözümenin yalnızca bir sonuçtan ibaret olmadığı anlamına gelir ki, bu da problem çözümenin aşamaları olduğunun bir göstergesidir.

Heppner ve Krauskopf problem çözmeyi, İç ya da dış istekler ya da taleplere uyum sağlamak amacı ile davranışsal tepkiler geliştirme gibi bilişsel ve duygusal işlemleri bir hedefe yöneltmek olarak ele almış ve "problem çözümenin aşamalarını 1) genel yaklaşım, 2) problemin tanımı, 3) seçeneklerin oluşturulması, 4) karar verme ve 5) değerlendirme" olarak sıralamışlardır. Problem çözüme ve insan uyumu adlı çalışmada, stres hakkında yapılan çalışmalarda, stresin bireyin fiziksel ve psikolojik

sağlığı üzerindeki etkileri üzerinde odaklanılmış ve bireylerin etkilenme düzeylerindeki bu farkın, bireyin kaynaklarıyla bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrenin istekleri arasında denge kurmasını sağlayan, problem çözme becerisi olduğu anlaşılmıştır (93). Yaşanan problemlere insanlar farklı tepki göstermektedir. Bunlar; çözmeye çalışmak, yokmuş gibi davranmak, kendi kendine çözülmesini beklemek, üçüncü şahısların çözmesini beklemek, ertelemek, üçüncü şahısları sorumlu tutmak gibi problemleri çözme adına başvurulan yolların denendiği bilinmektedir (91).

Bireyler, olanla olması gereken durum arasındaki farkın yol açtığı gerginlikten kurtulmak için farklı problem çözme yaklaşımlarında bulunurlar. Geçmişten günümüze problem çözme ile ilgili çeşitli kuramsal görüşler ifade edilmiştir. Bunlar John Dewey'in yansıtımlı düşünce kuramı, Karl Popper ve problem çözme, Guilford'un yaratıcı problem çözme modeli, Alex Osborn'un problem çözme kuramı, Bandura'nın problem çözme ve kendine yeterlik modeli, Parnes' in yaratıcı problem çözme modeli, Hermann'ın yaratıcı problem çözme modeli olarak sıralanabilir (94).

Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlik Modeli'nde; problem çözmeyi, sosyal çevrelerindeki bireylerin davranışlarını gözlem yaparak, onların yaptıklarını model alarak öğrendiklerini, bireylerin kabiliyetleri ve sorunlarla baş etme becerileri problem çözme becerisini etkilediği, kendine yeterlik beklentileri hem davranışın başlayışını hem de başa çıkmanın devam etmesini etkilediği yer almaktadır (94).

Örneğin çocuk evlerinde veya çocuk evleri sitelerinde görev yapan bir bakım elemanı ebeveyn bakımından yoksun çocuklarla çalışırken birçok problemle karşı karşıya gelebilir. Bunlar; çocukların ebeveyn bakımından yoksunluklarından kaynaklanan sorunlar, çocukların hastalıkları, okul takipleri, sosyal çevrede yaşadıkları sorunlar vb. Ebeveyn bakımından yoksun çocukların hayatlarını etkileyecek her şeyin bakım elemanlarınca yerine getirilmesi gerekliliği kaygı, endişe yaratmış olabilir. Böyle bir durumda meslek elemanlarının desteği ile bakım elemanlarının yapması gerekenler planlanır. Bakım elemanları karşılaştıkları bu problemleri çözümlenmeyi de öğrenmiş olur.

John Dewey'in Yansıtımlı Düşünce Kuramı'nda; öğrencide problem çözme sürecini beş aşamada açıklamıştır. İlk aşamada problemin çıkış yeri öğrenilmeye çalışılır. Bireysel problemler yerine sınıftaki tüm öğrencileri ilgilendiren ortak problemler dikkate alınır. İkinci olarak problem açık ve anlaşılır bir şekilde tanımlanır. Üçüncü olarak problemin çözümü için hipotezler ortaya konur. Dördüncü olarak uygun hipotez belirlenir ve uygulanır (95).

Karl Popper Problem Çözme Kuramı'nda; *“yaşamak her şeyin üstünde bir sorun çözme sürecidir ve toplumlar da sorun çözmeye elverişli olmalıdır”* demektedir. Popper, toplumları problem çözmek için bir araya geldiklerini düşünür. Demokrasi ve yüksek yaşama standartları sorun çözme ile ilgili olduğunu belirtir (95). Popper'e göre problem çözme amaca ulaşmada ortaya çıkan engeller karşısında sorulara çözüm bulma sürecidir. Ancak problem çözme sürekliliği olan bir süreçtir çünkü her bir çözüm başka çözülmemiş yeni bir problemi ortaya koyacaktır. Popper, karmaşık problemlerin, eleştirel bir geri bildirimlerle aşama aşama çözülebileceğini savunmaktadır (96). Alex Osborn Problem Çözme Yaklaşımı'nda; yaratıcı problem çözme sürecini sorun bulma, düşünce bulma ve çözüm bulma olarak üç aşamada sıralamıştır (95).

Mountrose 5 Aşamalı Sorun Çözme Yaklaşımı'nda; davranışın değiştirilmesinde yapıp ettiklerimize yön veren duygu ve düşüncelerin ortaya çıkarılması gerektiğini belirtmektedir. Problem çözenin aşamaları; sorunu tanımlama, duyguları ifade etme, olumsuz inancı bulmak, olumlu inancı bulmak, geleceği zihinde canlandırmak olarak beş aşamada ele almıştır (97).

Thorndike ve Sınama-Yanılma Yoluyla Problem Çözme; deneme yanılma yoluyla öğrenilen davranışların etkin problem çözüme ulaştırdığını belirtmiştir. Deneme yanılma yoluyla problem çözme, çoğunlukla problem ve çözümü hakkında gerekli bilginin olmadığı ortamda kullanılabilir (97). Birçok problemin çözümü iç görü ile gerçekleşir. Genellikle birdenbire gelişen fikirler problemin çözümünü gösterir. Bir problemi çözüme ulaştıramazsanız belirli bir zaman sonra yeni bir perspektif ile yeniden irdelemek çözüme ulaştırabilir (97).

2.9.3. Problem Çözme Yöntemleri

Karşımıza çıkan problemleri çözebilmek için bazı durumlarda sistematik bir yöntem kullanmak gerekebilir. Bu amaçla geliştirilen birçok problem çözme yöntemi vardır. Bu yöntemler belli sistem içerisinde problemi ele alarak çözmeye çalışır. Bireyin bu problem çözüm seçeneklerinden kendisine uygun olanı seçerek problemi ele alması gerekmektedir. Fakat problemin çözümü için her ne kadar doğru yöntem seçilmiş olsa da problemle karşılaşan bireyin problem çözme becerisi de problemin çözümünde önemli bir etken olacaktır.

Etkili olan problem çözme yollarının günlük yaşantı içinde öğrenilmesi her zaman mümkün olmayabilir. Bu durumda profesyonellerin bu becerileri sistemli olarak öğretmeleri gerekmektedir. Bu düşünce ile hazırlanmış kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının pek çoğunda problem çözme becerileri yer almaktadır. Etkili problem çözme becerilerinin öğretilebileceğine ve etkili olabileceğine ilişkin pek çok çalışma vardır (91).

2.9.4. Problem Çözmeyi Etkileyen Faktörler

Problem çözme, karmaşık ve çok yönlü bir psikolojik süreçtir. Problem çözme sürecini; bireyin mevcut zihinsel özellikleri, algıları, kişisel özellikleri, tutumları ve değerler yargıları, geçmiş deneyimleri, aile bağları, geliştirici düşünce gibi birçok etmen etkiler. Tüm bu etmenler, bireyin problem çözme esnasında farklı olarak etki etmektedirler. Aşağıda problem çözme sürecini belirleyen bazı etmenler açıklanmıştır (98).

2.9.4.1. Geçmiş Yaşantı ve Deneyimler

Bireyin hayat tecrübesi problem çözme sürecini etkileyen önemli bir bileşendir. Yaşantılarda karşı karşıya kalınan problemlerle bireylerin başarılı olumlu ya da olumsuz problem çözme tecrübeleri onların yeni karşılaşılan problemlere karşı tutum ve davranışlarına yön verecektir. Birey geçmişte kullandığı çözüm yöntemiyle

benzer problemde başarıya ulaşmışsa aynı yöntemi kullanmaya devam edecek, başarısız olmuşsa farklı bir çözüm yöntemi üretmeyi deneyecektir (97).

2.9.4.2. Bireysel Özellikler

Bireysel özelliklere göre; öz güven, kararlılık, bireysel çabalar, üreticilik, geliştiricilik, kendi ile barışık olma, sorumluluk bilinci, tarafsız fikir, korkularla baş etme yeteneği gibi özellikler, bireyin problem çözme kabiliyetine etki ederek, problemlerle karşı karşıya gelmede içsel bir kuvvet ve esneklik sağlamaktadır (97).

2.9.4.3. Duygu ve Düşünceler

İnsanlar, davranışlarıyla karşıdaki bireylerin hislerini etkileyebilme potansiyeli vardır. Sorun çözme kabiliyetine sahip olan insanlar, mevcut bu güçlerini bilinçli olarak sorun çözme sürecinde değerlendirebilirler. İnsanlar arası problem çözme sürecinde taraflar, kendi duygularını ve diğer tarafın duygularını anlamlandırmalı ve uygun geribildirimler üretmelidir (97).

2.9.4.4. Yaratıcı Düşünce

Yaratıcılık ve problem çözme kavramları, birbirleriyle sıkı ilişkileri olduğu ortaya çıkmaktadır. Yaratıcılık konusunda ilk çalışmaları başlatan Guilford, yaratıcı düşünce ile problem çözme arasındaki mantıksal bağın üzerinde durmuştur. Yaratıcı düşünce yeni ürünler üretme, sorun çözmeye yeni sorunlara yeni çözümler üretme becerisini dile getirmektedir. Buna göre sorun çözenin yaratıcı bir dönem olduğunu ortaya koymaktadır (95).

Dökmen, yaratıcı olmadan problem çözenin oluşmasının imkanının olmadığını, insanlar arası sorunları çözmeye, dış Dünya da ve toplum içinde karşı karşıya kalınan sorunlara çözüm üretmede yaratıcılığın büyük bir gücü olduğunu ifade etmektedir (72).

2.9.5. Problem Çözme Süreci

Toplumsal hayatın yapısı ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, toplumsal hayatta yaşanan sosyal, ekonomik ve siyasi krizler sonucunda bireyler, karşılaşılan problemler artış göstermektedir. Bütün bunlara bağlı olarak bireyin toplumsal hayata uyumu için problem çözme, psikolojide üzerinde durulan bir konu olmuştur (98).

Problem çözme sürecine ilişkin birçok kavram yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Problem çözme ile ilgili kavramlar, Geştaltçı yaklaşımlardan öğrenme yaklaşımlarına ve son olarak ta bilgisayar simülasyonu ve matematiksel modellere ilişkin yaklaşımlara dek çeşitli nitelikler içermektedir (98).

Problem çözme sürecinde bireyin geçmişini en önemli değişken olarak Gagne ve Skinner gibi araştırmacılar incelemektedirler. Problemin çözümünde en önemli unsurun bireyin karşı karşıya olduğu durumu algılama biçimi olduğunu Köhler ve Maier savunmaktadır (98).

Anderson (1980), problem çözümede bilişsel işlemler üzerinde durmuş, sürecini bilişsel işlemleri sırayla bir hedefe yöneltmek olarak problem çözmeyi tanımlamıştır (98). Bingham ise problem çözmeyi, belli bir hedefe ulaşmak için ortaya çıkan zorlukları bertaraf etmeye yönelik bir dizi gayreti gerektiren bir süreç olarak görmektedir (98).

Bilişsel yaşantılar, yaşamın her alanda, özellikle üçüncü şahıslarla kurulan ilişkilerde vazgeçilmez bir göreve sahiptir. İnsanın sahip olduğu zihinsel model, dış dünyaya uyum sağlamasını, dış dünyayı kontrol edebilmesini sağlamaktadır (71). Uyum, dinamik bir süreç olarak, bireyin varlığının sürdürülmesini sağlamaktadır. Bireyin, ilişkileri, zihninde bunlara verdiği anlamlar, unuttukları, hatırladıkları, kendisine ve çevresine ilişkin geliştirdiği kalıp düşünceler, semalar, kuracağı iletişimleri uyum düzeyini büyük ölçüde etkilemektedir (99).

Günlük işlerimizde zorluk dereceleri değişkenlik gösteren sayısız problemle yüz yüze gelmekteyiz. Bu durum hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır.

İnsan, günlük hayatında karşı karşıya kaldığı problemleri çözme yeteneği kendi varoluşunda bulunmaktadır.

Çocuk evleri ve çocuk evler sitesinde bakım elemanları göreve başladıklarında, problem çözme becerilerine sahip olurlarsa, çocuklara koruma ve bakım hizmeti sunarken ortaya çıkması muhtemel problemleri daha kolay çözebilirler ve problemi süregelen olmaktan çıkartıp çözülebilir hale getirebilirler. Bakım elemanlarının sorunlara kalıcı çözüm üretmesi ve sağlıklı olması aynı çocuklara hizmet sunan bakım elemanlarının ve meslek elemanlarının iş birliği yaparak problemleri çözüme kavuşturmaları korunma gereksinimi olan çocukların geleceğe hazırlanmasına katkı sağlayacaktır.

Açıklamalar doğrultusunda problem çözme becerisinin de empatik eğilim becerisi gibi etkilerinin önce bireyi daha sonrada çocukları olumlu yönde etkileyeceği açıkça ortadadır, amacımızın çocukların koruma ve bakımları sağlanırken problemlerini çözmek olduğunu unutmadığımızda da problem çözme becerisi ile empatik eğilim becerisi arasındaki benzerliği ve bakım elemanlarına olan etkililiğini görülmektedir. Problem çözme becerisi örgütü çok yönlü etkileyebilmektedir, problem çözme becerisine sahip bakım elemanlarının önce kendilerini sonra çocukların problem çözmede olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, araştırmanın etiği, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapan bakım elemanlarının problem çözme ve empati becerilerinin incelenmesi amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmada tarama modellerinden “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir şekilde “gözleyip” belirleyebilmektir. İki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama modeline ilişkisel tarama modeli denir (7).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara İlinde korunma ve bakım altında olan korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren Ankara Çocuk Evleri Sitesi Çocuk Yuvası ve Ankara Çocuk Evleri Sitesi Kız Yetiştirme Yurdu ile Ankara Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı çocuk evlerinde görev yapan 550 bakım elemanı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapan basit tesadüfî yöntemle seçilen bakım elemanından araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 322 kadın, 16 erkek ve toplamda 338 bakım elemanı oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Etiği

Araştırmanın uygulanması için Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan yazılı izinler alınmıştır (Ek-1, Ek-2). Veri toplama araçları uygulanmadan önce bakım elemanlarına araştırmanın amacı ve anket formunun ve ölçeklerin içeriği hakkında bilgilendirme yapılmış, araştırmada kullanılan anket ve ölçeklerdeki özel bilgilerin gizli tutulacağı, gerektiğinde araştırmadan çekilme hakkını kullanabilecekleri konusunda bilgi verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Anket Formu”, “Problem özme Envanteri” ve “Empatik Eğilim Ölçeği”nin Ankara İlinde bulunan ocuk evleri sitesi ve ocuk evlerindeki katılımcılara uygulanması yoluyla elde edilmiştir. Katılımcıların araştırmaya daha sağlıklı ve doğru yanıt vermeleri amacıyla, önce araştırma hakkında açıklamalar yapılmış, sorulara ilerinden geldiği gibi ve doğru olarak yanıt verebilmeleri yönünde güdülenmişlerdir. Takıldıkları noktalarda gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.4.1. Anket Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu iki bölümden ve 21 sorudan oluşmaktadır. Birinci bölüm, araştırmaya katılan bakım elemanlarının yaş, medeni durum, gelir, eğitim düzeyi gibi sosyo-demografik bilgilerinden oluşmaktadır. İkinci bölümde, bakım elemanlarının görev yerleri ve süreleri, hizmet içi eğitim alıp almadıkları, sorumlu oldukları çocukların sayısı ve çocukların yaş grupları, bakım elemanlarının “ocuk gelişimi ve eğitimi” ile “ocuk bakım elemanı” sertifika programlarına katılma durumları gibi mesleki görevleriyle ilgili sorular mevcuttur. Bu bölümde bir tane açık uçlu soruya yer verilmiş olup, bulgular kısmında bu açık uçlu sorular verilen cevaplar doğrultusunda gruplandırılmış olup Tablo 3'te yer almıştır.

3.4.2. Problem Çözme Envanteri

1982’de Heppner ve Petersen tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlaması Şahin, Şahin ve Heppner tarafından (1993) yapılmıştır (100). Ölçek, 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; (6) Her zaman böyle davranırım, (5) Çoğunlukla böyle davranırım, (4) Sık sık böyle davranırım, (3) Arada sırada böyle davranırım, (2) Ender olarak böyle davranırım, (1) Hiçbir zaman böyle davranmam olarak derecelendirilen 6’lı likert tipi bir ölçektir. Puanlamada 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. Puanlama 32 madde üzerinden yapılır. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Envanterden alınabilecek puan ranjı, 32–192 arasındadır (100).

Ölçekten alınan toplam puanların azalmasında ise kişinin problem çözme beceri algısının olumlu olduğu kabul edilir. Alt ölçeklerin puanlanmasında da olumlu-istendik olarak nitelendirilebilecek problem çözme yaklaşım biçimlerini ölçen alt ölçeklerden (düşünen yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, planlı yaklaşım) alınan puanlar azaldıkça ilgili yaklaşım biçimlerinin daha fazla kullanıldığı değerlendirilirken; olumlu-etkisiz olarak nitelendirilebilecek problem çözme yaklaşım biçimlerini ölçen alt ölçeklerden (aceleci yaklaşım ve kaçınan yaklaşım) alınan puanlar azaldıkça ilgili yaklaşım biçimlerinin daha az kullanıldığı düşünülür. Birçok araştırmacı tarafından, Problem Çözme Envanteri’nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılmıştır (5, 23, 25). Şahin, Şahin ve Heppner (1993), tarafından yapılan faktör analizi sonucunda ise envanterin;

- Aceleci Yaklaşım: 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 32. maddeler, $\alpha = 0.78$,
- Düşünen Yaklaşım: 18, 20, 31, 33 ve 35. maddeler, $\alpha = 0.76$,
- Kaçınan Yaklaşım: 1, 2, 3 ve 4. maddeler, $\alpha = 0.74$,
- Değerlendirici Yaklaşım: 6, 7 ve 8. maddeler, $\alpha = 0.69$,
- Kendine Güvenli Yaklaşım: 5, 11, 23, 24, 27, 28 ve 34. maddeler, $\alpha = 0.64$,
- Planlı Yaklaşım: 10, 12, 16 ve 19. maddeler, $\alpha = 0.59$ olmak üzere 6 faktörden oluştuğu belirtilmektedir (100).

Uygulanan Cronbach’s Alpha güvenilirlik analizi sonucunda “Problem Çözme Envanteri” nin güvenilir olduğu görülmüştür.

3.4.3. Empatik Eğilim Ölçeği

Dökmen tarafından geliştirilen Empatik Eğilim Ölçeğinin amacı; kişilerin günlük yaşamında empati kurma eğilimlerini ölçmektir. Likert türü bir ölçek olarak hazırlanan ve 20 maddeden oluşan Empatik Eğilim Ölçeğinin puanlarını toplarken 3,6,7,8,11,12,13,15. sorular tersinden toplanmaktadır. Ölçekten alınacak minimum puan 20, maksimum puan ise 100'dür. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek olduğu, düşük olması ise empatik eğilimin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Ölçme aracı üç faktörlüdür. Empatik Eğilim Ölçeğinin faktör analizi sonuçlarına göre 1. faktör Empatik Eğilimin (1,4,5,9,14,16,18,19,20) faktör yükleri 31-62 arasında, 2. faktör Ben merkezci eğilimin (3,6,8,11,13,14,15) faktör yükleri 34-64 ve 3.faktor Sempatik Eğilimin (2,7,10,17) faktör yükleri 33-75 arasında değişmektedir. Empatik Eğilim (9 madde) varyansın %15,69'unu (öz-değeri:3.13), Ben merkezci eğilim (7 madde) varyansın %11,94'unu (özdeğeri: 2.38) ve Sempatik Eğilim (4 madde) varyansın %9,88'ini (öz-değeri:1.97) açıklamıştır ve ölçek toplam varyansın %37,41'ini açıklamıştır (101).

Uygulanan Cronbach's Alpha güvenilirlik analizi sonucunda "Empatik Eğilim Ölçeği"nin güvenilir olduğu görülmüştür.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulanması için Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan yazılı izinler alınmıştır. Ankara aile ve sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapan 338 bakım elemanına 01.01.2015-30.06.2015 tarihleri arasında yüz yüze görüşme tekniğiyle anket ve ölçek formları uygulanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS Statistics 23 programında analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler için sıklık dağılımları (N, %), sürekli değişkenler için ise tanımlayıcı

istatistikler (ortalama, standart sapma) verilmiştir. İki bağımsız grup arasındaki farklılığı incelerken bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla bağımsız grup arasındaki farklılıkta ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. İki sürekli değişken arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı ile bakılmıştır.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda basit çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Büyüköztürk'e göre çoklu regresyon analizi bağımlı değişkenle ilişkili olan iki ya da daha çok bağımsız değişkene dayalı olarak bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik bir analizdir (102).

Anket formunda yer alan açık uçlu soruya bakım elemanlarının vermiş oldukları cevaplar gruplandırılarak Tablo 4.3'te verilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın genel ve alt amaçları doğrultusunda verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Bakım Elemanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bakım elemanlarının sosyo-demografik özelliklerine ait bulgular Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Bakım Elemanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişken	Katagori	Bakım Elemanı	
		n	%
Cinsiyet	Kadın	322	95,3
	Erkek	16	4,7
Yaş	21-28	73	21,6
	29-36	140	41,4
	37-44	102	30,2
	45-52	23	6,8
Medeni Durum	Evli	251	74,3
	Bekar	59	17,5
	Dul veya Boşanmış	28	8,3
Çocuk Sahibi Olma Durumu	Var	250	74,0
	Yok	88	26,0
Eğitim durumu	Lise	135	39,9
	Kız Meslek Lisesi	112	33,1
	Ön Lisans	55	16,3
	Lisans	36	10,7

Bakım elemanlarının %95,3'ü (n: 322) kadın ve %4,7'si (n: 16) ise erkektir. Koruma ve bakım altındaki çocukların koruma ve bakımının sağlandığı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde daha çok kadın bakım elemanı istihdam edildiği görülmektedir.

Bakım elemanlarının %21,6'sı (n: 73) 21-28 yaş grubunda iken %41,4'ü (n: 140) 29-36, %30,2'si (n: 102) 37-44 ve %6,8'i (n: 23) ise 45-52 yaş grubunda olduğu ve yaş ortalamalarının $34,23 \pm 6,628$ (min. 21 yaşında, max. 52 yaşında) olduğu görülmüştür.

Buna göre bakım elemanlarının çoğunluğunun orta yaş grubunda olduğu söylenebilir. Bakım elemanlarının %74,3'ü (n: 251) evli iken %17,5'i (n: 59) bekar ve %8,3'ü (n: 28) ise dul veya boşanmış olduğu tespit edilmiştir.

Bakım elemanlarının %74'ü (n: 250) çocuk sahibi iken %26'sı (n: 88) ise değildir. Bakım elemanlarının %39,9'u (n: 135) lise mezunu iken %33,1'i (n: 112) kız meslek lisesi, %16,3'ü (n: 55) ön lisans ve %10,7'si (n: 36) ise lisans mezunudur.

4.2. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Durumlarına İlişkin Bulgular

Bakım elemanlarının hizmet içi eğitim durumlarına ilişkin bulgular Tablo 4.2 ve 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.2. Hizmet İçi Eğitime İlişkin Bulgular

Değişken	Kategori	Bakım Elemanı	
		n	%
Göreve Başlamadan Önce Eğitim Alma Durumu	Evet	258	76,3
	Hayır	80	23,7
Göreve Başlamadan Önce Çocuk Gelişimi, Çocuk Eğitimi ve Bakımı, İlk Yardım, Çocuk Psikolojisi Gibi Konularda Eğitim Alma Durumu	Evet	308	91,1
	Hayır	30	8,9
Görev Yapılan Süre İçerisinde Hizmet İçi Eğitime Katılma Durumu	4 ve Daha Fazla	280	82,8
	3 Kez	25	7,4
	2 Kez	11	3,3
	1 Kez	8	2,4
	Hizmet İçi Eğitime Katılmadım	14	4,1
Hizmet İçi Eğitimini Veren Öğretim Elemanlarının Sağlanması Tercih Edildiği Kaynaklara Göre Dağılımlar	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	187	55,3
	Üniversiteler	87	25,7
	Özel Danışmanlık ve Eğitim Kuruluşları	42	12,4
	Milli Eğitim Bakanlığı	22	6,5

Bakım elemanlarının %76,3'ü (n: 258) göreve başlamadan önce en az bir hizmet içi eğitim almış iken %23,7'si (n: 80) ise almamıştır. Bakım elemanlarının %91,1'i (n: 308) göreve başlamadan önce çocuk gelişimi, çocuk eğitimi ve bakımı, ilk yardım, çocuk psikolojisi gibi konularda eğitim almış iken %8,9'u (n: 30) almamıştır. Bakım elemanlarının %82,8'i (n: 280) dört ve daha fazla hizmet içi eğitime, %7,4'ü (n: 25) üç kez, %3,3'ü (n: 11) iki kez, %2,4'ü (n: 8) görev yapılan süre içinde bir kez hizmet içi eğitime katılmıştır. Bakım elemanların %4,1'i (n: 14) ise görev yaptığı süre içinde hizmet içi eğitime katılmadığını beyan etmiştir. Bakım elemanlarının %55,3'ü (n: 187) hizmet içi eğitimlerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından verilmesini tercih etmekte iken, %25,7'si (n: 87) hizmet içi eğitimi üniversitelerin öğretim elemanları tarafından olmasını tercih etmekte, %12,4'ü (n: 42) ise özel danışmanlık ve eğitim kuruluşlarından ve %6,5'i (n: 22) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilmesini tercih etmektedir.

Bakım elemanlarının hizmet içi eğitim almak istediği alanlara ilişkin dağılımlar Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Almak İstedikleri Konulara İlişkin Dağılımlar

Konular	N	%
Çocuk Psikolojisi	123	36,4
Çocuk ve Ergen Psikolojisi	75	22,2
Bakım Yöntemleri	13	3,8
Çocuk Gelişim Dönemleri	9	2,7
Özel Eğitim	9	2,7
İletişim	7	2,1
İlk Yardım	7	2,1
Sosyal Hizmetler	7	2,1
Madde Bağımlılığı Tedavisi	2	0,6
Kalite Yönetimi	1	0,3
Toplam	338	100,0

Bakım elemanlarının hizmet içi eğitim almak istedikleri konuları belirlemek için araştırmanın veri toplama araçlarından olan “Anket Formu”nda bakım elemanlarına “Hangi alanlarda hizmet içi eğitim almak istersiniz?” sorusu açık uçlu soru olarak sorulmuştur. Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra bakım elemanlarının soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda gruplama yapılmıştır.

Buna göre; bakım elemanlarının çoğunlukla “Çocuk Psikolojisi”, “Çocuk ve Ergen Psikolojisi”, “Bakım Yöntemleri”, “Gelişim Dönemleri” ve “Özel Eğitim” alanında hizmet içi eğitim istemekte iken en az istenen eğitimler ise “Anne Sağlığı”, “Kalite Yönetimi” ve “Madde Bağımlılığı Tedavisi” alanındaki eğitimlerdir.

4.3. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süreye İlişkin Bulgular

Bakım elemanlarının bakım elemanı olarak görev yapılan süreye göre dağılımları Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Bakım Elemanı Olarak Görev Yapılan Süreye Göre Dağılımlar

Yıl	N	%
1 -3 Yıl	191	56,6
4 -6 Yıl	109	32,3
7 ve Üstü Yıl	38	11,30
Toplam	338	100,0

Ortalama: 3,72 Standart Sapma: 2,333 En Küçük: 1 En Büyük: 11,5

Bakım elemanlarının, bakım elemanı olarak görev yapma süreleri ortalama 3,72 yıldır. Bakım elemanlarının çoğu üç yıl ve altında görev yapmıştır. Buna göre bakım elemanlarının sık değiştiği söylenebilir.

4.4. Bakım Elemanlarının, Görev Yaptığı Kuruluş Türü, Sorumluluklarındaki Çocuk Sayısı ve Çocukların Yaş Grubuna İlişkin Bulgular

Bakım elemanlarının görev yaptıkları kuruluş türü ve yaş grubuna ilişkin bulgulara Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Görev Yapılan Kuruluş Türü ve Yaş Grubu Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişken	Katagori	Bakım Elemanı	
		n	%
Görev Yapılan Kuruluş Türüne Göre Dağılımlar	Çocuk Evleri Sitesi	128	37,9
	Çocuk Evi	210	62,1
Görev Yapılan Yaş Grubuna Göre Dağılımlar	0-6 Yaş	62	18,4
	7-12 Yaş	120	35,5
	13-18 Yaş	156	46,2

Bakım elemanlarının %37,9'u çocuk evleri sitesinde çalışmakta iken %62,1'i ise çocuk evinde çalışmaktadır. Bakım elemanlarının %18,4'ü 0-6 yaş grubuna görev yapmakta iken %35,5'i 7-12 yaş grubunda ve %46,2'si ise 13-18 yaş grubuna görev yapmaktadır.

Bakım elemanlarının görev yaptıkları kuruluş türü, sorumluluklarındaki çocuk sayısı ve çocukların yaş grubu Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Sorumluluktaki Çocuk Sayısına Göre Dağılımlar

	Çocuk Evleri Sitesi		Çocuk Evi		Genel	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
3 Çocuk	0	0,0	11	5,2	11	3,3
4 Çocuk	3	2,3	31	14,8	34	10,1
5 Çocuk	5	3,9	140	66,7	145	42,9
6 Çocuk	4	3,1	28	13,3	32	9,5
7 Çocuk	36	28,1	0	0,0	36	10,7
8 Çocuk	32	25,0	0	0,0	32	9,5
9 Çocuk	10	7,8	0	0,0	10	3,0
10 Çocuk	36	28,1	0	0,0	38	10,7
11 Çocuk	1	0,8	0	0,0	0	0,3
12 Çocuk	1	0,8	0	0,0	0	0,3
Toplam	128	100,0	210	100,0	338	100,0
	Ortalama: 8,14		Ortalama: 4,88		Ortalama: 6,11	
	En Küçük: 4		En Küçük: 3		En Küçük: 3	
	En Büyük: 12		En Büyük: 6		En Büyük: 12	

Bakım elemanlarının çocuk evleri sitesinde görev yapan bakım elemanlarının sorumluluğunda ortalama 8,14 çocuk var iken çocuk evinde görev yapan bakım elemanların sorumluluğunda 4,88 ve tüm bakım elemanlarının sorumluluğunda ise 6,11 çocuk vardır.

4.5. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilimlerinin Problem Çözme Becerisine Etkime Durumuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci amacı Empatik Eğilim Ölçeği alt boyutları olan empatik eğilim, ben merkezli empati ve sempatik olmanın problem çözmeyi anlamlı şekilde

etkileyip etkilemediğine ilişkindir. Değişkenlere ait analiz sonuçları Tablo 4.7’de verilmektedir.

Tablo 4.7. Problem Çözmeyi Etkileyen Değişkenlere İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	111,203	5,665	-	19,63	,000	-	
Empatik Eğilim	0,558	0,181	0,191	3,084	0,002	0,155	0,167
Ben Merkezci Eğilim	0,881	0,166	0,290	5,314	0,000	0,268	0,280
Sempatik Eğilim	0,095	0,305	-0,018	-0,311	0,756	-0,016	-0,017
R=	,396	R ² =	,150				
F=	20,631	p =	,000				

Empatik Eğilim, Ben Merkezlilik olma problem çözme puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir. $R=,396$, $R^2 = ,15$, $p<0,05$. Empatik Eğilim Ölçeğinin alt boyutları Problem Çözme toplam varyansının %15’ini açıkladığı görülmektedir. Hangi değişkenlerin problem çözmeyi anlamlı olarak açıkladığı t değerlerinin anlamlılık düzeylerine bakılarak incelenmiştir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Empatik Eğilim alt boyutunun ($T = 3,08$, $p<0,05$, $\beta=,191$) ve Ben Merkezci Eğilimin ($T = 5,314$, $p<0,05$, $\beta= -,290$) problem çözmeyi anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Empatik Eğilimin alt boyutlarından olan Sempatik Eğilim alt boyutunun ise problem çözmeyi ($T=-0,311$, $p<0,05$, $\beta= -0,018$) anlamlı olarak etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Empatik Eğilim ve Ben Merkezci Eğilimi olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Sempatik Eğilim alt boyutunun Problem Çözmeyi anlamlı olarak etkilemediği sonucu ortaya çıkmıştır.

4.6. Bakım Elemanlarının, Problem Çözme Envanteri Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.8’de bakım elemanlarının öğrenim durumları ile problem çözme envanteri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.8. Bakım Elemanlarının Öğrenim Durumları ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Problem Çözme Envanteri	Lise	135	149,83	14,915	3,220	0,023*	2-4
	Kız Meslek Lisesi	112	147,38	14,613			
	Ön Lisans	55	152,51	11,261			
	Lisans	36	154,56	11,013			

*p<0,05

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda eğitim durumu ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Buna göre eğitim durumu kız meslek lisesi olan kişilerin eğitim durumu “Problem Çözme Envanteri” düzeyi eğitim durumu lisans olan kişilerden anlamlı derecede daha düşüktür (p<0,05).

Tablo 4.9’da bakım elemanlarının göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumu ile problem çözme envanteri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.9. Bakım Elemanlarının Göreve Başlamadan Önce Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları

	Hizmet İçi Eğitim	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Problem Çözme Envanteri	Evet	258	150,66	13,607	1,667	0,096
	Hayır	80	147,68	15,237		

*p<0,05

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumu “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.10’da bakım elemanlarının görev yaptıkları süre içinde aldıkları hizmet içi eğitim sayısı ile problem çözme envanteri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.10. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süre İçinde Aldıkları Hizmet İçi Eğitim Sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları

	Hizmet İçi Eğitim Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Problem Çözme Envanteri	1-3 Kez	44	147,50	16,024	-1,208	0,22
	4 ve Daha Fazla Kez	280	150,26	13,770		

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda görev yapılan süre içerisinde alınan hizmet içi eğitim sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.11’de bakım elemanlarının çalışılan kuruluş türü ile problem çözme envanteri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.11. Bakım Elemanlarının Çalışılan Kuruluş Türü ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları

	Çalışılan Kurum	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Problem Çözme Envanteri	Çocuk Evleri Sitesi	128	147,66	14,804	-2,358	0,019*
	Çocuk Evi	210	151,35	13,405		

* $p<0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda çalışılan kuruluş türü ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre çocuk evinde çalışan bakım elemanlarının

“Problem Çözme Envanteri” düzeyleri çocuk evleri sitesinde (sevgi evi) görev yapan bakım elemanlarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 4.12’de bakım elemanlarının görev süresi ile problem çözme envanteri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.12. Bakım Elemanlarının Görev Süresi ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları

	Görev Süresi	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Problem Çözme Envanteri	1-3 Yıl	191	150,81	13,898	1,097	0,351	
	4-6 Yıl	109	148,66	14,551			
	7 ve Üstü Yıl	38	147,60	12,967			

*:p<0,05

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda görev süresi “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (p>0,05).

Bakım elemanlarının görev yaptıkları yaş grubu ile problem çözme becerileri Tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Yaş Grubu ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları

	Görev Yapılan Yaş Grubu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Problem Çözme Envanteri	0-6 Yaş	62	147,48	15,300	4,125	0,017* Fark: 2-3
	7-12 Yaş	120	148,20	14,761		
	13-18 Yaş	156	152,29	12,615		

*p<0,05

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda “Problem Çözme Envanteri” ile görev yapılan yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre 13-18 yaş grubuna görev yapan kişilerin “Problem Çözme Envanteri” düzeyi 7-12 yaş grubuna görev yapan kişilerden anlamlı derecede daha yüksektir.

Tablo 4.14’te bakım elemanlarının sorumluluğunda bulunan çocuk sayısı ile problem çözme envanteri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.14. Bakım Elemanlarının Sorumluluğundaki Çocuk Sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” Analiz Sonuçları

	Çocuk Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Problem Çözme Envanteri	3-6 Çocuk	222	150,77	13,591	1,478	0,140
	7-12 Çocuk	116	148,40	14,810		

* $p<0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda sorumluluktaki çocuk sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

4.7. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilim Ölçeği Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.15’de bakım elemanlarının göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumları ile empatik eğilim ölçeği arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.15. Bakım Elemanlarının Göreve Başlamadan Önce Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları

	Hizmet İçi Eğitim	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Empatik Eğilim	Evet	258	78,14	9,392	1,236	0,217
	Hayır	80	76,58	10,920		

* p<0,05

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.16’da bakım elemanlarının öğrenim durumları ile empatik eğilim ölçeği arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.16. Bakım Elemanlarının Öğrenim Durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları

	Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Empatik Eğilim	Lise	133	77,45	9,420	0,456	0,713
	Kız Meslek Lisesi	112	77,34	8,507		
	Ön Lisans	55	78,98	12,388		
	Lisans	36	78,44	10,506		

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda öğrenim durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” ve arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.17’de bakım elemanlarının görev yaptıkları süre içerisinde aldıkları hizmet içi eğitim sayısı ile empatik eğilim ölçeği arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.17. Bakım Elemanlarının Görev Yapılan Süre İçinde Alınan Hizmet İçi Eğitim Sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları

	Hizmet İçi Eğitim Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Empatik Eğilim	1-3 Kez	44	76,25	9,234	-1,128	0,260
	4 ve Daha Fazla Kez	280	78,03	9,815		

*: $p < 0,05$

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda görev yapılan süre içerisinde alınan hizmet içi eğitim sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 4.18’de bakım elemanlarının görev yaptıkları kuruluş türü ile empatik eğilim ölçeği arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.18. Bakım Elemanlarının Çalışılan Kuruluş Türü ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları

	Çalışılan Kurum	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Empatik Eğilim	Çocuk Evleri Sitesi	128	76,77	9,118	-1,481	0,451
	Çocuk Evi	210	78,39	10,134		

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda çalışılan kuruluş türü ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 4.19’da bakım elemanlarının görev yaptıkları süre ile empatik eğilim ölçeği arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.19. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süre ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları

	Görev Süresi	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Empatik Eğilim	1-3 Yıl	191	76,97	9,786	1,097	0,351	
	4-6 Yıl	109	78,98	8,829			
	7 ve Üstü Yıl	38	77,82	10,768			

*: $p < 0,05$

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda görev süresi ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Bakım elemanlarının görev yaptıkları yaş grubu ile empatik eğilim ölçeği Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20. Bakım Elemanlarının Görev Yapılan Yaş Grubu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları

	Görev Yapılan Yaş Grubu	N	Ortalama	Standart Sapma	F	p
Empatik Eğilim Genel	0-6 Yaş	62	78,90	10,796	0,679	0,508
	7-12 Yaş	120	77,12	9,489		
	13-18 Yaş	156	77,81	9,590		

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda “Empatik Eğilim Ölçeği” ve alt boyutları ile görev yapılan yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 4.21’de bakım elemanlarının sorumluluğundaki çocuk sayısı ile empatik eğilim ölçeği arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 4.21. Bakım Elemanlarının Sorumluluktaki Çocuk Sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” Analiz Sonuçları

	Çocuk Sayısı	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Empatik Eğilim	3-6 Çocuk	220	78,34	10,236	1,474	0,141
	7-12 Çocuk	116	76,69	8,785		

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda sorumluluktaki çocuk sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

5. TARTIŞMA

Çocuklarda temel güven duygusunun oluşumu ve gelişiminde, çocuk ile bakım elemanı arasındaki ilişkinin niteliği çok önemlidir. Özellikle dikkate alınması gereken konu bakım elemanının sürekliliği, tutarlılığı, çocukların davranışlarını anlayabilen, çocuklara empatik yaklaşabilen ve problemlerine çözüm sağlayabilen bir personel olmasıdır. Bakım elemanının korunma gereksinimi olan çocuklara koruma ve bakım hizmeti sunumunda empati kurabilmesi ve problem çözme becerisine sahip olması önem taşımaktadır. Koruma ve bakım altında bulunan çocukların özel durumları ve hassasiyetleri dikkate alınarak bakım elemanlarının empati becerilerinin ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesinde düzenleme yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu araştırmada, araştırmanın elde edilen bulguları ve sonuçları doğrultusunda tartışma yapılmıştır.

5.1. Bakım Elemanlarının Sosyo- Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bakım elemanlarının %95,3'ü kadın ve %4,7'si ise erkektir. Başer'in (3) yaptığı Çocuk Refahı Alanında Yeni Bir Hizmet Modeli "Çocuk Evleri" araştırmasında çocuk evlerinde 78'i (%86,7) kadın ve 12'si (%13,3) erkek personelin görev yaptığı belirtilmektedir. Koruma ve bakım altındaki çocukların koruma ve bakımının sağlandığı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde daha çok kadın bakım elemanı istihdam edildiği görülmektedir. Kadınların daha çok görevlendirildiği bir meslek olan bakım elemanı mesleği, toplumun çocuk bakımı ile ilgili öngörülerinden etkilenmiş, kadınların ağırlıkta görev yaptığı bir meslek olarak kalmıştır. Ağırlıklı olarak kadın bakım elemanlarının istihdam edilmesine rağmen son yıllarda bakım elemanı istihdam edilirken 0-12 yaş grubu kız ve erkek çocukların koruma ve bakımlarının sağlandığı çocuk evleri ve çocuk evleri sitesinde kadın bakım elemanları, 13-18 yaş grubu erkek çocukların koruma ve bakımlarının yapıldığı çocuk evleri siteleri ve çocuk evlerinde azda olsa erkek bakım elemanı istihdam edilmesine özen gösterilmektedir.

Bakım elemanlarının %21,6'sı 21-28 yaş grubunda iken %41,4'ü 29-36, %30,2'si 37-44 ve %6,8'i ise 45-52 yaş grubundadır. Buna göre bakım elemanlarının çoğunluğunun orta yaş grubunda olduğu söylenebilir. Başer'in (3) yaptığı Çocuk Refahı Alanında Yeni Bir Hizmet Modeli "Çocuk Evleri" araştırmasına katılan personelin 35'i (%38,9) 20-29 yaş grubunda, 32'si (%35,6) 35-39 yaş grubunda, 21'i (%23,3) 40-49 yaş grubunda, 2'si de (%2,2) 50 ve üzeri yaş grubunda olduğu belirtilmektedir. Bu sonuç Yaman (4)'in "Bakıcı Annelerin Psikososyal ve Ekonomik Özellikleri: Ankara Örneği" isimli yüksek lisans tezinde bakım elemanlarının en yüksek olduğu yaş aralığı olan 24-30 yaş grubu ile karşılaştırıldığında; süreç içerisinde bakım elemanlarının yaş grubunun yükseldiği izlenmektedir. Bakım elemanlarının yaşları arttıkça mesleki tecrübesi arttığı değerlendirilebilir. Aynı zamanda bakım elemanlarının 2011 yılında yürürlüğe giren Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik'in Uygulanması Hakkında Genelge doğrultusunda (67); bakım elemanlarının çocuk evinin sorumluluğunu üstlenebilecek yaşta ve nitelikte olmasına, söz ve uygulamaları ile çocuklara rol model olabilecek bireyler arasından seçilmesine özen gösterilmesi gerektiği hususu belirtilmektedir.

Bakım elemanlarının %74,3'ü evli iken %17,5'i bekar ve %8,3'ü ise dul veya boşanmış olduğu görülmektedir. Başer'in (3) yaptığı Çocuk Refahı Alanında Yeni Bir Hizmet Modeli "Çocuk Evleri" yüksek lisans tezinde çocuk evlerinde görev yapan personelin 27'sinin (%30) bekar ve 63'ünün (%70) evli olduğu belirtilmektedir. Yaman (4)'in "Bakıcı Annelerin Psikososyal ve Ekonomik Özellikleri: Ankara Örneği" isimli yüksek lisans tezinde bakıcı annelerin ise %58,4'ü evli, %39,5'i bekâr ve %2,1'i boşanmış olduklarını ifade etmiştir. Araştırmamızın bulguları ile yapılan araştırmalara bakıldığında evli olanların bu mesleği tercih ettiği ve süreç içerisinde bakım elemanlarının evli oma oranlarının arttığı görülmektedir.

Bakım elemanlarının %74'ü çocuk sahibi iken %26'sının ise çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Başer'in (3) yaptığı Çocuk Refahı Alanında Yeni Bir Hizmet Modeli "Çocuk Evleri" yüksek lisans tezinde personelin 34'ünün (%37,8) çocuk sahibi olmadığı, Yaman (4)'in "Bakıcı Annelerin Psikososyal ve Ekonomik Özellikleri: Ankara Örneği" isimli yüksek lisans tezinde %81,0'nın çocuk sahibi

olduğu ve %19,0'nın ise çocuk sahibi olmadığı yer almaktadır. Buna göre daha çok çocuk sahibi olanların bu mesleği tercih ettiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının %39,9'u lise mezunu iken %33,1'i kız meslek lisesi, %16,3'ü ön lisans ve %10,7'si ise lisans mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre bakım elemanlarının çoğunun lise mezunu olduğu söylenebilir. Başer'in (3) yılında yapmış olduğu "Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli Çocuk Evleri" isimli yüksek lisans tezinde ise; 71'i (%78,9) lise, 4'ü (%4,4) meslek yüksekokul, 14'ü (%15,6) lisans, 1'i (%1,1) lisans üstü eğitime sahip olduğu belirtilmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında süreç içerisinde bakım elemanlarının eğitim seviyesinin yükseldiği söylenebilir. Mevzuatta bakım elemanlarının sahip olması gereken kriterler belirtilmekle birlikte Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından oluşturulan komisyon tarafından seçilmesi gerektiği ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır (63, 67).

Mevzuata göre; Bakım elemanları, kız meslek liselerinin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri ile sağlık meslek liselerinin hemşirelik bölümü mezunları ve bu bölümlerin ön lisans veya lisans programlarını tamamlayanlar veya lise mezunu olup çocuk bakımı alanında sertifika alanlar arasından komisyon tarafından belirleneceği, ayrıca lisans mezunlarından pedagojik formasyonu olan veya çocuk bakımı alanında sertifika alanlar çocuk evlerinde bakım elemanı olarak görevlendirileceği, kız meslek lisesi çocuk gelişimi bölümü mezunları herhangi bir sertifikaya sahip olmadan bakım elemanı olarak görevlendirilebileceği yer almaktadır. Lise çocuk gelişimi bölümü mezunları zaman içerisinde açık öğretim fakültesinde bölümleri ile ilgili olarak ön lisan ve lisans eğitimlerini tamamlamaktadırlar (63, 67).

Başer'in (3) yaptığı araştırma süreç içerisinde ön lisans ve lisans eğitimi almış bakım elemanlarının sayısının artmasını doğrulamaktadır. Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından oluşturulan komisyon tarafından mevzuatta belirtilen kriterlere göre bakım elemanları belirlenmektedir. Yapılan araştırma sonuçları karşılaştırıldığında komisyonunun bakım elemanı adayları içerisinde lisans mezunlarını tercih ettiği söylenebilir. Lisans mezunu bakım elemanlarının bir süre sonra kendi meslekleri ile ilgili bir alanda iş bulup ayrıldıkları söylenebilir. Bakım elemanları sözleşmeli yüklenici taşeron bir şirket tarafından

görevlendirilmesi mevzuatta belirtilen kriterlere göre yapıldığından bakım elemanlarının iş garantisi olmadığından lisans mezunları bu mesleği daha az tercih söylenebilir.

5.2. Bakım Elemanlarının Hizmet İçi Eğitim Durumlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bakım elemanlarının %76,3'ü göreve başlamadan önce en az bir hizmet içi eğitim almış iken %23,7'si ise almamıştır. Çocuk Evleri Yönetmeliği ile Genelgesinde; çocuk evinde çalışacak bakım elemanlarına göreve başlamadan önce ve görev esnasında hizmet içi eğitimlerin yapılması gerektiği hususu yer almaktadır (63, 67). Başer'in (3) yapmış olduğu "Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli Çocuk Evleri" isimli çalışmasında ise çocuk evlerinde görev yapan personelin 85'i (%94,4) göreve başlamadan önce çalışma alanı ile ilgili çalışma alanı ile ilgili bilgi verildiğini belirtmektedir (3).

Bakım elemanlarının %91,1'i göreve başlamadan önce çocuk gelişimi, çocuk eğitimi ve bakımı, ilk yardım, çocuk psikolojisi gibi konularda eğitim almış iken %8,9'u almamıştır. Araştırma bulgularımızla benzer bulgulara ulaşan Başer'in (3) yapmış olduğu "Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli Çocuk Evleri" isimli çalışmasında ise araştırmamızı destekleyecek şekilde personelin 83'ünün (%92,2) görev yapılan alanla ilgili hizmet içi eğitim aldığı hususu yer almaktadır. Araştırmamızda bakım elemanlarının büyük bir bölümü hizmet içi eğitime katılmış olmasına rağmen çok az bir bölümü hizmet içi eğitime katılmamıştır. Bakım elemanlarının koruma ve bakımlarını sağladıkları korunma gereksinimi olan çocukların özel durumları ve özel gereksinimleri dikkate alındığında tüm bakım elemanlarının hizmet içi eğitim almaları gerektiği hususu değerlendirilmekte ve gerekli eğitimler alındıktan sonra korunma gereksinimi olan çocuklara bakım hizmeti vermeleri sağlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bakım elemanlarının %82,8'i dört ve daha fazla hizmet içi eğitime, %7,4'ü üç kez, %3,3'ü iki kez, %2,4'ü görev yapılan süre içinde bir kez hizmet içi eğitime katılmıştır. Bakım elemanların %4,1'i ise görev yaptığı süre içinde hizmet içi eğitime

katılmadığını beyan etmiştir. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelgede bakım elemanlarına yılda en az iki defa hizmet içi eğitim verilmesi gerektiği belirtilmektedir (67). Başer'in (3) yapmış olduğu “Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli Çocuk Evleri” isimli çalışmasında personelin 30'unun (%33,3) yılda bir, 25'inin (%27,8) 3-6 ayda bir hizmet içi eğitim aldığı, 68'inin (%75,6) aldıkları eğitimi yeterli bulduğu belirtilmektedir. 13.03.2013 tarihli ve 326 sayılı Minimum Standartlar İzleme ve Değerlendirme Programının Uygulanmasına Dair Yönerge'ye göre yılda en az 2 defa ihtiyaç analizi yapılarak hizmet içi eğitimlerin yapılması gerektiği belirtilmektedir (69). Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in uygulaması Hakkında Genelgesinin 2. Maddesinin (c) bendine göre; bakım elemanları ilk istihdam edilmeleri ile birlikte, oryantasyon eğitimi alır, yılda en az iki defa hizmet içi eğitim alacağı hususu yer almaktadır (67).

Araştırma bulgularına göre hizmet içi eğitim alma oranı ile bakım elemanları çalışma yılı karşılaştırıldığında mevzuata göre bakım elemanlarının aldıkları hizmet içi eğitimlerin sayısının artırılması gerektiği ve bakım elemanlarının ihtiyaçlarına göre hizmet içi eğitimlerin planlanması gerektiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının %55,3'ü hizmet içi eğitimlerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından verilmesini tercih etmekte iken, %25,7'si üniversitelerin öğretim elemanları tarafından, %12,4'ü ise özel danışmanlık ve eğitim kuruluşlarından ve %6,5'i Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilmesini tercih etmektedir. Buna göre bakım elemanlarının büyük bir bölümü eğitimlerin Aile ve Sosyal Politikalar tarafından verilmesi gerektiğini ifade etmeleri Bakanlık'ta eğitimleri verenlerin alandan gelen ve alanı bilen personel olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Bakım elemanlarının hizmet içi eğitim almak istedikleri konuları belirlemek için araştırmanın veri toplama araçlarından olan “Anket Formu”nda bakım elemanlarına “Hangi alanlarda hizmet içi eğitim almak istersiniz?” sorusu açık uçlu soru olarak sorulmuştur. Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra bakım elemanlarının soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda gruplama yapılmıştır. Buna göre; bakım elemanlarının çoğunlukla “Çocuk Psikolojisi”, “Çocuk ve Ergen

Psikolojisi”, “Bakım Yöntemleri”, “Gelişim Dönemleri” ve “Özel Eğitim” alanında hizmet içi eğitim istemekte iken en az istenen eğitimler ise “Anne Sağlığı”, “Kalite Yönetimi” ve “Madde Bağımlılığı Tedavisi” alanındaki eğitimlerdir. Başer’in (3) yapmış olduğu “Çocuk Refahı Alanında Yeni Hizmet Modeli Çocuk Evleri” isimli çalışmasında araştırmaya katılanların; 36’sı (%40,0) çocuk/ergen psikolojisi, 7’si (%7,8) çocuk/ergen gelişim dönemi özellikleri, 3’ü (%3,3) davranış problemleri, 4’ü (%4,4) aşçılık, 5’i (%5,6) diğer konularda eğitime gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir (3).

Korunma gereksinimi olan çocuklara bakım elemanları vardiya sistemi ile nöbetleşe bakım hizmeti vermektedirler. Vardiya sisteminden kaynaklan farklı bakım elemanlarının korunma gereksinimi olan çocuklarla ilgilenmesi, bakım elemanlarının yetersiz olması, çocuklarla teke tek ilişkinin istenilen düzeyde olmaması, korunma gereksinimi olan çocukların tüm gelişim alanlarında geriliklere sebep olabilmektedir. Bu yüzden sağlıklı bireylerin gelişimi için çocukların koruma ve bakım altında oldukları bu yıllarda fiziksel ve duygusal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları gerekmektedir. Bakım elemanlarının; koruma ve bakım altında olan çocukların davranışlarını bilmeleri ve davranış sorunları olan çocuklara nasıl bakım sağlayacaklarını bilmeleri çocuklarda görülen sorunları azalmasını sağlayacaktır (14). Buna göre bakım elemanlarının hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını belirttikleri çok temel konularda çocuklarla çalışmakta sorun yaşadıkları ve bu sorunların çözümü için eğitime ihtiyaçları olduğu söylenebilir. Bakım elemanlarının %91,1’i göreve başlamadan önce çocuk gelişimi, çocuk eğitimi ve bakımı, ilk yardım, çocuk psikolojisi gibi konularda eğitim almış olduğu, %82,8’i dört ve daha fazla hizmet içi eğitime katıldığını belirtmiş olmalarına rağmen “Çocuk Psikolojisi”, “Çocuk ve Ergen Psikolojisi”, “Bakım Yöntemleri”, “Gelişim Dönemleri” ve “Özel Eğitim” alanında hizmet içi eğitime gereksinim duyduklarını belirtmektedirler. Buna göre hizmet içi eğitim programlarının ihtiyaçlar doğrultusunda ve bakım elemanlarının işe alınma kriterlerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Bakım elemanlarının hizmet içi eğitimde almak istedikleri konular çok temel konular olması bir bakım elemanının belirtilen konuları içeren temel bir ön lisans veya lisans eğitimi aldıktan sonra bakım elemanı olarak görevlendirilmesi uygun olacağı söylenebilir.

5.3. Bakım Elemanlarının Görev Yaptıkları Süreye İlişkin Bulguların Tartışılması

Bakım elemanlarının, bakım elemanı olarak görev yapma süreleri ortalama 3,72 yıldır. Bakım elemanlarının çoğu üç yıl ve altında görev yapmıştır. Buna göre bakım elemanlarının sık değiştiği söylenebilir. Kurum personelinin sık değişmesi hem kurum personelinin çocuğa bağlanmasında hem de çocuğun personele bağlanmasında sorun oluşturduğunu belirtmektedir (103). Koruma ve bakım altındaki çocuklarda karşılaşılan gelişimsel ve zihinsel eksikliklerin sebeplerini çocukların birden çok bakım elemanı ile bakılıyor olması, bakım elemanlarının değişiklik göstermesi, tek bir bakım elemanı ile duygusal ilişkinin temin edilememesi ile açıklamıştır (11). Yaman ve Başer’inde ifade ettiği gibi öz annenin bulunmadığı durumlarda, annenin yerini tutacak kişinin; çocukla kuracağı tutarlı, pozitif ve uzun süreli ilişki ve etkili iletişim anne yoksunluğunun olumsuz etkilerini giderme de önem arz etmekte olduğu hususu belirtilmektedir (3, 4).

Bakım elemanlarının %78,4’ü bakım elemanı olmadan önce çalışmış iken %21,6’sı ise çalışmamıştır. Buna göre bakım elemanlarının daha önce iş tecrübesi olduğu söylenebilir. Yaman’ın “Bakıcı Annelerin Psikososyal ve Ekonomik Özellikleri: Ankara Örneği” isimli yüksek lisans tezinde bakıcı annelerin %69,1’i daha önce başka bir işte çalıştığını belirtirken, geriye kalan %30,9’u daha önce hiçbir işte çalışmadıklarını belirtmişlerdir (4). İlk defa iş yaşamına giren bu kişilerin, korunma gereksinimi olan çocuklarla çalışacak olmaları bir eksiklik olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir.

5.4. Bakım Elemanlarının, Görev Yaptığı Kuruluş Türü, Sorumluluklarındaki Çocuk Sayısı ve Çocukların Yaş Grubuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Bakım elemanlarının %37,9’u çocuk evleri sitesinde çalışmakta iken %62,1’i ise çocuk evinde çalışmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün korunma gereksinimi olan çocuklara ilişkin öncelikli hizmet politikası aile odaklı hizmet modelleri olmakla birlikte aile odaklı

hizmetlerden yararlandırılmayan korunma gereksinimi olan ve kurum bakımına alınması gereken çocuklar çocuk evine ve çocuk evleri sitesine yerleştirilerek koruma ve bakımları sağlanmaktadır. Koruma ve bakım altına alınan çocuklardan durumları çocuk evine uygun olanlar öncelikli olarak çocuk evine yerleştirilerek koruma ve bakımları sağlanmaktadır. Durumları çocuk evine uygun olmayanlar ise çocuk evleri sitesinde koruma ve bakımları sağlanmaktadır.

Bakım elemanlarının %18,4'ü 0-6 yaş grubuna görev yapmakta iken %35,5'i 7-12 yaş grubunda ve %46,2'si ise 13-18 yaş grubuna görev yapmaktadır. 0-6 yaş grubunda olan çocuklar daha çok aile odaklı hizmet modellerinden yararlandırılarak koruma ve bakımları sağlanmaktadır. Çocuk evlerinde 0-6 yaş grubu çocukların koruma ve bakımı sağlanması önceliklendirilmemektedir. Buna göre 0-6 yaş grubunda görev yapan bakım elemanlarının oranı diğer yaş gruplarına göre düşük görünmektedir.

Çocuk evleri sitesinde görev yapan bakım elemanlarının sorumluluğunda ortalama 8,14 çocuk var iken çocuk evinde görev yapan bakım elemanların sorumluluğunda 4,88 ve tüm bakım elemanlarının sorumluluğunda ise 6,11 çocuk vardır. Buna göre çocuk evleri sitesinde görev yapan bakım elemanının sorumluluğunda olan çocuk sayısının çocuk evlerindeki fazla olduğu görülmektedir.

Bu durum, "Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" gereği bir Çocuk Evinde 5 ila 8 çocuk (63); çocuk evleri sitesinde ise 10 ila 12 çocuk bulunabilmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Koruma ve bakım altına alınan 4 çocuk hazır olduktan sonra bir çocuk evi açılmasına izin verilmekle birlikte nakil durumu, çocukların aile odaklı hizmetlerden faydalandırılması ve koruma ve bakım kararının kaldırılması gibi nedenlerden çocuk evinde kalan çocuk sayısı 4'ün altında olduğu durumlar olabilmektedir. Çocuk evlerinde koruma ve bakımı sağlanacak çocuk sayısının 5 ila 6 olması öngörülmektedir. Bu durum araştırmamızı destekler niteliktedir. Çocuk evleri sitesinde bir yaşam alanına en fazla 10-12 çocuğun koruma ve bakımının sağlanmasına uygun olarak yaşam alanları planlanmaktadır. Bu durum uygulamada bir yaşam alanında imkanlar dahilinde 8 ila 10 çocuğun kalması şeklinde uygulamanın yapılması öngörülmektedir. Bu konuda mevzuatta düzenlemelerin yapılması öngörülmektedir. Çocuk evleri sitesinde her vardiyada 0-3

yaş grubunda üç çocuğa bir bakım elemanı, 3-6 yaş grubunda her 5 çocuğa bir bakım elemanı, 7-18 yaş grubundaki her 10 çocuğa bir bakım elemanı istihdam edilmesi öngörülerek bakım elemanları istihdam edilmektedir. Çocuk evlerinde ise her çocuk evine her vardiyada bir bakım elemanı olacak şekilde toplamda üç bakım elemanı istihdam edilmektedir. Yaman (4)'ın "Bakıcı Annelerin Psikososyal ve Ekonomik Özellikleri: Ankara Örneği" isimli yüksek lisans tezinde; %31,3 ile bir bakıcı annenin 3 çocuk ile ilgilenmesi gerektiği, %23,9 ile 4 çocuk; %16,4 ile 5 çocuk; %11,9 ile 2 çocuk ile ilgilenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bakım elemanlarının sorumluluğundaki çocuk sayısı azaldıkça çocuklara daha iyi koruma ve bakım sağlayacağı söylenebilir.

5.5. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilimlerinin Problem Çözme Becerisine Etkime Durumuna İlişkin Bulguların Tartışılması

Empatik Eğilim ve Ben Merkezilik eğilim problem çözme puanları ile anlamlı bir ilişki vermektedir. $R=,396$, $R^2 = ,15$, $p<0,05$. Empatik Eğilim Ölçeğinin alt boyutları Problem Çözme toplam varyansının %15'ini açıkladığı görülmektedir. Empatik eğilim becerisi yüksek olan bakım elemanlarının problem çözme becerisinin yüksek olduğu söylenebilir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Empatik Eğilim alt boyutunun ($T = 3,08$, $p<0,05$, $\beta=,191$) ve Ben Merkezci Eğilimin ($T = 5,314$, $p<0,05$, $\beta= -,290$) problem çözmeyi anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Empatik Eğilimin alt boyutlarından olan Sempatik Eğilim alt boyutunun ise ($T=-0,311$, $p<0,05$, $\beta= -0,018$) anlamlı olarak etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Empatik Eğilim ve Ben Merkezci Eğilimi olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Sempatik Eğilim alt boyutunun Problem Çözmeyi anlamlı olarak etkilemediği sonucu ortaya çıkmıştır. Bireylerin empatik eğilim becerileri arttıkça problem çözme becerilerinin olumlu yönde geliştiği söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerin ve yaşam doyumlarının arasındaki ilişkilerinin araştırıldığı Kumandaş, Var ve Kılıç'ın (104) "Problem Çözme Becerisinin ve Empatinin Yaşam Üzerindeki Etkisi" isimli araştırmalarında da benzer bir şekilde problem çözme ve empati arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Alanyazında çok fazla problem çözme ve empatik eğilimi ortaya koyacak fazla araştırma bulunmamaktadır.

5.6. Bakım Elemanlarının, Problem Çözme Envanteri Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bakım elemanlarının öğrenim durumu ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre eğitim durumu kız meslek lisesi olan kişilerin “Problem Çözme Envanteri” düzeyi eğitim durumu lisans olan kişilerden anlamlı derecede daha düşüktür. Lisans mezunu olanların problem çözme becerisi lisans mezunu olmayanlara göre daha yüksektir. Hemşirelerin Algıladıkları Sosyal Destek İle Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans çalışmasında; hemşirelerin öğrenim durumları ile problem çözme becerisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunduğu belirtilmektedir (105). ($p<0,001$). Lisans düzeyinde öğrenim gören hemşirelerin problem çözme becerilerinin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Ankara 3. Aile Mahkemesine başvuran boşanma sürecinde olan bireylerin problem çözme becerilerini incelemek için yaptıkları araştırmada, eğitim düzeyleri ile “Problem Çözme Envanteri” puan ortalamalarına bakıldığında kadınlarla erkekler arasında anlamlı düzeyde bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır (106).

Bakım elemanlarının göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumu “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Göreve başlamadan önce çalışma alanı ve korunma gereksinimi olan çocuklar hakkında eğitim alan bakım elemanlarının problem çözme becerisine sahip olması beklendiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının görev yaptıkları süre içerisinde aldıkları hizmet içi eğitim sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Buna göre bakım elemanlarının aldıkları hizmet içi eğitimlerinin ihtiyaçları doğrultusunda planlanması gerektiği ve problem çözme becerisi eğitimi almaları gerektiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının görev yaptıkları kuruluş türü ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre çocuk evinde çalışan bakım elemanlarının “Problem Çözme Envanteri” düzeyleri çocuk evleri sitesinde görev yapan bakım elemanlarından anlamlı derecede

daha yüksektir. Çocuk evinde görev yapan bakım elemanları bir evin içerisinde çocuklarla yirmi dört saat yalnız olarak çocuklara koruma ve bakım hizmeti vermektedirler. Süreç içerisinde yaşanan problemlere acil olarak müdahale etmek durumundadırlar. Çocuk evleri sitesinde ise mesai saatlerinde meslek elemanları, grup sorumluları bulunmakta ve oluşan problem durumunda bakım elemanları meslek elemanları ve grup sorumlularına problemi iletmektedirler. Mesai sonrası zamanlarda ise nöbetçi amiri görev yapmaktadır. Çocuk evlerinde ise üç çocuk evi ile ilgilenen bir çocuk evi sorumlusu bulunmakta ve mesai saatlerinde sorumluluğu altında olan üç çocuk evinin her ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır ve çocuk evinde çok fazla vakit geçirememektedir. Mesai saatleri dışındaki zamanlarda ise bakım elemanından başka bir çocuklarla ilgilenecek sorumlu bulunmamaktadır. Dolayısıyla bakım elemanları karşılaşılan problemlere doğru ya da yanlış kendileri çözüm bulmaktadırlar. Bu durumun çocuk evinde çalışan bakım elemanlarının problem çözme becerisinin süreç içerisinde geliştiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının görev süresi ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Tercanlı (105) yaptığı araştırmada hemşirelerin görev durumuna ve çalışma yıllarına göre problem çözme becerisi arasındaki farkı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$). Yaptığımız araştırma ile farklı olmasına karşın tecrübenin artması ile problem çözme becerisinin artacağı düşünülmektedir. Araştırmamızda bu durumun korunmaya gereksinimi olan çocuklara bakım hizmeti vermenin ağırlığı ve çalışan personelin mesleki tükenmişliği ile açıklanabilir.

“Problem Çözme Envanteri” ile görev yapılan yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre 13-18 yaş grubuna görev yapan kişilerin “Problem Çözme Envanteri” düzeyi 7-12 yaş grubuna görev yapan kişilerden anlamlı derecede daha yüksektir. Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi isimli çalışmalarında bakım elemanlarının eğitimi, önleyici müdahaleler arasında önemli bir adım olarak tanımlandığı belirtilmektedir (107). Bunun yanı sıra, özellikle ergenlere bakım veren bakım elemanları için problem çözme becerilerinin artırılması sorun davranışlarla güçlü ilişkisi bulunan bir diğer koruyucu etmen olduğu belirtilmektedir (106). Yaptığımız araştırmada bakım elemanlarına sorulan açık uçlu soruya bakım

elemanları çoğunlukla “Çocuk Psikolojisi”, “Çocuk ve Ergen Psikolojisi”, alanlarında hizmet içi eğitim almak istediklerini belirtmektedirler. Buna göre bakım elemanlarının karşılaştıkları problemlere çözüm bulabilmek için eğitim almak istedikleri söylenebilir.

Bakım elemanlarının sorumluluğundaki çocuk sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Bakım elemanlarının sorumluluğundaki çocuk sayısı ile problem çözme becerisi arasında ilişki olmamasına rağmen bakım elemanlarının sorumluluğundaki çocuk sayısı azaldıkça problem çözme becerisinin artacağı söylenebilir. Araştırmamıza göre çocuk evinde çalışan bakım elemanlarının “Problem Çözme Envanteri” düzeyleri çocuk evleri sitesinde görev yapan bakım elemanlarından anlamlı derecede daha yüksektir. Çocuk evlerinde ortalama 4,8 çocuk, çocuk evleri sitesinde ise ortalama 8,1 çocuğun koruma ve bakımı sağlanmaktadır. Buna göre çocuk sayısı azaldıkça problem çözme becerisinin arttığı söylenebilir. Araştırma bulgularına göre bakım elemanlarının sorumluluğunda bulunan çocuk sayısının azaltılması gerektiği söylenebilir.

5.7. Bakım Elemanlarının, Empatik Eğilim Ölçeği Analiz Sonuçlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bakım elemanlarının öğrenim durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” ve arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Araştırma bulgularına farklı olarak “Bazı Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri” hakkında yaptıkları araştırmada katılımcıların mesleki kıdemleri arttıkça empatik eğilim özellikleri de arttığı belirtilmektedir (108). Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında çalışan personelin empatik eğilim düzeylerini inceledikleri araştırmalarında çalışan personelin eğitim düzeyi yükseldikçe empatik eğilim düzeylerinin arttığı görüldüğü belirtilmektedir (109). “Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarında Çalışan Personelin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans araştırmasında; personelin eğitim düzeyi yükseldikçe empatik eğilim düzeylerinin yükseldiği belirtilmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça ve empatik eğilim becerisi artmaktadır (14). Literatürde görüldüğü gibi araştırmamızı destekleyecek

şekilde eğitim düzeyi yükseldikçe empatik eğilim becerisinin yükseldiği görülmektedir.

Bakım elemanlarının göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Bakım elemanlarının görev yapılan süre içerisinde alınan hizmet içi eğitim sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). “Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatinin Önemi ve Yardım İlişisine Etkisi” isimli araştırmasında lisans sonrası eğitim almayan sosyal hizmet uzmanlarının en düşük empati ölçeği puan ortalamasına sahip olduğu görüldüğü belirtilmektedir (110). Buna göre bakım elemanları için yapılacak hizmet içi eğitimlerde empatik eğilime daha fazla yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Bakım elemanlarının görev yaptıkları kuruluş türü ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Bayram’ın (111) yapmış olduğu “Okulöncesi Öğretmenlerinin Empatik Düşünme Becerileri ile Motive Etme Düzeylerinin İncelenmesi”, isimli çalışmasında ilkokula bağlı anasınıflarında çalışan öğretmenlerin bağımsız ve özel anaokullarında çalışanlardan daha yüksek düzeyde empatik düşünme becerisi sergiledikleri görüldüğü belirtilmektedir. Bu durum, çalışılan kurumların nitelikleri ve çalışma koşullarının etkisi ile açıklanabileceği belirtilmektedir. Çocuk evleri sitesi idari personeli olan kurumsal bir yapı, çocuklar bir kampüsün içerisinde, kapısında güvenliği var, idarecileri var, grup sorumluları var, çocuk evinde ise sadece bakım elemanı ve mesai saatlerinde ile herhangi bir ihtiyaç durumunda mesai saatleri dışında çocuk evine gelen bir çocuk evi sorumlusu istihdam edilmektedir.

Bakım elemanlarının görev süresi ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Kırıktaş, Gülsoy’un (107) “Bazı Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri” hakkında yaptıkları çalışmada öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça empatik eğilim düzeylerinin arttığı belirtilmektedir. “Çocuk Yuvaları Ve Yetiştirme Yurtlarında Çalışan Personelin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi” isimli Yüksek Lisans araştırmasında; personelin çalışmaya zamanı arttıkça empatik eğilim düzeylerinin

azaldığı görüldüğü belirtilmektedir (14). Ancak yapılan varyans analizi sonucunda çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında çalışan personelin empatik eğilim düzeyi ortalaması, personelin çalışma süresi azaldıkça yükselmesine rağmen, bu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görüldüğü belirtilmektedir. Çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarında çalışma zamanı yükseldikçe empatik eğilim düzeyinde görülen düşüşün çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında korunmaya gereksinimi olan çocuklarla ilgilenmenin ağırlığı ve çalışan mesleki tükenmişliğini akla getirdiği belirtilmektedir. Araştırmamızda da benzer şekilde çıkan sonuca göre koruma gereksinimi olan çocuklarla çalışmanın zor olduğu söylenebilir.

Bakım elemanlarının “Empatik Eğilim Ölçeği” ile görev yapılan yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Araştırmamıza benzer bulgulara bulan Atlı ve Kutlu (109) çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında çalışan personelin empatik eğilim düzeylerini inceledikleri araştırmasında çocuk yuvalarında (0-12 yaş) çalışan personelin empatik eğilim düzeyleri yetiştirme yurtlarında (13-18 yaş) çalışan personelin empatik eğilim düzeylerinden yüksek olmasına rağmen bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirtilmektedir ($p>0,05$).

Bakım elemanlarının sorumluluğundaki çocuk sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Çocuk evlerinde ortalama 4,8 çocuk, çocuk evleri sitesinde ise ortalama 8,1 çocuğun koruma ve bakımı sağlanmaktadır. Buna göre çocuk sayısı azaldıkça empatik eğilim becerisinin arttığı söylenebilir. Araştırma bulgularına göre bakım elemanlarının sorumluluğunda bulunan çocuk sayısının azaltılması gerektiği söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bakım elemanları; çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal, bilişsel ve manevi gelişiminde en fazla etkisi olan kişilerdir. Korunma ve bakım altında bulunan çocuklara; fiziksel, duygusal, sosyal, bilişsel ve manevi gelişiminde en fazla etkisi olan bakım elemanları, çocuklara yönelik koruma ve bakım hizmeti veren kuruluşlarda vardiya sistemi ile çocuklara 24 saat hizmet vermektedirler. Bakım elemanlarının çocuklarla en fazla zaman geçiren personel olması ve çocukların karşılaştıkları her durumda onlara ilk müdahale etmeleri problem çözme ve empatik becerilerinin öğrenilmesi gerektiği sonucunu ortaya koymuştur.

Bu nedenden dolayı bu araştırma, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı çocuk evleri sitelerinde ve çocuk evlerindeki bakım elemanlarının problem çözme becerileri ve empatik beceridir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmada tarama modellerinden “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini; Ankara İlinde korunma ve bakım altında olan korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren Çocuk Evleri Sitesi (0-12 Yaş) ve Saray Çocuk Evleri Sitesi (13-18 Kız) ile Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı çocuk evlerinde görev yapan bakım elemanları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu çocuk evleri sitelerinde ve çocuk evlerinde görev yapan ve basit tesadüf yöntemiyle seçilen bakım elemanından araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 322 kadın, 16 erkek ve toplam 338 bakım elemanı oluşturmaktadır.

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan “Anket Formu”, “Problem Çözme Envanteri” ve “Empatik Eğilim Ölçeği”nin Ankara İlinde bulunan çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerindeki katılımcılara uygulanması yoluyla elde edilmiştir. Katılımcıların araştırmaya daha sağlıklı ve doğru yanıt vermeleri amacıyla, önce araştırma hakkında açıklamalar yapılmış, sorulara içeriklerinden geldiği gibi ve doğru olarak yanıt verebilmeleri yönünde güdülenmişlerdir. Takıldıkları noktalarda gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, araştırmaya katılan bakım elemanlarının yaş, medeni durum, gelir, eğitim düzeyi gibi sosyo-demografik bilgilerinden oluşmaktadır. İkinci bölümde, bakım elemanlarının görev yerleri ve süreleri, görev süresince hizmet içi eğitim alıp almadıkları, sorumlu oldukları çocukların sayısı ve çocukların yaş grupları, bakım elemanlarının “çocuk gelişimi ve eğitimi” ile “çocuk bakım elemanı” sertifika programlarına katılma durumları gibi mesleki görevleriyle ilgili sorular mevcuttur. Bu bölümde bir tane açık uçlu soruya yer verilmiş olup, bulgular kısmında bu açık uçlu sorular verilen cevaplar doğrultusunda gruplandırılmış olup Tablo 3’te yer almıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %95,3’ü kadın ve %4,7’si ise erkektir. Koruma ve bakım altındaki çocukların koruma ve bakımının sağlandığı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde daha çok kadın bakım elemanı istihdam edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %21,6’sı 21-28 yaş grubunda iken %41,4’ü 29-36, %30,2’si 37-44 ve %6,8’i ise 45-52 yaş grubundadır. Buna göre araştırmaya katılan bakım elemanlarının çoğunluğunun orta yaş grubunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %74,3’ü evli iken %17,5’i bekar ve %8,3’ü ise dul veya boşanmış olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %74’ü çocuk sahibi iken %26’sı ise çocuk sahibi olmadığı araştırma sonuçlarında görülmektedir.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %39,9’u lise mezunu iken %33,1’i kız meslek lisesi, %16,3’ü ön lisans ve %10,7’si ise lisans mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %76,3’ü göreve başlamadan önce en az bir hizmet içi eğitim almış iken %23,7’si ise hizmet içi eğitim almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %91,1'i göreve başlamadan önce çocuk gelişimi, çocuk eğitimi ve bakımı, ilk yardım, çocuk psikolojisi gibi konularda eğitim almış iken %8,9'u eğitim almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %82,8'i dört ve daha fazla hizmet içi eğitime, %7,4'ü üç kez, %3,3'ü iki kez, %2,4'ü görev yapılan süre içinde bir kez hizmet içi eğitime katılmıştır. Araştırmaya katılan bakım elemanların %4,1'i ise görev yaptığı süre içinde hizmet içi eğitime katılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %55,3'ü hizmet içi eğitimlerin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından verilmesini tercih etmekte iken, %25,7'si hizmet içi eğitimi üniversitelerin öğretim elemanları tarafından olmasını tercih etmekte, %12,4'ü ise özel danışmanlık ve eğitim kuruluşlarından ve %6,5'i Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilmesini tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bakım elemanlarının hizmet içi eğitim almak istedikleri konuları belirlemek için araştırmanın veri toplama araçlarından olan "Anket Formu"nda araştırmaya katılan bakım elemanlarına "Hangi alanlarda hizmet içi eğitim almak istersiniz?" sorusu açık uçlu soru olarak sorulmuştur. Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra araştırmaya katılanların soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda gruplama yapılmıştır. Buna göre; araştırmaya katılan bakım elemanlarının çoğunlukla "Çocuk Psikolojisi", "Çocuk ve Ergen Psikolojisi", "Bakım Yöntemleri", "Gelişim Dönemleri" ve "Özel Eğitim" alanında hizmet içi eğitim istemekte iken en az istenen eğitimler ise "Anne Sağlığı", "Kalite Yönetimi" ve "Madde Bağımlılığı Tedavisi" alanındaki eğitimler almak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının, bakım elemanı olarak görev yapma süreleri ortalama 3,72 yıldır. Bakım elemanlarının çoğu üç yıl ve altında görev yapmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %37,9'u çocuk evleri sitesinde çalışmakta iken %62,1'i ise çocuk evinde çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının %18,4'ü 0-6 yaş grubuna görev yapmakta iken %35,5'i 7-12 yaş grubunda ve %46,2'si ise 13-18 yaş grubuna görev yapmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bakım elemanlarının çocuk evleri sitesinde görev yapan bakım elemanlarının sorumluluğunda ortalama 8,14 çocuk var iken çocuk evinde görev yapan bakım elemanların sorumluluğunda 4,88 ve araştırmaya katılan tüm bakım elemanlarının sorumluluğunda ise 6,11 çocuk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Empatik Eğilim ve Ben Merkezlilik eğilim problem çözmeyi etkilemektedir $R=.396$, $R^2 = .15$, $p<0,05$. Empatik Eğilim Ölçeğinin alt boyutları Problem Çözme toplam varyansının %15'ini açıkladığı görülmektedir. Hangi değişkenlerin problem çözmeyi anlamlı olarak açıkladığı t değerlerinin anlamlılık düzeylerine bakılarak incelenmiştir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde Empatik Eğilim alt boyutunun ($T = 3.08$, $p<0,05$, $\beta=.191$) ve Ben Merkezci Eğilimin ($T = 5.314$, $p<0,05$, $\beta= -.290$) problem çözmeyi anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Empatik Eğilimin alt boyutlarından olan Sempatik Eğilim alt boyutunun ise problem çözmeyi ($T=-0,311$, $p<0,05$, $\beta= -0.018$) anlamlı olarak etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Empatik Eğilim ve Ben Merkezci Eğilimi olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Sempatik Eğilim alt boyutunun Problem Çözmeyi anlamlı olarak etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda eğitim durumu ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre eğitim durumu kız meslek lisesi olan kişilerin eğitim durumu kız meslek lisesi olan kişilerin “Problem Çözme Envanteri” düzeyi eğitim durumu lisans olan kişilerden anlamlı derecede daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumu “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda görev yapılan süre içerisinde alınan hizmet içi eğitim sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda çalışılan kuruluş türü ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre çocuk evinde çalışan bakım elemanlarının “Problem Çözme Envanteri” düzeyleri çocuk evleri sitesinde görev yapan bakım elemanlarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda görev süresi “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda “Problem Çözme Envanteri” ile görev yapılan yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre 13-18 yaş grubuna görev yapan kişilerin “Problem Çözme Envanteri” düzeyi 7-12 yaş grubuna görev yapan kişilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda sorumluluktaki çocuk sayısı ile “Problem Çözme Envanteri” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda öğrenim durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” ve arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda göreve başlamadan önce hizmet içi eğitim alma durumu ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda görev yapılan süre içerisinde alınan hizmet içi eğitim sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda çalışılan kuruluş türü ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda görev süresi ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda “Empatik Eğilim Ölçeği” ve alt boyutları ile görev yapılan yaş grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda sorumluluktaki çocuk sayısı ile “Empatik Eğilim Ölçeği” arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapan bakım elemanları korunma gereksinimi olan çocuklarla en fazla vakit geçiren ve onlarla en fazla yüz yüze iletişim yolunu kullanan bir meslektir. Bakım elemanları koruma ve bakım hizmeti sunmada vazgeçilmez ve en etkili koruma ve bakım personelidir. Bakım elemanı olarak görevlendirilecek personelin kuruluşun hizmet modeline uygun söz ve davranışlarıyla çocuklara örnek teşkil edecek niteliklere sahip kişiler arasından seçilmesi,

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapacak bakım elemanlarının mevzuatta belirtilen kriterlerden ön lisans ve lisan mezunu olanlara öncelik verilmesi,

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapacak bakım elemanlarının üniversitelerin ön lisans çocuk gelişimi ve ön lisans sosyal hizmet bölümlerinden mezun olanların görevlendirilmesi,

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapacak bakım elemanlarının yetiştirilmesi için üniversitelerce çocuk koruma ve bakım bölümlerinin açılmasının sağlanması,

Üniversitelerin ilgili bölümlerince bakım elemanlarının belirlenmesinde kanıt temelli kriterlerin hazırlanması ve hazırlanan kanıt temelli kriterlere göre yeni işe alınacak bakım elemanlarının tespit edilerek göreve başlatılması,

Korunma gereksinimi olan çocuklara hizmet veren çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev alan /alacak bakım elemanlarına empati ve problem çözme konularında özel derslerin konulması, hizmet içi eğitimlerde empatiye ve problem çözme eğitimlerine yer verilmesi,

Bakım elemanlarının hizmet sundukları çocukların özelliklerine (0-6 yaş, 7-12 yaş, 13- 18 yaş) ve ihtisas alanlarına göre hizmet içi eğitimlerin verilmesi,

Bakım elemanlarına “Çocuk Psikolojisi”, “Çocuk ve Ergen Psikolojisi”, “Bakım Yöntemleri”, “Gelişim Dönemleri” ve “Özel Eğitim” alanında hizmet içi eğitimler verilmesi,

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde koruma ve bakım altına olan çocuklara koruma ve bakım hizmeti sunan bakım elemanlarının görev yerlerinin sık değişmemesinin sağlanması,

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde koruma ve bakım altına olan çocuklara koruma ve bakım hizmeti sunan bakım elemanlarının sorumluluğundaki çocuk sayısının azaltılması,

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde koruma ve bakım altına olan çocuklara koruma ve bakım hizmeti sunan bakım elemanlarının mesleğinde kendini yeterli gören ve isteyerek görev yapanların çalıştırılması,

Çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde görev yapan/yapacak bakım elemanlarına empatik eğilim becerisi ve problem çözme becerisi kazandıracak eğitimlerin yapılması, önerilir.

7. KAYNAKLAR

1. Çocuk Koruma Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı:5395, 15 Temmuz 2005.
2. Çocuk Hakları Strateji Belgesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422b041369dc316585c0d87/birlesmis_milletler_sozlesmesi.pdf. 18. 05. 2016.
3. Başer, H. Çocuk Refahı Alanında Yeni Bir Hizmet Modeli “Çocuk Evleri”. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2013.
4. Yaman, F. Bakıcı Annelerin Sosyo-Ekonomik ve Çalışma Yaşamlarına İlişkin Özellikleri: Ankara İli Örneği, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2010.
5. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, T.C. Resmi Gazete, sayı:27015, 05 Ekim 2008.
6. Dökmen, Ü. İletişim Çatışmaları ve Empati, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1994.
7. Karasar, N. Bilimsel Araştırma Yöntemi-Kavramlar, İlkeler, Teknikler 7. Baskı. Ankara, Nobel Yayın ve Dağıtım, Yayın, 2009.
8. Dewey, J. How We Think, Prometheus Books, New York, 1997.
9. Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M., Kılıç-Atıcı, M. Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi. Ankara, Pegem Akademi, 2012.
10. Erkan, G. Yuvalardaki Çocukların Aileleri ve Yakınları İle Yaşantısı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 1998; Cilt 1, Sayı 8.
11. Ekşi, A. Çocuk, Genç, Ana – Babalar. İstanbul, Bilgi Yayınevi. 1990.
12. Öz, F. Son Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri, Empatik Becerileri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki. C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 1998, cilt:2, Sayı:2, s.32–38.
13. MEB. Çocukla İletişim, Milli Eğitim Bakanlığı Modüler Programlar, 2008. <http://hbogm.meb.gov.tr>, Erişim Tarihi: 18.09.2014.
14. Atlı, A. Çocuk Yuvaları Ve Yetiştirme Yurtlarında Çalışan Personelin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, 2008.
15. Yılmaz, A. Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Çocukların Genel Ruh Sağlığı Durumlarının Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2005.

16. ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı). 2016 Yılı İdare Faaliyet Raporu. http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f307369dc31d48e42dc5/2016Faaliyet_Raporu.pdf , Erişim Tarihi: 21.04.2017.
17. Duyan, V. Sosyal Hizmet ve Çocuk Hakları BM Sözleşmesi Profesyonel El Kitabı. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Ankara, 2011.
18. Rodgers, Gerry and Standing, Guy, Child Work Poverty and Underdevelopment, Geneva, Switzerland: International Labour Office Publishing, 1981.
19. Koşar, NG. Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı. Ankara, Yargıçoğlu Matbaası, 1992.
20. Türk Medeni Kanunu, T.C. Resmi Gazete, sayı: 24607, 08 Aralık 2001.
21. Şenocak, H. Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 2005.
22. Stanley, J., Goddard, C., & Sanders, R. (2002). In the firing line: Violence and power in child protection work. *Child & Family Social Work*, 7(4), 323-324.
23. Gillingham, P. Risk assessment in child protection: Problem rather than solution. *Australian Social Work*, 2006, 59(1), 86-98.
24. Yörükoğlu, A. Koruma Altındaki Çocuklar ve Hakları. 3-7, 23-25 Şubat 2004, Ankara, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunuları, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2004.
25. Sosyal Hizmetler Kanunu. T.C. Resmi Gazete, sayısı: 2828, 24 Mayıs 1983.
26. Çifci, EG. Türkiye'de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 2009, 19:53-65.
27. Salim, M. Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Koruma Politikaları Ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. Isparta: Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, 2011.
28. Daruşşafaka. Tarihçe. <https://www.darussafaka.org/hakkimizda /cemiyet/tarihce>. Erişim Tarihi: 07.04.2016.
29. Çengelci E. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu. Ankara, Aydınlar Matbaası. 1998.
30. Darulaceze, Kuruluş Amacı. http://www.darulaceze.gov.tr /Kurumsal/Kurulus_Amaci. Erişim Tarihi: 07.04.2016.
31. Özkan, S. Türkiye'de Darüleytamların Gelişimi ve Niğde Darüleytamı. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2006, (19), 211-219.

32. Sarıkaya, M. Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Türkiye Himaye-İ Etfal Cemiyeti, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 2007, 14(34), 325.
33. TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) Çocuk Esirgeme Kurumunun Kuruluşuna İlişkin. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=4066. Erişim Tarihi: 07.04.2016.
34. ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü) 2016a, <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/hakkimizda/tarihce>. Erişim Tarihi: 07.04.2016.
35. Kalkınma Bakanlığı. X. Beş Yıllık Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20htisas%20Komisyonu%20Raporlar/Attachments/244/%C3%A7ocuk%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma%20grubu%20OIKI.pdf>. Erişim Tarihi: 07.04.2016.
36. Yolcuoğlu, İG. Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 2009a, 18(18), 43-58.
37. Türk Medeni Kanunu (TMK), T.C. Resmi Gazete, sayı: 24607, 08 Aralık 2001.
38. Türk Ceza Kanunu (TCK). T.C. Resmi Gazete sayı: 5237, 12 Ekim 2004.
39. Akyüz, E. Çocuk Hukuku: Çocuk Hakları ve Korunması. Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2012.
40. Yolcuoğlu, İG. Çocuk Koruma Sisteminde Aile İle Çalışmanın Esasları: İstanbul Örneğinde Çocuklar Ve Ailelerin Gereksinimler, Güçlükler ve Risk Faktörleri Açısından Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Bölümü, Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, 2009b.
41. Yazıcı, E. Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012, 9 (18), 499-525.
42. Çocuk Hizmetlerine İlişkin Genelge. Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sayı: 2012/15, 07 Mayıs 2012.
43. Özgür, Ö. Kurum Bakımı Altındaki Çocukları Anlamak ve Onlarla Çalışmak: Bağlanma Teorisinden Bir Bakış. e-Journal of New World Sciences Academy, 2011, 6 (1), 96-106.
44. Beter, Ö. Türkiye ve İngiltere Çocuk Koruma Sistemleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2010.
45. Yörükoğlu, A. Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul, Özgür Yayınları, 2006.
46. ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü) <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uygulamalar/sosyal-ve-ekonomik-destek-hizmeti> Erişim: 27.04.2017.

47. Aldemir, V. Çocuk Koruma Kanununun Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumunda Uygulanmasına İlişkin Bir Değerlendirme. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, 2011.
48. Nickman, S. L., Rosenfeld, A. A., Fine, P., MacIntyre, J. C., Pilowsky, D. J., Howe, R. A., & Sveda, S. A. Children in adoptive families: Overview and update. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2005. 44(10), 987-995.
49. Johnson, DE. Adoption and the effect on children's development. *Early human development*. 2002, 68(1), 39-54.
50. Sullivan, R., Lasley, E. Fear in love: Attachment, abuse, and the developing brain. Retrieved from the Dana Foundation, 2010. website: <http://dana.org/news/cerebrum/detail.aspx?id=28926>
51. Riggs, D. Facilitated openness can benefit children adopted from care. Retrieved from the North American Council on Adoptable Children, 2007. website: http://www.nacac.org/adoptalk/facilitated_openness.html
52. ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü). Koruyucu Aile Adayları İçin El Kitabı, <http://www.koruyucuaile.gov.tr/data/561cf0b3369dc58a0067a388/Koruyucu%20Aile%20Adaylar%C4%B1%20%C4%B0%C3%A7in%20El%20Kitab%C4%B1.pdf>. Erişim Tarihi: 21.04.2017.
53. Orme, J. G., Buehler, C., Rhodes, K. W., Cox, M. E., McSurdy, M., & Cuddeback, G. Parental and familial characteristics used in the selection of foster families. *Children and Youth Services Review*. 2006. 28(4), 396-421.
54. Cox; Buehler, Cheryl; and Orme, John G. "Recruitment and Foster Family Service," *The Journal of Sociology & Social Welfare*. 2002. 29 (3), 151-177. Available at: <http://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol29/iss3/9>.
55. Karataş, K. Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme, N. Erol, (Ed). *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı*, içinde (41-45). Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını, 2008: 41-45.
56. Berridge, D., Dance, C., Beecham, J. & Field, S. *Educating Difficult Adolescents. Effective Education for Children in Public Care or with Emotional and Behavioural Difficulties*, London, Jessica Kingsley Publishers, 2008.
57. ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı) Kurum Bakım Türleri Etki Analizi, Ankara, Vize Yayıncılık, 2013.
58. Tatlıbal, C., (2004). Türkiye’de Korunma Altındaki Çocuklara Yönelik Şişek Uygulamaları. *Korunma Altındaki Çocuklar*, Yayına Haz. Runa Uslu, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunumları, Ankara, AÜ. Yay, 25-33, Ankara.

59. Sinclair, I., Gibbs, I. Children's Homes: A Study in Diversity, Chichester, Wiley, 1998.
60. Berridge, D., Biehal, N., Henry, L. Living in Children's Residential Homes, 2012.
61. Biehal, N. & Wade, J. (2000) Going Missing From Residential And Foster Care: Linking Biographies And Contexts. British Journal Of Social Work. 2000, 30: 211-225.
62. ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü). Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığına Bağlı Olarak Hizmet Veren Birimler: Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri). 2016b. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/teskilat-yapisi/baskanliklarimiz/bakim-hizmetleri-daire-bsk>. Erişim Tarihi: 07.04.2016.
63. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 27015. 05 Ekim 2008.
64. Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği T. C. Resmi Gazete, Sayı:29310, 29 Mart 2015.
65. Çocuk Yuvaları Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 23576, 07 Ocak 1999.
66. Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 22462. 13 Kasım 1995.
67. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hakkında Genelge. Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sayı: 2011/2, 14 Şubat 2011.
68. ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü). Çocukların Alternatif Bakımına ilişkin Rehber İlkeler. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422b041369dc316585c0d87/bm%20%C3%A7ocuklar%C4%B1n%20alternatif%20bak%C4%B1m%C4%B1na%20ili%C5%9Fkin%20rehber%20ilkeler.pdf>. Erişim Tarihi:18.04.2016.
69. Minimum Standartlar İzleme ve Değerlendirme Programının Uygulamasına Dair Yönerge. ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı), ÇHGM (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü). Sayı: 326, 13 Mart 2013.
70. Minimum Standartlar Çalışma Raporu. Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar İçin Minimum Standartların Uyarlanması, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Koordinatörlüğünde. Ankara, 2008.
71. Metin, H. Empatik İletişim ve Yönetişim. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2011, 32, 177-203.
72. Dökmen, U. Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati, 53.Basım. İstanbul, Remzi Kitapevi, 2015.

73. Rogers, Carl R. Empatik Olmak Değeri Anlaşılmamış Bir Varoluş Şeklidir. Çev: F. Akkoyun, Ankara Üniversitesi EBF Dergisi. 16, 1983: 103-124.
74. Altınbaş, K., S., Gülöksüz, S., Özçetinkaya, E. T., Oral. Empatinin Biyolojik Yönleri, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2010, 2 (1), 15-25.
75. Cüceloğlu, D. İnsan ve Davranışı. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1997.
76. Budak, S. Psikoloji Sözlüğü. (1.Basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2001.
77. Tarhan, N. Toplum Psikolojisi: Sosyal Şizofreniden Toplumsal Empatiye, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.
78. Pala, A. (2008). Öğretmen Adaylarının Empati Kurma Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1 (23), 13-23.
79. Akkoyun, F. Empatik Anlayış Üzerine. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1982, 15 (2), 65-69.
80. Körükçü, Ö. Altı Yaş Grubundaki Çocukların Özsaygı Düzeyleri ile Anne Empatik Becerilerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi, 2004.
81. Karabağ, S G. Öğretilebilir ve Bilişsel Bir Beceri Olarak Tarihsel Empati, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara, Gazi Üniversitesi, 2003.
82. Kaya, A., Diğdem MS. KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Eğitim ve Bilim, 2010, Cilt: 35, Sayı: 156, 110-125.
83. Tuncay, T., S. İl. Sosyal Hizmet Uygulamasında Empatiyi Yeniden Düşünmek. Toplum ve Sosyal Hizmet, 2009, Cilt: 20, Sayı: 2, Ekim, 39-56.
84. Morgan, CT. Psikolojiye Giriş. Çev. H. Arıcı ve Ark., Ankara: Meteksan, 1999.
85. Cüceloğlu, D. Psikolojiye Giriş. İstanbul, Remzi Kitabevi, 1992.
86. TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.577fe4057b9568.26661975. 2016, Erişim Tarihi: 07.04.2016.
87. Arslan, Ç. Öğretmenlerin ve Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2001.
88. Uyarkurt, A. Ebeveyn Kaybının Duygusal Zeka ve Problem Çözme Becerisi Üzerindeki Etkisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi, 2016.

89. Arslan, C. Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2005.
90. Şara, P. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri, Problem Çözme Becerileri ve Denetim Odağı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012.
91. Korkut, F. Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2002, 22, 177-184.
92. Aksu, MT. Kronik Hastalığı Olan Çocukların Annelerinin Sosyodemografik Özellikleri Depresyon, Anksiyete, Problem Çözme Yeteneği ve Yaşam Kaliteleri Açısından Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. İstanbul: T.C. Sağlık Bakanlığı Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği, 2008.
93. Turan, F. Ailede Bütünlük Duygusunun Ve Eş Desteğinin Evlilikte Problem Çözme Becerisinin Yordaması, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Bölüm Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2015.
94. Taylan, S. Heppner'in Problem Çözme Envanterini Uygulama, Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışmaları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 1990.
95. Sungur, N. Yaratıcı Düşünce. İstanbul: Evrim Yayınları, 1997.
96. Yıldız, A. Ebeveynin Problem Çözme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Deneysel Bir Çalışma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2003.
97. Gökbüzoğlu, B. Ergenlerin Saldırganlık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2008.
98. Ağır, M. Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri İle Problem Çözme Becerileri ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2007.
99. Geçtan, E. Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. Onüçüncü Basım. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1997.
100. Savaşır, I. ve Şahin. N. H. Bilişsel- Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1997.
101. Dökmen, Ü. Empatinin Yeni Bir Modele Dayanarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1988, 21 (1-2), 155-190.

102. Büyüköztürk Ş, Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 15. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2013.
103. Erol, N. Yuva ve Yetiştirme Yurdu Sorunun mu Yoksa Çözümün mü Parçası. Koruma Altındaki Çocuklar, Ankara, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XVII. Sempozyum Sunuları, 2004, 23-25 Şubat, 133-140.
104. Kumandaş, H., Çalık Var, E., Kılıç, Ş. Problem Çözme Becerisinin ve Empatinin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Uluslararası Eğitim Kongresi: Gelecek İçin Eğitim 13-55 Mayıs 2015, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2015.
105. Tercanlı, N. Hemşirelerin Algıladıkları Sosyal Destek İle Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişki. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2011.
106. Erbay, E., Akgül Gök, F., Yüceer Kardeş, T. Aile Mahkemelerine Başvuran ve Boşanma Sürecinde Olan Ailelerin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2015, 19 (1): 139-154.
107. Şimşek Z, Erol N., Öztop D., Özcan Ö. Kurum Bakımındaki Çocuk ve Ergenlerde Davranış ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Türk Psikiyatri Dergisi, 2008, 19 (3), 235-246.
108. Saygılı, G., Kırıktaş, H., Gülsoy, HT. Bazı Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2015, Cilt: 4, Sayı: 1, 73 – 82.
109. Atlı, A., Kutku, M., (2012). Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtlarında Çalışan Personelin Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Dergisi. Aile ve Toplum Dergisi, 2012, Cilt: 23, Sayı:1, 41-56.
110. Hasgül, E. Sosyal Hizmet Uygulamalarında Empatini Önemi ve Yardım İlişisine Etkisi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2013.
111. Bayram, F. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Düşünme Becerileri ile Öğrencileri Motive Etme Düzeylerinin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 2013.

8. EKLER

EK-1. ARAŞTIRMA İZİN OLUR'U

	T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı	
Sayı : 73595336-605.01- 70111		05/05/2015
Konu : Veri Toplama(Ertan ERARABACIOĞLU)		
MÜSTEŞARLIK MAKAMINA		
<p>Yıldırım Beyazıt Üniversitesinin 2374 sayılı ve 14.04.2015 tarihli yazısı ile Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Ertan ERARABACIOĞLU'nun "Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri) ve Çocuk Evlerinde Görev Yapan Bakıcı Annelerin/Bakım Elemanlarının Problem Çözme ve Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Ankara'daki Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri), Çocuk Yuvası, Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri) Kız Yetiştirme Yurdunda uygulamaya yapabileceği talebi bildirilmiştir.</p> <p>Uygun görüldüğü takdirde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünde 29/04/2015 tarih ve 67582 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirildiği bildirilen söz konusu araştırmanın onay tarihinden itibaren altı ay süre ile ilgili İl Müdürlüğü koordinasyonunda, kararlı müdürlüğü denetiminde, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde gönüllü olarak çerçevesinde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayımlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunda;</p> <p>Olularınıza arz ederim.</p>		
Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ Daire Başkanı		
OLUR 05/05/2015		
Ebubekir ŞAHİN Müsteşar Yardımcısı		
<hr/> <p>Bu evrak 5076 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre elektronik olarak imzalanmıştır.</p>		
Adres : Bakanlık Yolu Eğilimsiz Mahallesi 2177 Sokak No:10A Çankaya/ANKARA Telefon : e-posta : cemalettin.ozdemir@ails.gov.tr	Ayranlık Bldği : C. ULUPINAR Sosyal Çalışmaları Faks : Elektronik Ad: iletisim@ails.gov.tr	

EK-2. YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL İZİNİ

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU

Tarih : 20.07/2015
Yer : Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Çankırı Cad. Çiçek Sok. NO: 3 Ulus/ANKARA
Katılımcılar : Formda imzası bulunan üyelerimiz toplantıya katılmıştır.

ETİK KURULU PROJE ONAY FORMU

Projenin Adı:	Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri) ve Çocuk Evlerinde Görev Yapan Bakıcı Annelerin/Bakım Elemanlarının Problem Çözme ve Empatik Becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi.
Projenin Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi
Proje Araştırmacıları:	Ertan ERARABACIOĞLU
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:	
Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın amacı; Ankara İli Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri) ve Çocuk Evleri (Ev Tipi Sosyal Hizmet Kuruluşu)'nda görev yapan bakıcı annelerin/bakım elemanının bazı değişkenlere göre problem çözme becerileri ve empatik beceri arasındaki ilişkiyi incelemektir.
Araştırmanın Gereksesi:	Kurum koruması altında bulunan çocukların sağlıklı gelişimlerini desteklemek için bakıcı anneleri / bakım elemanlarıyla etkili ve verimli zaman geçirmeleri önemlidir. Bakıcı annelerin / bakım elemanlarının problem çözme becerileri ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesinin aynı zamanda alandaki bilgi eksikliğinin doldurulmasına yönelik yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması, oluşturulacak hizmet içi eğitim programlarında dikkat edilmesi gereken bir unsur olarak ele alınması ümit edilmektedir.

Araştırmanın Yöntemi:	Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden için ilişkisel tarama modelinde kesitsel ve korelasyonel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini; Ankara İlinde korunma ve bakım altında olan korunmaya muhtaç çocuklara hizmet veren Ankara Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri) Çocuk Yuvası ve Ankara Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri) Kız Yetiştirme Yurdu ile Ankara Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezine bağlı Ev Tipi Sosyal Hizmet Kuruluşlarında (Çocuk Evlerinde) görev yapan bakıcı anneler / bakım elemanları oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından bakıcı anneler / bakım elemanlarına uygulanacak olan "Problem Çözme Envanteri", "Empatik Beceri Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Anket Formu" ile toplanacaktır. Çalışmaya katılacak olan bireylerden onam formu alınacaktır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS programı kullanılacaktır. Veriler yüzde, frekans tabloları ve korelasyon analizi yöntemiyle incelenecektir.
Kullanılacak Biyoloji, Psikolojik ve Teknik vb. tüm yöntemleri Açıklayan Etik ile İlgili Özet:	Veriler, araştırmacı tarafından bakıcı anneler / bakım elemanlarına uygulanacak olan "Problem Çözme Envanteri", "Empatik Beceri Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilen "Anket Formu" ile toplanacaktır. Araştırmacı tarafından hazırlanan Anket, Problem Çözme Envanteri ve Empatik Beceri Ölçeği ekte sunulmuştur.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Sayın Ertan ERARABACIOĞLU "Çocuk Evleri Sitesi (Sevgi Evleri) ve Çocuk Evlerinde Görev Yapan Bakıcı Annelerin/Bakım Elemanlarının Problem Çözme ve Empatik Becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi" adlı araştırması değerlendirilmiştir.

Proje etik açısından uygun bulunmuştur.
Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.
Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

İmzalar:

Prof. Dr. M. Fatih UŞAN Koordinatör
Prof. Dr. Fatih Vehbi ÇELEBİ Koordinatör Yardımcısı
Prof. Dr. Mehmet BARCA Üye
Prof. Dr. Selami AKKUŞ Üye
Prof. Dr. Ahmet KANKAL Üye
Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ Üye
Prof. Dr. Mustafa Sıtkı BİLGİN Üye
Prof. Dr. Veli ÇELİK Üye
Doç. Dr. Özen ÖZENSOY GÜLER Üye
Safure ARSLAN Raportör

EK-3. ANKET FORMU

YILDIRIM BAYAZIT ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

Değerli Bakıcı Anneler/ Bakım Elemanları; bu çalışma “Ankara İli Sevgi Evleri (Çocuk Evleri Sitesi) ve Çocuk Evleri’nde görev yapan bakıcı annelerin/bakım elemanının bazı değişkenlere göre problem çözme becerileri ve empatik beceri arasındaki ilişkiyi” inceleyen Yüksek Lisans Tezi çalışması için hazırlanan anket formudur. Soru kağıdında, sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemekte olup gizlilik ilkesine uyulacaktır. Bu çalışmada vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Verdiğiniz cevaplar, bakıcı anneler/bakım elemanları ve çocuklara daha iyi hizmet sağlanması için yol gösterici olacaktır.

Gösterdiğiniz ilgi ve ayırdığınız zaman için şimdiden teşekkür ederim.

Ertan ERARABACIOĞLU
Yüksek Lisans Öğrencisi

Aşağıdaki bilgileri lütfen doldurunuz.

- 1) Çalıştığınız Kuruluş Türünün (Sevgi Evi /Çocuk Evi) Adı:
- 2) Doğum Tarihiniz?
- 3) Cinsiyetiniz? Kadın Erkek
- 4) Medeni Durumunuz nedir? Evli Bekâr Dul Boşanmış
- 5) Çocuğunuz var mı? Var Yok
- 6) En son mezun olduğunuz okulun adını işaretleyiniz?
 Lise Kız Meslek Lisesi Ön lisans Lisans (Üniversite) Belirtiniz?
- 7) Bakıcı anne/bakım elemanı olarak göreve başlamadan önce herhangi bir işte çalıştınız mı?
 Evet Hayır
- 8) Göreve başlamadan önce herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı?
 Evet Hayır

9) Göreve başlamadan önce; çocuk gelişimi, çocuk eğitimi ve bakımı, ilk yardım, çocuk psikolojisi gibi konularda herhangi bir eğitim aldınız mı?

Evet Hayır Cevabınız Evet ise, eğitim aldığınız alanları belirtiniz

10) Görev yaptığınız süre içinde hizmet içi eğitime kaç kez katıldınız?

1 2 3 4 ve daha fazla Katılmadım

11) Hangi alanlarda hizmet içi eğitim almak istersiniz? Belirtiniz?

.....
.....
.....

12) Hizmet içi eğitime yönelik eklemek istediklerinizi belirtiniz?

13) Hizmet içi eğitimini veren öğretim elemanlarının hangi kaynaktan sağlanmasını tercih edersiniz?

Üniversite Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
 Milli Eğitim Bakanlığı Özel Danışmanlık ve Eğitim Şirketleri

14) Kaç yıldır/aydır “Bakıcı anne/ Bakım elemanı” olarak görev yapıyorsunuz? Belirtiniz?

.....

15) Hangi yaş grubunda görev yapıyorsunuz? Belirtiniz

16) Sorumluluğunuzda kaç çocuk var? Belirtiniz.....

17) Çocuklarla ilgili bir sorunla karşılaştığınızda kime başvuruyorsunuz?

Kuruluş Müdürü Çocuk Gelişimci
 Sosyal Hizmet Uzmanı
 Psikolog Öğretmen
 Diğer? Belirtiniz?.....

18) Sizce bakıcı anne/ bakım elemanı çocuğun aşağıdaki hangi ihtiyaçları ile ilgilenmelidir?

Öz bakım (beslenme, giyim gibi fiziksel ihtiyaçlar)
 Sevgi, ilgi
 Eğitim, öğretim, ahlak
 Yukarıda belirtilenlerin hepsi
 Diğer? Belirtiniz?.....

19) Sizce görev yaptığınız evde kalan çocuklar aşağıdakilerden hangisinin eksikliğini hissettiğini düşünüyorsunuz?

- Anne yoksunluğu Baba Yoksunluğu Anne-baba yoksunluğu
 İlgı – Sevgi Yoksunluğu Fiziksel İhtiyaçlar Özel eğitim ihtiyacı
 Ders destek ihtiyacı Psikiyatrik destek ihtiyacı
 Diğer? Belirtiniz

20.) Sizce, Bakıcı anneler öncelikle çocuğun hangi ihtiyaçlarını karşılamalıdır? (Birden çok şık işaretlenebilir)

- Öz bakım (beslenme, giyim, temizlik gibi fiziksel ihtiyaçlar)
 Sevgi, ilgi
 Eğitim, öğretim, gelişim
 Diğer? Belirtiniz

21) Yaptığınız görevde kendinizi yeterli buluyor musunuz?

- Evet Hayır

Soru kağıdında belirtilen hususlar dışında eklemek istediğiniz husus varsa lütfen belirtiniz

.....
.....
.....
.....

İçten yanıtınız için teşekkür ederim.

EK-4. PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ

Bu envanterin amacı, günlük yaşantınızdaki problemlerinize(sorunlarınıza) genel olarak nasıl tepki gösterdiğinizi belirlemeye çalışmaktır. Her bir cümledeki ifadeyi kendinize uygun olan duruma göre işaretleyiniz.

		Her Zaman	Çoğunlukla	Sık Sık	Arada Sırada	Ender	Hiçbir Zaman
1	Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam.	()	()	()	()	()	()
2	Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem.	()	()	()	()	()	()
3	Bir sorunumu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorun ile başa çıkabileceğimden şüpheye düşerim.	()	()	()	()	()	()
4	Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin işe yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem.	()	()	()	()	()	()
5	Sorunlarımı çözmeye konusunda genellikle yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim.	()	()	()	()	()	()
6	Bir sorunumu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım.	()	()	()	()	()	()
7	Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.	()	()	()	()	()	()
8	Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için duygularımı incelerim.	()	()	()	()	()	()
9	Bir sorun kafamı karıştırdığında duygu ve düşüncelerimi somut ve açık seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam.	()	()	()	()	()	()
10	Başlangıçta çözümünü fark etmesem de sorunlarımın çoğunu çözmeye yeteneğim vardır.	()	()	()	()	()	()
11	Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.	()	()	()	()	()	()
12	Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu karardan hoşnut olurum.	()	()	()	()	()	()
13	Bir sorunla karşılaştığımda onu çözebilmek için genelde aklıma ilk gelen yolu izlerim.	()	()	()	()	()	()

14	Bazen durup sorunlarım üzerine düşünmek yerine gelişigüzel sürüklenip giderim.	()	()	()	()	()	()
15	Bir sorunla ilgili olası çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını tek tek değerlendiririm.	()	()	()	()	()	()
16	Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya geçmeden önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.	()	()	()	()	()	()
17	Genellikle aklıma ilk gelen fikir doğrultusunda hareket ederim.	()	()	()	()	()	()
18	Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar, birbiriyle karşılaştırır, sonra karar veririm.	()	()	()	()	()	()
19	Bir sorunu çözmek üzere plan yaparken o planı yürüteceğime inanırım.	()	()	()	()	()	()
20	Belli bir çözüm planı uygulamaya koymadan önce, nasıl bir sonuç vereceğini tahmin etmeye çalışırım.	()	()	()	()	()	()
21	Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek üretmem.	()	()	()	()	()	()
22	Bir sorunu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem; daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir.	()	()	()	()	()	()
23	Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum.	()	()	()	()	()	()
24	Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım var.	()	()	()	()	()	()
25	Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşarım.	()	()	()	()	()	()
26	Ani kararlar verir ve sonra pişmanlık duyarım.	()	()	()	()	()	()
27	Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğime güveniyorum.	()	()	()	()	()	()
28	Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntem vardır.	()	()	()	()	()	()
29	Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam.	()	()	()	()	()	()
30	Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışındaki etmenleri genellikle dikkate almam.	()	()	()	()	()	()
31	Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate	()	()	()	()	()	()

	almaktır.						
32	Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki, sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate almam.	()	()	()	()	()	()
33	Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.	()	()	()	()	()	()
34	Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir.	()	()	()	()	()	()
35	Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.	()	()	()	()	()	()

EK-5. EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ

Bu ölçek empatik eğilim düzeyinizi belirlemek amacıyla size uygulanacaktır. Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Bir cümledeki ifadeyi kendinize uygun olan duruma göre işaretleyiniz.

		Hiç Benim Gibi Değil	Benim Gibi Değil	Kararsızım	Oldukça Benim Gibi	Tamamen Benim Gibi
1	Çok sayıda dostum var.	()	()	()	()	()
2	Film seyredirken bazen gözlerim yaşarır.	()	()	()	()	()
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissederim.	()	()	()	()	()
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar.	()	()	()	()	()
5	Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	()	()	()	()	()
6	Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim.	()	()	()	()	()
7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.	()	()	()	()	()
8	Biriyle tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden çok, vereceğim cevap üzerinde yoğunlaşır.	()	()	()	()	()
9	Çevremde çok sevilen bir insanım.	()	()	()	()	()
10	Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.	()	()	()	()	()
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.	()	()	()	()	()
12	İnsanların çoğu bencildir.	()	()	()	()	()
13	Sinirli bir insanım.	()	()	()	()	()
14	Genellikle insanlara güvenirim.	()	()	()	()	()
15	İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar.	()	()	()	()	()
16	Girişken bir insanım.	()	()	()	()	()
17	Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır.	()	()	()	()	()
18	Genellikle hayatımdan memnunum.	()	()	()	()	()
19	Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar.	()	()	()	()	()
20	Genellikle keyfim yerindedir.	()	()	()	()	()

EK-6. ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Ertan ERARABACIOĞLU
Doğum tarihi	: 27.0.1977
Doğum yeri	: BARTIN
Medeni hali	: Evli
Uyruğu	: T.C.
Adres	: ANKARA
Tel	:
Faks	:
E-mail	: ertanarabaci06@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Bartın Lisesi
Lisans	: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler YO
YABANCI DİL BİLGİSİ	
İngilizce	:
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR	